

FORVALTNINGSPLAN FOR FEMUNDSMARKA NASJONALPARK

OG FEMUNDSLIA OG LANGTJØNNA LANDSKAPSVERNOMRÅDER

FYLKESMANNEN I HEDMARK / FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG NASJONALPARKSTYRET FOR FEMUNDSMARKA OG GUTULIA

Layout: Guri Jermstad AS

Foto forside: Bård Løkken, NN-Samfoto, NTB Scanpix

Foto bakside: Jan Nordvålen

Trykk: GRØSET™

FORORD

Femundsmarka nasjonalpark og Femundsmarka landskapsvernområde ble opprettet ved kongelig resolusjon av 9. juli 1971. Arbeidet med forvaltningsplanen for nasjonalparken startet opp i 1993, dette arbeidet ble imidlertid lagt på is i påvente av en utvidelse av verneområdene. Den utvidete Femundsmarka nasjonalpark med tilgrensende Femundslia og Langtjønna landskapsvernområder ble vedtatt ved kongelig resolusjon av 21. februar 2003.

Fylkesmennene i Sør-Trøndelag og Hedmark sendte et forslag til forvaltningsplan for Femundsmarka nasjonalpark med de to tilgrensende landskapsvernområdene på en bred høring høsten 2011. Fylkesmennene mottok til sammen 40 høringsuttalelser. I løpet av vinteren/våren 2012 oppsummerte og vurderte fylkesmennene høringsuttalelsene. I desember 2012 meddelte Sametinget at det anså det som nødvendig at det ble gjennomført formelle konsultasjoner med fylkesmennene om forvaltningsplanen.

I tråd med den nye forvaltningsordningen for nasjonalparker i Norge ble forvaltningsmyndigheten for verneområdene i Femundsmarka delegert til et politisk sammensatt verneområdestyre ved Miljøverndepartementets vedtak av 22. mai 2013. Forslaget til forvaltningsplan ble tatt opp som sak på møter i nasjonalparkstyret i juni og september 2013. Styret uttalte at dokumentet bør endres på noen punkter, bl.a. mht reindriftsnæringens tiltak og aktiviteter og motorisert transport til utleiehusvære.

Fylkesmennene oversendte et revidert forslag til forvaltningsplan etter høring, til Miljødirektoratet for endelig godkjenning i oktober 2013. Endelig godkjenning av forvaltningsplanen forelå ved Miljødirektoratets brev av 7. mai 2014. Da hadde Miljødirektoratet og Sametinget gjennom konsultasjonen blitt enige om endringer i forvaltningsplanen, samt at det var truffet endelige vedtak i klagesakene vedrørende transport til utleiehusværene. Miljødirektoratets endelig godkjenning av forvaltningsplanen forutsatte at dokumentet ble endret med bakgrunn i sluttresultatet av disse prosessene. Dette ble utført sommeren 2014.

Forvaltningsplanen inneholder en naturfaglig beskrivelse av Femundsmarkaområdet, bevaringsmål, status for ulike brukerinteresser og drøfting av forvaltningsmessige problemstillinger knyttet til disse, herunder retningslinjer for forvaltningen av de enkelte bestemmelsene i verneforskriftene. Arbeidet ble startet opp av Tom Johansen, som nå er ansatt i Statens naturoppsyn, han har også bidratt underveis i prosessen. Utarbeidingen av det endelige dokumentet er utført av Ragnar Ødegaard hos Fylkesmannen i Hedmark, i nært samarbeid med Jan-Erik Andersen hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Røros, oktober 2014

Lars Erik Hyllvang
Leder av nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia

INNHALDSFORTEGNELSE

1	Innledning	6
1.1	Vernehistorikk for Femundsmarka	6
1.2	Opprettelse av nasjonalparker	9
1.3	Forvaltning av nasjonalparker	11
1.4	Forvaltningsplan for verneområdene i Femundsmarka	11
1.5	Forvaltningsplanen og vurdering etter naturmangfoldlovens kapittel II	11
2	Femundsmarka nasjonalpark – naturfaglige forhold, kulturminner og verneverdier	13
2.1	Verneverdier i Femundsmarka generelt	13
2.2	Naturfaglige forhold	14
2.2.1	Geologi og landformer	14
2.2.2	Klima	17
2.2.3	Vann og vassdrag	17
2.2.4	Vegetasjon	18
2.2.5	Dyreliv	22
2.3	Kulturminner og brukshistorie	28
2.3.1	Forhistorisk tid	28
2.3.2	Samisk virksomhet	28
2.3.3	Brukshistorie knyttet til Røros Kobberverk. Statens virksomhet	30
2.3.4	Falkefangst	32
2.4	Forskning. Registreringer. Undervisning	32
3	Mål, utfordringer og strategier for forvaltningen av Femundsmarka nasjonalpark	34
3.1	Overordnet målsetting med opprettelse av nasjonalparker	34
3.2	Formålet med opprettelsen av Femundsmarka nasjonalpark	35
3.3	Utfordringer og overordnede retningslinjer, strategier og prinsipper	37
3.4	Differensiert forvaltning	38
3.5	Bevaringsmål for Femundsmarka nasjonalpark	39
3.6	Forholdet til forvaltningen av tilgrensende svenske verneområder	40
4	Brukerinteresser og aktuelle forvaltningsmessige problemstillinger – status, retningslinjer og tiltak	42
4.1	Eiendomsforhold i Femundsmarka	42
4.2	Reindrift	42
4.3	Jordbruk	44
4.4	Skogbruk	45
4.5	Turisme	45
4.6	Bygninger	47
4.6.1	Status	47
4.6.2	Vedlikehold	50
4.6.3	Tilbygg/ombygging	50
4.6.4	Gjenoppføring av bygninger	50
4.6.5	Nye bygninger	52
4.7	Motorferdsel	53
4.7.1	Generelle unntak fra motorferdselforbudet	54
4.7.2	Motorferdsel på bakgrunn av spesielle tillatelser	54
4.7.3	Andre kjøreforhold	57

4.8	Ferdsl og friluftsliv.....	59
4.8.1	Organisert bruk av nasjonalparken.....	64
4.8.2	Bruk av åpne buer	66
4.8.3	Turistforeningers anlegg og aktiviteter.....	67
4.8.4	Bruk av hund. Hundekjøring.....	67
4.8.5	Bruk av hest.....	68
4.8.6	Leirslagning på holmer og øyer	68
4.8.7	Henleggelse av båter	68
4.8.8	Spesielt sårbare områder	69
4.8.9	Nedlegging av stier og løyper	69
4.9	Forvaltning av vilt- og fiskeressurser	70
4.9.1	Jakt.....	70
4.9.2	Fiske.....	70
4.10	Vegetasjon	73
4.10.1	Hovedbestemmelse og generelle unntak.....	73
4.10.2	Problemstillinger knyttet til vegetasjonsslitasje og ødeleggelse.....	74
4.10.3	Uttak av trevirke til brensel for buer, hytter og setrer.....	75
4.10.4	Skjøtsel av vegetasjon	76
4.10.5	Skogbrann	77
4.10.6	Regulering av beite	79
4.11	Kulturminner.....	79
4.12	Avfall og forurensning.....	82
5	Forvaltningsmessige oppgaver og tiltak.....	83
5.1	Forvaltningsmyndighet.....	83
5.2	Grensemerking og skilting	84
5.3	Oppsyn.....	84
5.4	Informasjon.....	85
5.5	Naturovervåking.....	90
5.6	Skjøtsel.....	91
5.7	Tilrettelegging.....	91
6	Litteratur	92
7	Forvaltningsplan for Femundslia landskapsvernområde.....	93
8	Forvaltningsplan for Langtjønna landskapsvernområde.....	101
9	Vedlegg	112
1	Forskrift om vern av Femundsmarka nasjonalpark.....	113
2	Forskrift om vern av Femundslia landskapsvernområde	116
3	Forskrift om vern av Langtjønna landskapsvernområde	118
4	Bevaringsmål – begrepsforklaring	120
5	Bevaringsmål for Femundsmarka nasjonalpark	121
6	Aktuelle tiltak i Femundsmarka nasjonalpark i perioden 2013-2017.....	124

1 INNLEDNING

1.1 VERNEHISTORIKK FOR FEMUNDSMARKA

Det var tidlig en viss interesse for å verne deler av Femundsmarka. Allerede i 1915 foreslo Skogdirektøren at et område i Røa-traktene ble unntatt fra avvirkning. Dette området ligger i nåværende nasjonalpark.

I 1956 ble et areal begrenset av elvene Røa og Grøtåa og riksgrensen underlagt visse fredningsbestemmelser mot hogst og hytteutbygging av Direktoratet for statens skoger som grunneier. Denne administrative fredningen ble i 1961 utvidet til å gjelde hele Grøtådalen, et areal på til sammen 130000 dekar. I 1966 kom Det Norske Skogselskap med forslag om en betydelig utvidelse av fredningsområdet til å gjelde et areal på 660000 dekar mellom Femund og riksgrensen. Dette ble oversendt Kommunalkomiteen i Stortinget. I "Landsplan for nasjonalparker i Norge" fra 1967 ble Grøtådalen foreslått fredet, men Kommunaldepartementet tok forbehold om et utvidet fredningsområde inntil spørsmålet om regulering av Femund var avklart.

Femundsmarka nasjonalpark og Femundsmarka landskapsvernområde ble opprettet ved kongelig resolusjon av 9. juli 1971 som en del av den første landsplanen for nasjonalparker i Norge. Nasjonalparken omfattet et areal på til sammen ca. 386 km² og landskapsvernområdet på ca. 70 km². Verneområdene omfattet arealer øst for Femund på begge sider av fylkesgrensen mellom Sør-Trøndelag og Hedmark. Ca. 60 % av det samlede arealet lå i Engerdal kommune i Hedmark, de resterende 40 % i Røros kommune i Sør-Trøndelag.

Fredningsbestemmelsene som ble vedtatt i 1971 med begrensninger i bruk av snøskuter skapte stor motstand på Engerdalssiden, spesielt hos oppsitterne og befolkningen i Elgå. Fordi disse ikke ville godta bestemmelsene, ble det i 1974 avholdt flere møter mellom Miljøverndepartementet og berørte parter. Resultatet av denne prosessen var at departementet stilte til utsikt en oppmykning av bestemmelsene slik at det i tillegg til å kunne frakte varer og materiell til utleiehusvære i nasjonalparken, også kunne transporteres personer til og fra utleiebuene. I statsråd den 22. november 1974 ble fredningsbestemmelsenes punkt 3.2.b endret slik at dette etter søknad kunne tillates. I det reviderte punktet i bestemmelsene ble det

Foto: Bengt Magnusson

Femundsmarka fra lufta. Foto: Naturcentrum AB

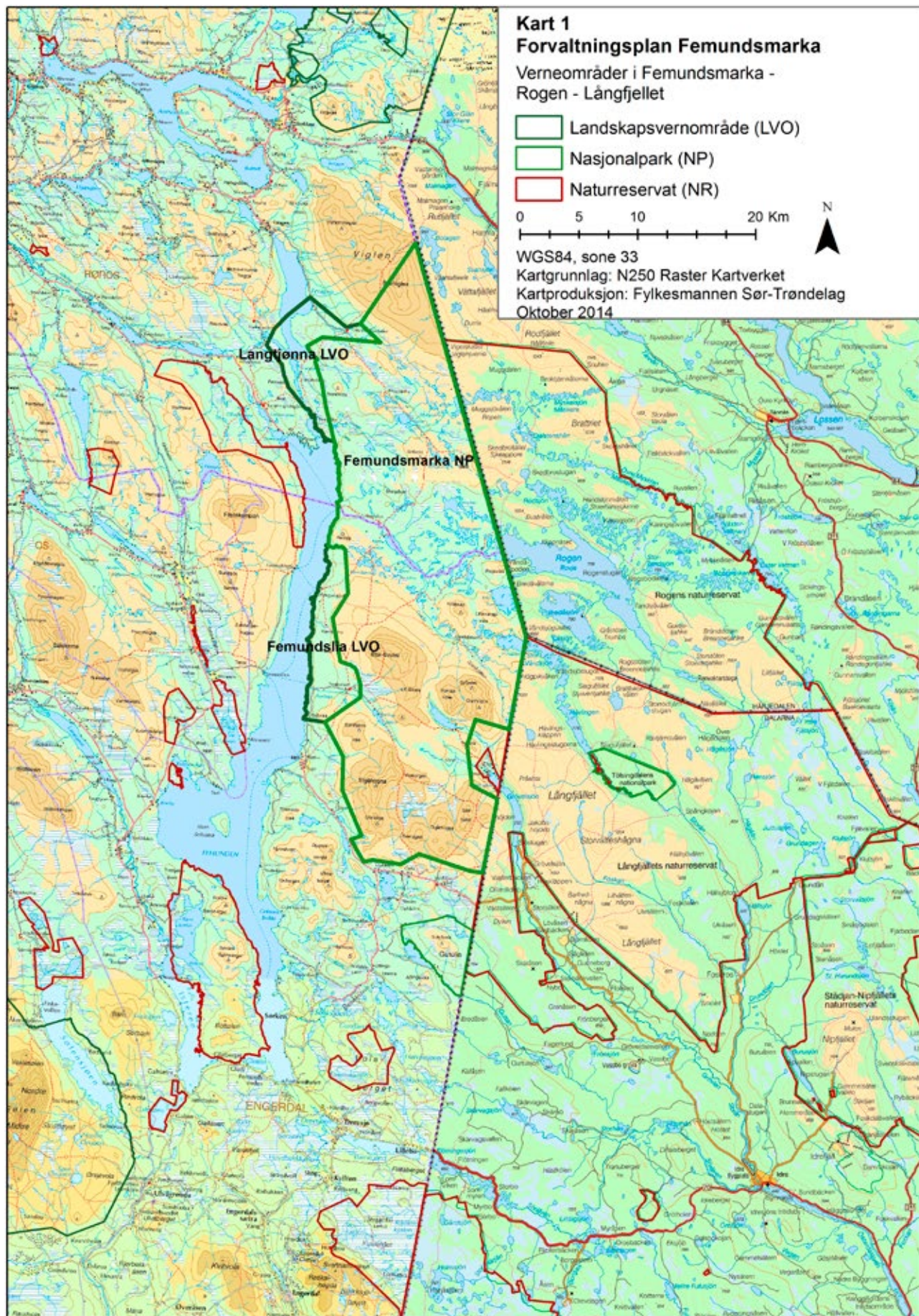
presisert at tillatelsene skal begrenses til "bestemte ruter etter godkjenning av skogforvalteren". Dette statsrådsvedtaket er ikke senere blitt opphevet.

Ved Miljøverndepartementets vedtak av 28. oktober 1988 ble punkt 2.4 i fredningsbestemmelsene for Femundsmarka nasjonalpark endret slik at bruk av motordrevet isbor ble forbudt.

I 1986 fremmet Statens Naturvernråd forslag om å utvide Femundsmarka nasjonalpark. Forslaget ble fremmet i NOU 1986:13 - Ny landsplan for nasjonalparker. Regjeringen la i 1992 fram St.meld. nr. 62 (1991-92) - Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. For Femundsmarka nasjonalpark konkluderte regjeringen med at verneforslaget skulle videreføres i landsplanen med sikte på utvidelse av eksisterende nasjonalpark. Nasjonalparken ble foreslått utvidet noe mot sør og nord og det ble foreslått å innlemme deler av Femundsmarka landskapsvernområde i parken. Utarbeidelse av et konkret verneforslag ble påbegynt i 1995. Den utvidete Femundsmarka nasjonalpark med to tilgrensende landskapsvernområder ble vedtatt ved kongelig resolusjon av 21. februar 2003. Etter utvidelsen dekker nasjonalparken et areal på ca. 570 km². Ca.

350 km² av dette arealet ligger i Engerdal kommune i Hedmark, det resterende arealet (ca. 220 km²) i Røros kommune i Sør-Trøndelag. Den nordlige delen av det gamle Femundsmarka landskapsvernområde er innlemmet i nasjonalparken. Det resterende arealet har fått navnet Femundslia landskapsvern-område. Arealet innenfor landskapsvernområdet i Røros, Langtjønna landskapsvernområde, har ikke tidligere vært omfattet av vern med hjemmel i naturvernloven/naturmangfoldloven.

I grensetraktene mellom Norge og Sverige i Hedmark og Sør-Trøndelag fylker og Jämtland og Dalarna län finnes nå ni områder som er vernet i medhold av de respektive lands naturvernlovgivning. Foruten de tre forannevnte områdene gjelder dette Gutulia nasjonalpark (opprettet 20. desember 1968, utvidet 10. september 2004), Grøvelsjøen naturreservat (opprettet 18. desember 1989), Långfjället naturreservat (opprettet juni 1973), Töfsingdalen nationalpark (opprettet i 1930), Rogens naturreservat (opprettet i desember 1976) og Städdjan-Nipfjället naturreservat (opprettet i 1973, utvidet i 1993). Til sammen utgjør disse et sammenhengende tilnærmet urørt naturområde på over 2100 km² (kart 1).

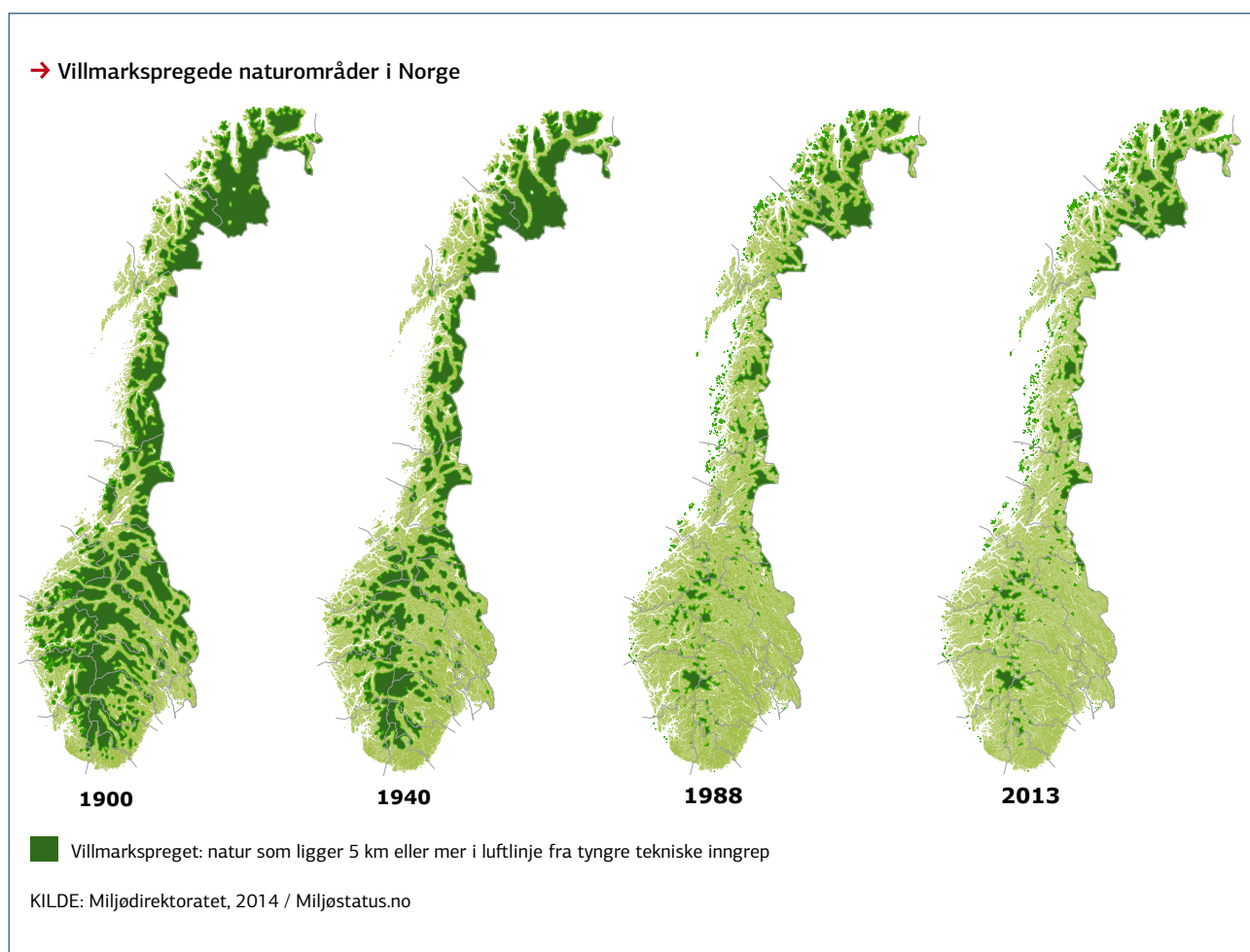

1.2 OPPRETTELSE AV NASJONALPARKER

I Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge" ble det vist til at områder med urørt natur i Norge har minket sterkt etter år 1900. I 2003 var det bare 11,7 % av arealet i Norge som lå mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep som f.eks. veg, jernbane, bebygd område eller vassdragsutbygging, dvs. såkalte "villmarkspregede områder". Tilsvarende tall i 1900 var 48 %. Endringene er størst i Sør-Norge, inkludert Trøndelagsfylkene, der "villmarka" har minket fra 27 % til 5 % i den samme perioden. Denne utviklingen kan fortsette dersom arealforvaltningen ikke skjer på en helhetlig måte. Vern av naturområder med hjemmel i naturmangfoldloven er ett av flere virkemidler for å ivareta villmarkspregede områder.

Urørte naturområder har en *egenverdi* og er en del av vår *nasjonale arv*. Verneområder på land, i vassdrag og i sjø skal samlet sett bidra til bevaring av, jf. naturmangfoldlovens § 33:

- Variasjonsbredden av naturtyper og landskap.
- Arter og genetisk mangfold.
- Truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter.
- Større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv.
- Områder med særskilte naturhistoriske verdier.
- Natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene.
- Økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt.
- Referanseområder for å følge utviklingen i naturen.

Figur 1. Utviklingen m.h.t. villmarkspregede områder.

Grenseskilt ved Langtjønna LVO. Foto: Kirsten Thyrum

Informasjonstavle ved Røvollen. Foto: Kirsten Thyrum

Vern av naturområder står sentralt i arbeidet med å bevare det biologiske mangfoldet og villmarkspregede områder. Hensikten med å opprette nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder er å sikre viktige leveområder for planter og dyr, herunder arter som er sjeldne eller klassifiseres som truede, og å sikre et utvalg av verdifulle naturtyper og helhetlige landskap. Dette arbeidet må betraktes som en del av vår innsats og våre forpliktelser i forhold til internasjonale konvensjoner om å ta vare på biologisk mangfold.

Femundsmarka nasjonalpark ble opprettet i medhold av naturvernloven av 1970. Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) trådte i kraft 19. juni 2009. Samtidig ble naturvernloven av 1970 opphevet. Imidlertid er denne loven i hovedsak videreført i den nye naturmangfoldloven. Kapittel V i naturmangfoldloven erstatter i sin helhet naturvernloven av 1970. I naturmangfoldlovens § 35 om nasjonalparker heter det blant annet:

"Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep.

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtselsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen."

1.3 FORVALTNING AV NASJONALPARKER

Når et vernevedtak foreligger, markerer dette innledningen til en forvaltningsfase. Forvaltningen av vernede/fredede områder kan representere store utfordringer. Grensemerking, skilting, utarbeidelse av informasjonsmateriell, skjøtsel, eventuell tilrettelegging for publikum, oppsyn, overvåking av naturverdier og behandling av dispensasjonssaker er viktige deler av dette arbeidet. Alle nasjonalparker har en formålsparagraf i verneforskriften. Formålet er retningsgivende for forvaltningen av områdene.

1.4 FORVALTNINGSPLAN FOR VERNEOMRÅDENE I FEMUNDSMARKA

I den praktiske og daglige forvaltningen av nasjonalparken og landskapsvernområdene vil det være behov for presisering av verneforskriftene, dvs. en plan som inneholder mer detaljerte og konkrete «kjøreregler». En slik plan kalles en forvaltningsplan. Særlig for verneområder med mange og sterke brukerinteresser er det behov for å utarbeide forvaltningsplaner. En forvaltningsplan skal utfylle verneforskriften. Den kan imidlertid ikke åpne opp for tiltak utover rammene som verneformålet og verneforskriften setter eller innføre nye restriksjoner. Forvaltningsplanen skal:

- være et hjelpemiddel for å realisere formålet med vernet av nasjonalparken,
- være et redskap for å avveie brukerinteresser gjennom praktisering av verneforskriften,
- bidra til å avklare og konkretisere hva som kan tillates av ulike aktiviteter og tiltak i nasjonalparken.

Mens verneforskriften for nasjonalparken er juridisk bindende, er forvaltningsplanen veiledende. Imidlertid vil forvaltningsplanen være juridisk bindende i tilfeller der verneforskriften henviser til denne. En viktig side ved forvaltningsplanen er at den vil gi økt forutsigbarhet for grunneiere, rettighetshavere og andre i spørsmål knyttet til forvaltningen av verneforskriften for nasjonalparken.

Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) understreker betydningen av arbeidet med forvaltningsplaner for nasjonalparker. Brukerinteressene er mange i Femundsmarka nasjonalpark. Fra forvaltnings-

myndighetenes side har det derfor vært en overordnet målsetting å utarbeide et forslag til en forvaltningsplan så snart som mulig etter at vernevedtaket for den utvidete nasjonalparken var fattet.

En sentral del av en forvaltningsplan for Femundsmarka nasjonalpark, en presisering av og utfyllende kommentarer til formuleringene i verneforskriften, ble sendt ut på høring sammen med de øvrige høringsdokumentene i forbindelse med utvidelsesforslaget. Et utkast til en samlet forvaltningsplan var også vedlagt høringsdokumentene til orientering. Dette forslaget til forvaltningsplan bygger på disse to dokumentene. I henhold til konsultasjonsavtalen med Sametinget har forvaltningsplanen også blitt framlagt for dem. I konsultasjonen har Miljødirektoratet og Sametinget blitt enige om noen endringer i dokumentet.

1.5 FORVALTNINGSPLANEN OG VURDERING ETTER NATURMANGFOLDLOVENS KAPITTEL II

I henhold til naturmangfoldlovens § 7 skal prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse miljørettsprinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i lovens §§ 4 og 5 skal også trekkes inn i skjønnsutøvelsen. De nevnte bestemmelsene skal inngå som en integrert del av skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter naturmangfoldloven. På denne måten skal miljøkonsekvensene av selve forvaltningsplanen vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt skal avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet, så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i områdene som omfattes av forvaltningsplanen er innhentet fra tilgjengelig litteratur som forelå før arbeidet med utvidelsen av nasjonalparken ble startet opp i 1995 og gjennom sammenstillingsarbeid, registreringer og kartlegginger som ble gjennomført som en del av

verneplanprosessen. Det vises i denne forbindelsen til litteraturlisten bakerst i forvaltningsplandokumentet. I arealene som omfattes av forvaltningsplanen er det registrert nasjonalt verdifulle og verneverdige landskapselementer, samt forekomster/tilhold av rødlistede plante- og dyrearter og sårbare/sjeldne arter. De landskapsmessige og naturfaglige verneverdiene er beskrevet i kapittel 2. Forvaltningsmyndigheten har vurdert forvaltningsplanens effekt på disse naturverdiene. Virksomhet og bruk som pågår i områdene i dag omtales i kapittel 5. Verneforskriften åpner for at disse aktivitetene i hovedsak kan fortsette, dog med visse begrensninger og vilkår knyttet til en del av dem for å gi naturverdiene økt beskyttelse. De forvaltningsmessige retningslinjene som er nedfelt i forvaltningsplanen er satt med utgangspunkt i verneforskriftene og deres rammer for hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt eller ikke tillatt. Ut fra dagens kunnskap om de naturfaglige verneverdiene i områdene vil aktivitetene og tiltakene som kan videreføres i henhold til verneforskriftene og tilhørende retningslinjer med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres vesentlige tekniske inngrep

Foto: Bengt Magnusson

i områdene. Forvaltningsmyndigheten vurderer det slik at forvaltningsplanen med retningslinjene som er innarbeidet med stor grad av sannsynlighet vil bidra til å sikre forekomstene av arter, naturtyper og landskapselementer eller medføre en positiv utvikling for disse, jf. naturmangfoldlovens §§ 4 og 5.

Forvaltningsmyndigheten mener at kjent kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og anser at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldlovens § 8 er oppfylt. På denne bakgrunnen mener en at det foreligger nok kunnskap om effekten av retningslinjene, bevaringsmål og foreslåtte tiltak slik at føre-var-prinsippet ikke blir tillagt særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldlovens § 9.

Aktiviteter, virksomheter og tiltak som kan tillates i områdene vil bli nærmere regulert innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriftene med tilhørende retningslinjer i denne forvaltningsplanen, og regulering av den enkelte virksomhet og aktivitet vil dermed kunne vurderes i forhold til samlet belastning i verneområdene. Prinsippet i naturmangfoldlovens § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt i forvaltningsplanen.

Prinsippet i naturmangfoldlovens § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i områdene, samt at tiltak som godkjennes ikke skal ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem.

Når det gjelder naturmangfoldlovens § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmåter er det særlig lokaliseringalternativer som er aktuelt, blant annet i forbindelse med tillatelser til motorferdsel der det settes vilkår om traseer, og for lokalisering av eventuelle bygninger og anlegg. I forvaltningsplanen er det angitt traseer/korridorer for enkelte typer ferdsel, både for bruk av snøskuter til diverse nyttetransport og til visse former for organisert ferdsel i friluftslivssammenheng. Det er her tatt hensyn til sårbare naturverdier, og trasevalg er gjort blant annet ut fra vurderinger av hva som gir minst skade og hvilke løsninger som etter en samlet vurdering gir de beste samfunnsmessige resultatene. Prinsippene i naturmangfoldlovens § 12 er dermed vurdert og tillagt vekt.

Mot Store Svuku. Foto: Jan Nordvålen

2 FEMUNDSMARKA NASJONALPARK - NATURFAGLIGE FORHOLD, KULTURMINNER OG VERNEVERDIER

2.1 VERNEVERDIER I FEMUNDSMARKA GENERELT

Store, sammenhengende urørte områder

Sett i sammenheng med tilgrensende områder, spesielt på svensk side av riksgrensen, utgjør Femundsmarka et stort sammenhengende område fritt for store tekniske inngrep. Vi har her et av de største sammenhengende vernede områdene i Sør-Skandinavia. Innenfor dette området finnes flere arealkrevende og sårbare dyrearter. Alle de fire store rovdyrartene, ulv, bjørn, gaupe og jerv, er påvist innenfor området. Oter finnes i fast bestand. Inngrepsfrie områder i Femundsmarka er vist i kart 2.

Stein, kraggfuruskog og vann

De sentrale delene av Femundsmarka nasjonalpark og Rogens naturreservat har et meget særegent landskap. Det er ekstremt småkupert og karakterisert ved labyrintaktige, forgreinete morenerygger. Mellom ryggene ligger små og store vann med utallige viker og odder.

Moreneryggene består for det meste av blokkmark. På denne vokser hovedsakelig en glissen kraggfuruskog der bunnvegetasjonen er dominert av lavmatter.

Kombinasjonen mellom blokkmark, skrinns og stedvis urskognær skog og en mengde sjøer gir Femundsmarka et spesielt preg som savner sitt sidestykke i Europa.

Foto: Jan Nordvålen

Historien om Røros Kobberverks utnyttelse av skogen

I Femundsmarka har det vært menneskelig aktivitet i lange tider. Vi finner blant annet flere fortidsminner i form av steinalderboplasser og fangstgraver. Området er det sørligste i Norge med samisk reindrift.

Det er først og fremst utnyttelsen av skogen i forbindelse med virksomheten til Røros Kobberverk som har satt spor etter seg i Femundsmarka. Det finnes en rekke kulturminner knyttet til Verket. Langs vassdragene er det fløtningsanlegg i form av dammer, tømmerrenner, fløtningsbuer, båter og spillflåter. Spredt i Femundsmarka finnes et utall kullmiler og tufter etter kullbrennerkoier.

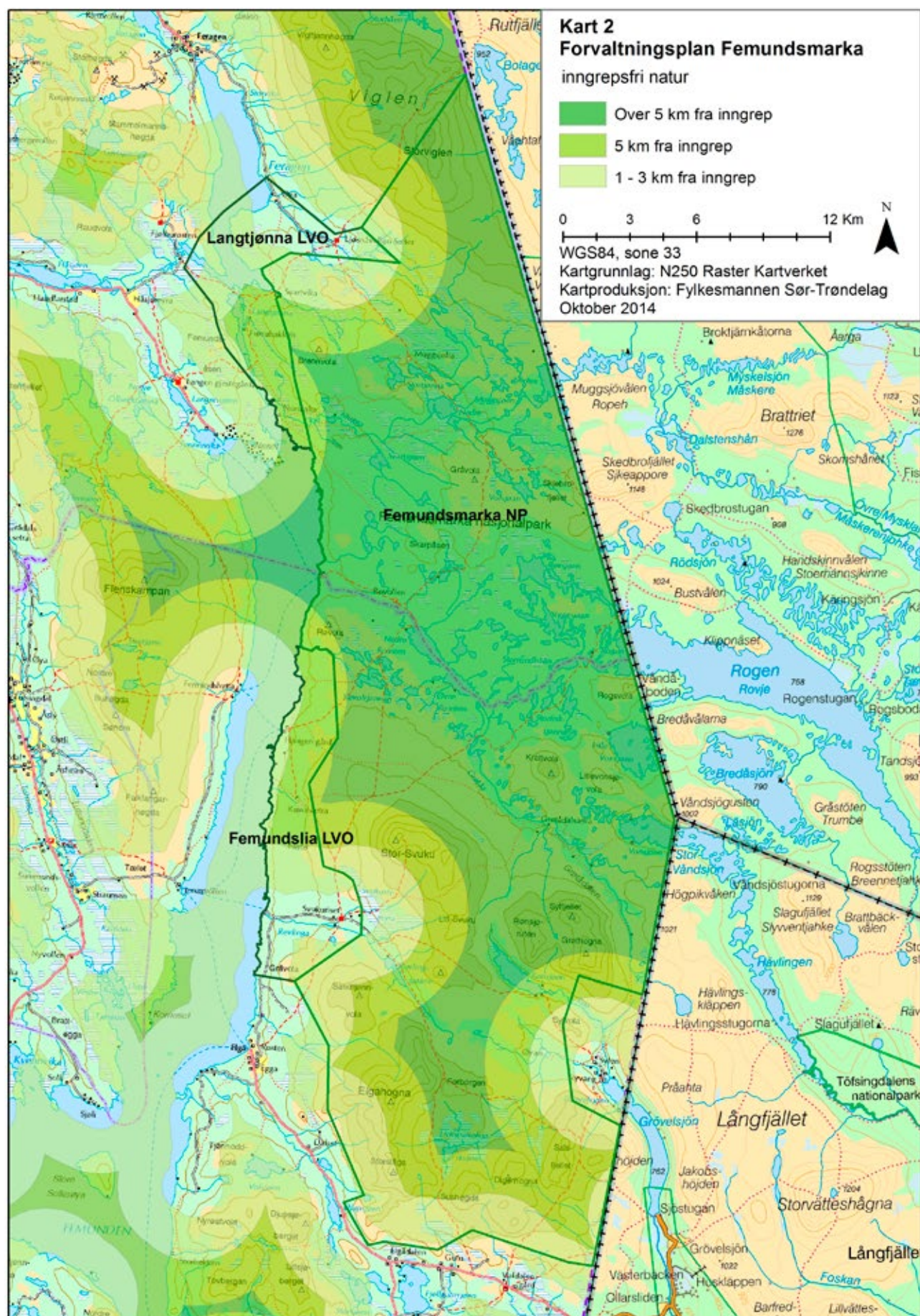
2.2 NATURFAGLIGE FORHOLD

2.2.1 Geologi og landformer

Berggrunnsgeologi

Femundsmarka ligger innenfor det store feltet med senprekambriske feltspatførende sandsteiner (sparagmitter) som strekker seg fra Buskerud nordover til Rondane og østover til Trysil/Engerdal og videre inn i Dalarna og Jämtland i Sverige. Sparagmittene er skjøvet inn fra nordvest som nærmest flattliggende lagpakker. Fargen varierer fra grå til rødlig, fra finkornet til konglomeratisk. Sandsteinene kløves til kantede blokker. I sandsteins-formasjonen finnes også kvartsitter og kvartsittiske sandsteiner, øyegneis og glimmerskifer.

I det flate området mellom Elgåhogna og Rønsjøen finnes et felt med rødaktig, massiv granitt (grunnfjellsbergarter). Granitt finnes også ved Muggruven og Brennvola nordvest i Femundsmarka. Inne i granitt-massene forekommer enkelte steder større eller mindre partier av gabbro. Denne bergarten gir opphav til et

langt mer næringsrikt jordsmonn enn granitten og sparagmitten, men også denne er tungt forvitrelig.

Lokalt finnes mindre forekomster av rikere bergarter. Ved Valdalen ligger en stripe av skifer og kalkstein oppe i dagen. Ved Røvollen og i dalføret mellom Skarpåstjønnan og Svartsjøan forekommer "vinduer" av blåkvarts eller svartskifer fra det såkalte Kvitvoladekket.

Landformer

Femundsmarka representerer et landskap med rolige og avrundede terrengformer og lange, slake linjer. Det er et moderat kupert åslandskap i høydelaget fra Femunds nivå (662 m o.h.) og opp til 8-900 meter. En rekke topper når over 1000 meter. Den høyeste toppen ligger helt i nord (Storvigelen 1561 m o.h.). De høyeste toppene for øvrig ligger sør i Femundsmarka; Elgåhogna (1460 m o.h.), Store Svuku (1415 m o.h.) og Grøthogna (1401 m o.h.).

Kvartærgeologi

Mesteparten av arealene har et morenedekke av varierende mektighet. Lite fast fjell er blottlagt; vesentlig i tilknytning til de høyeste toppene. Morenedekket er tykkest nærmest Femund, i høyereliggende partier markert tynnere.

Et karaktertrekk for Femundsmarka er de utallige steinblokkene som isen har "lagt igjen". Spesielt blokkrikt er terrenget i de indre delene mot riksgrensen i Grøtådalen, Røadalføret og Vonsjøtraktene. Noen av steinblokkene er av "fremmed" bergart, eksempelvis rød sandstein og rød porfyr fra Idre.

Terrenget er relativt rikt på kvartærgeologiske formasjoner. Eskere (rullesteinsåser) danner mange steder markerte rygger. Eskere og annet sortert materiale finnes i Femundsmarka særlig mellom Femund og Revlingsjøan, sør for Grøtådalssætra, fra Røvollen nordøstover over Langeeggtjøna mot

Naturens egen portal. Foto: Kirsten Thyrum

riksgrensen og ved Mugga. Materialet i eskerne domineres av grus og sand.

Østover mot Rogen og videre innover på svensk side ligger typeområdet som har gitt navn til rogen-morenene. I Femundsmarka finner en bl.a. velformede rogenmorener ved Vonsjøen og langs Røavassdraget spesielt på nordsiden. Rogenmorener er langstrakte, litt uregelmessige rygger som for en stor del består av blokkrik bunnmorene. Ryggene har lengdeutstrekning på tvers av isbevegelsesretningen. De opptrer gjerne i slake forsenkninger i terrenget eller på tvers av daler.

Flere steder finner en også formelementer som spyle-renner og skuringsstriper. De karakteristiske setene på begge sider av Grøvelsjøen utgjør et kvartærgeologisk svært interessant område. Sammen med en sete er det gjerne et overløpsspass. Setene omkring Grøvelsjøen er noen av de fineste eksempler på slike strandlinjer. De ligger her i forskjellige høydenivå i intervallet fra 800 til 900 m o.h. Som en del av kvartærgeologisk verneplan for Hedmark ble Grøvelsjøen naturreservat opprettet den 22. desember 1989.

2.2.2 Klima

Femundsmarka har et utpreget kontinentalt klima med kalde vintre og forholdsvis varme sommere. Klimaet blir mer kontinentalt jo lengre sør i Femundsmarka en kommer. I klarværsperioder kan også døgnvariasjonene i temperaturen være store. Januar er den kaldeste måneden med middeltemperatur på ca. -11.5°C . Den varmeste måneden, juli, har en middeltemperatur på ca. 12°C . I klarværsperioder kan vintertemperaturen gå ned mot -50°C enkelte steder. Frost kan ellers forekomme også sommermånedene

Femundsmarka har lite nedbør. Nedbørmengdene er størst i perioden juni-september og minst i perioden februar-mai. Midlere årsnedbør for Røros er 500 mm og for Drevsjø 571 mm. Framherskende vindretning i hele området er nord og nordvest.

2.2.3 Vann og vassdrag

Vann og vassdrag er et meget viktig og dominerende landskapselement i Femundsmarka og utgjør mer enn 10 % av totalarealet. Femundsmarka ligger på vannskillet mellom to store vassdragssystemer, Femundvassdraget og Østre Dalelven i Sverige. Femund med sitt store vannspeil er en viktig del av landskapsbildet i disse traktene. Gjennom Feragsvassdraget blir også

en liten del av Glåmas nedbørfelt liggende innenfor verneområdene i Femundsmarka.

To store vassdrag drenerer vestover mot Femund; Mugga og Røa. Fra Øvre Muggsjøen på svensk side renner Mugga ned i Midtre Muggsjøen hvor bare en liten del ligger på norsk side. Mellom disse større sjøene renner Mugga rolig gjennom mange håer. Fra Nedre Muggsjøen går elva striere før den de siste to kilometerne går stille gjennom et hømråde.

Røavassdraget utgjør selve nerven i nasjonalparken og deler denne omtrent på midten. Elva Røa har sitt utspring i den store sjøen Rogen som nesten i sin helhet ligger på svensk side. Fra Rogen renner Røa gjennom flere store håer før den munner ut i Roasten. Fra disse er elva forholdsvis stri ned mot Femund.

Røa har også flere store tilløp. Litj-Vonsjøen sør for Røa har utløp i Rogen. Det samme gjelder Reva som kommer fra Styggsjøen og Revsjøen nord for Røa. Grøtåa som har sin opprinnelse i Sverige munner ut i Røa i Grislehåen. Nord for Røa er det flere sjøer som løper ut i Røa. De viktigste er Litlsjøen og Langegtjønnan.

Sør for Svuku renner Revlinga som kommer fra Revlingsjøen vestover til Femund. Sør for Røa er det flere sjøer med avløp østover mot Østre Dalelven, bl.a. Krattjønnan med Stor-Vonsjøen og Rønsjøen.

Ved Røa. Foto: Jan Nordvålen

Det mest særegne vassdragsområdet innenfor nasjonalparken er traktene omkring Øvre Røa, Styggstjøan og Revstjøen. Her finner vi et unikt landskap bestående av morenerygger med et utall sjøer i forsenkningene.

Den gjennomgående fattige berggrunnen setter også sitt preg på næringsforholdene. Ingen av sjøene i Femundsmarka kan regnes som næringsrike (eutrofe). Så godt som alle vann over en viss størrelse er næringsfattige, men oksygenrike (oligotrofe). Noen få småvann med stillestående vann må karakteriseres som dystrofe.

FORVALTNINGSMÅL

Alle tekniske inngrep med drenerende effekt og tiltak som øker eller reduserer vannstanden i sjøer og vassdrag skal unngås.

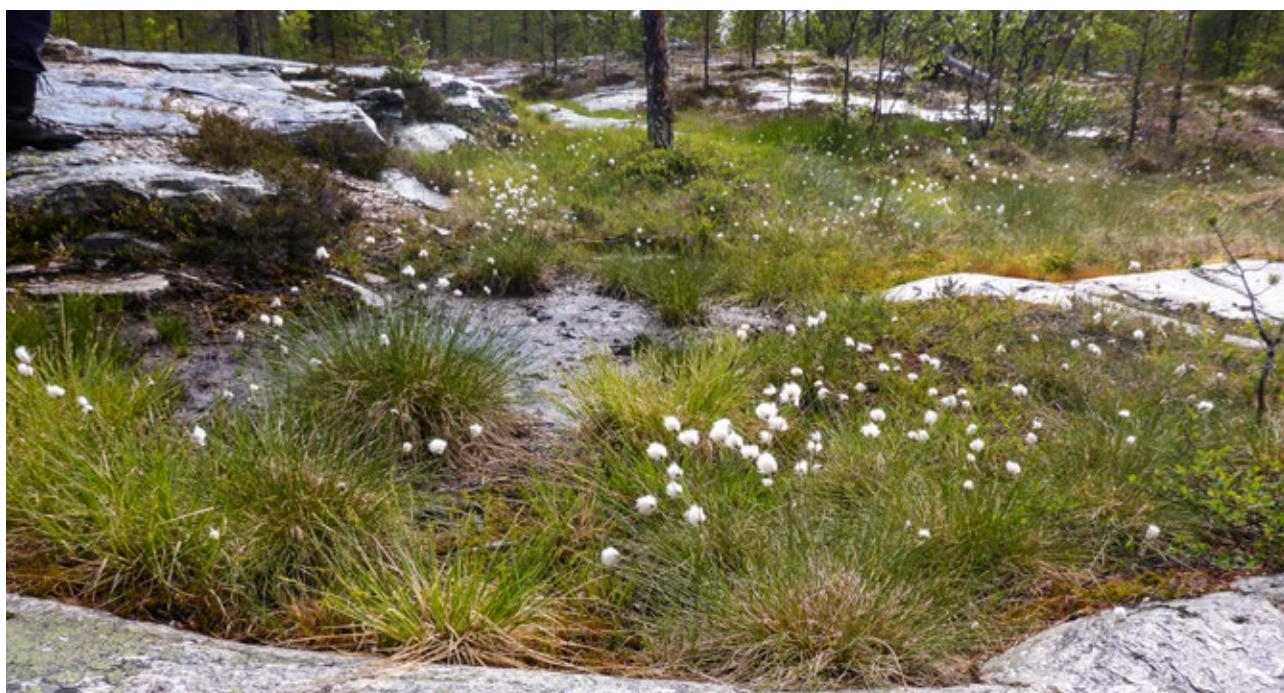
2.2.4 Vegetasjon

Ifølge Moen (1998) – Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon – ligger skogen langs Femund under 700 m.o.h. i mellomboreal vegetasjonssone, mens skogen for øvrig i Femundsmarka nasjonalpark ligger i nordboreal vegetasjonssone. Fjellområdene over 900 m.o.h. ligger i hovedsak i lavalpin sone, unntatt de høyeste partiene

av Viglen som ligger i mellomalpin sone. Når det gjelder vegetasjonsseksjoner, ligger Femundsmarka i overgangsseksjon (OC), med et planteliv preget av østlige trekk. Svake vestlige innslag forekommer.

Det er kun to skogdannende treslag i Femundsmarka, furu og bjørk. Grana forekommer bare som enkelttrær eller i små grupper og formerer seg utelukkende vegetativt. Skogen blir generelt rikere og fuktigere nordover i nasjonalparken. Spesielt i de sentrale delene av området er bjørkebeltet lite utviklet. Furu går flere steder like høyt som bjørka og danner sammen med denne skoggrensen. Skoggrensen varierer mye med lokale forhold, men ligger stort sett mellom 800 og 900 m o.h.

Furuskogen dekker de lavereliggende områdene langs Femund, hele Rødalen og de nedre delene av Mugga. Det forekommer to hovedtyper, lavfuruskog og lyngfuruskog. Karakteristisk for Femundsmarka er glissen kraggfuruskog. Spesielt den øvre delen av Rødalen er preget av slike glisne furuskoger. Lavfuruskogen dominerer på tørr mark med sand og grus i undergrunnen. Denne består nesten utelukkende av lav i bunnsjiktet. Kvitkrull og andre reinlavarter er de vanligste artene. Lavfuruskogen er lys og åpen og mangler som regel andre treslag enn furu. På fuktigere mark overtar lyngfuruskogen. Dominerende arter i

Myrull. Foto: Kirsten Thyrum

feltsjiktet er blåbær, tyttebær og røsslyng. Skogen har et betydelig innslag av bjørk, også noe innslag av urter, gras og moser. Stort innslag av lyngfuruskog finnes i de nedre delene av Mugga.

Områder med bjørkeskog finnes særlig nord i Femundsmarka, i traktene Muggsjølia-Øvre Mugga og i området mellom Svukuriset og Sylen. Bunnvegetasjonen er stort sett den samme som i furuskogen.

Frodig skog er det lite av i Femundsmarka. Partier med høgstauder forekommer langs Røa i området omkring Heggrøsta og i Muggsjølia. Arter som rogn, hegg, gråor, osp, mjødurt, skogstorkenebb og tysbast er påvist.

Over skoggrensen finner vi de samme lav- og lyngarterne som lengre nede. På tørre områder med tynt snødekke dominerer lav, mens det i forsenkningene med høyere fuktighet kommer inn lyngarter og dvergbjørk.

Myrene i Femundsmarka er hovedsakelig næringsfattige. De kan grovt deles inn i tre hovedtyper, torvmyrer, rismyrer og grasmyrer. Torvmyrene, med dominans av torvmose og torvull, finnes gjerne i tilknytning til små tjern og pytter. Disse myrene er gjerne omkranset av rismyrer. Rismyrene er tørrere, og domineres av lyngarter, dvergbjørk og vier. Grasmyrene finnes i helinger der det er bevegelse i grunnvannet. De domineres av starr. Næringsrike myrer er bare registrert i to områder, rundt Røvollen og i dalen mellom Skarpåstjønna og Svartsjøen. Store, terrengdekkende bakkemyrer finner vi ved Muggsjølia og ved Svukuriset. Ved Røvøltjønna, øverst i Grøtådal og ved lille Grøvelsjø finner vi flatere myrer over skoggrensen. Ellers forekommer små myrer svært hyppig langs vassdrag og i dødisområdene.

Særegent for Femundsmarka i botanisk sammenheng er først og fremst den tørre, gamle furuskogen. Flere sårbare arter er avhengig av større arealer med upåvirket skog. En viktig art i så måte er ulvelaven, som i Femundsmarka har noen av sine viktigste forekomster i landet. Arten er vanlig i de indre delene av Femundsmarka. Ulvelav er oppført som sårbar (VU) på Norsk rødliste for arter 2010.

Naturlige forandringer i vegetasjonen

Skogbrann er en viktig økologisk faktor i furuskogen i Femundsmarka. En finner mange spor etter tidligere branner i området. Stor menneskelig aktivitet i visse

Foto: Jan Nordvålen

perioder er sikkert årsaken til en del av brannene. Likevel er det rimelig å anta at skogbrann antent ved lynnedslag har vært en viktig foryngelsesfaktor i området. En del plante- og dyrearter er tilpasset skogbranner og er helt avhengig av en viss brannfrekvens for å overleve. I Femundsmarka gjelder dette for eksempel ulike skorpelav.

Stormfelling er også en viktig foryngelsesfaktor i dette området. Det har vært 4 kraftige stormfelling (1921, 1949, 1987 og 1988). Skogen står ofte utsatt på skrinne morenerygger og har dårlig rotfeste.

Bevergnag. Foto: Kirsten Thyrum

Beveren har også satt sitt preg på vegetasjonen gjennom felling av bjørk og ved oppdemminger. Slike "beversuksesjoner" er av stor økologisk betydning og er viktig for flere arter. Den store vinterbestanden av elg har hatt stor innvirkning på furuforyngelsen flere steder. Beitetrykket er spesielt stort i et område langs Femund fra Røa og sørover.

Kulturpåvirkning av vegetasjonen

Røros Kobberværk og senere Statens Skoger har hatt en meget stor innflytelse på furuskogen i Femundsmarka. Bare i en del ulendte områder i de indre delene mot riksgrensen er skogen relativt upåvirket av hogst (kart 3). Over det meste av området har skogen vokst opp igjen, og må i skogbrukssammenheng betraktes som gammel. Mange stubber og ikke minst et lite innslag av tømmertrær og eldre vindfall gir imidlertid deler av skogen i økologisk sammenheng et ungt preg. I de nedre delene av Rødalen er det flere store foryngelsesflater fra senere skogsdrifter, de siste så seint som i 1960-årene. I 1950-årene ble det foretatt en omfattende avvirkning på begge sider av riksgrensen i området nord for Rogshåen/Rogen, den såkalte "Rogendriften".

I nærheten av faste boplasser og setrer har vegetasjonen vært utsatt for beiting fra husdyr, og en del myrer er blitt slått. Dette kulturlandskapet har i dag mer eller mindre grodd igjen. Beiting fra tamrein har hatt betydning for vegetasjonen. I skoggrensen der lavbeitingen er intensiv ser en at mange furuplanter er skadet. Gjennom graving virker reinen imidlertid også som markbereder og gir spireforhold for furuplanter.

Rødlistede planter, inkludert lav og sopp

Norsk rødliste for arter er i hovedsak en prognose for arters risiko for å dø ut fra Norge. Denne risikoen kan skyldes bestandsnedgang, reduksjon av utbredelsesområde og/eller at arten har en svært lav bestand/liten geografisk utbredelse i Norge.

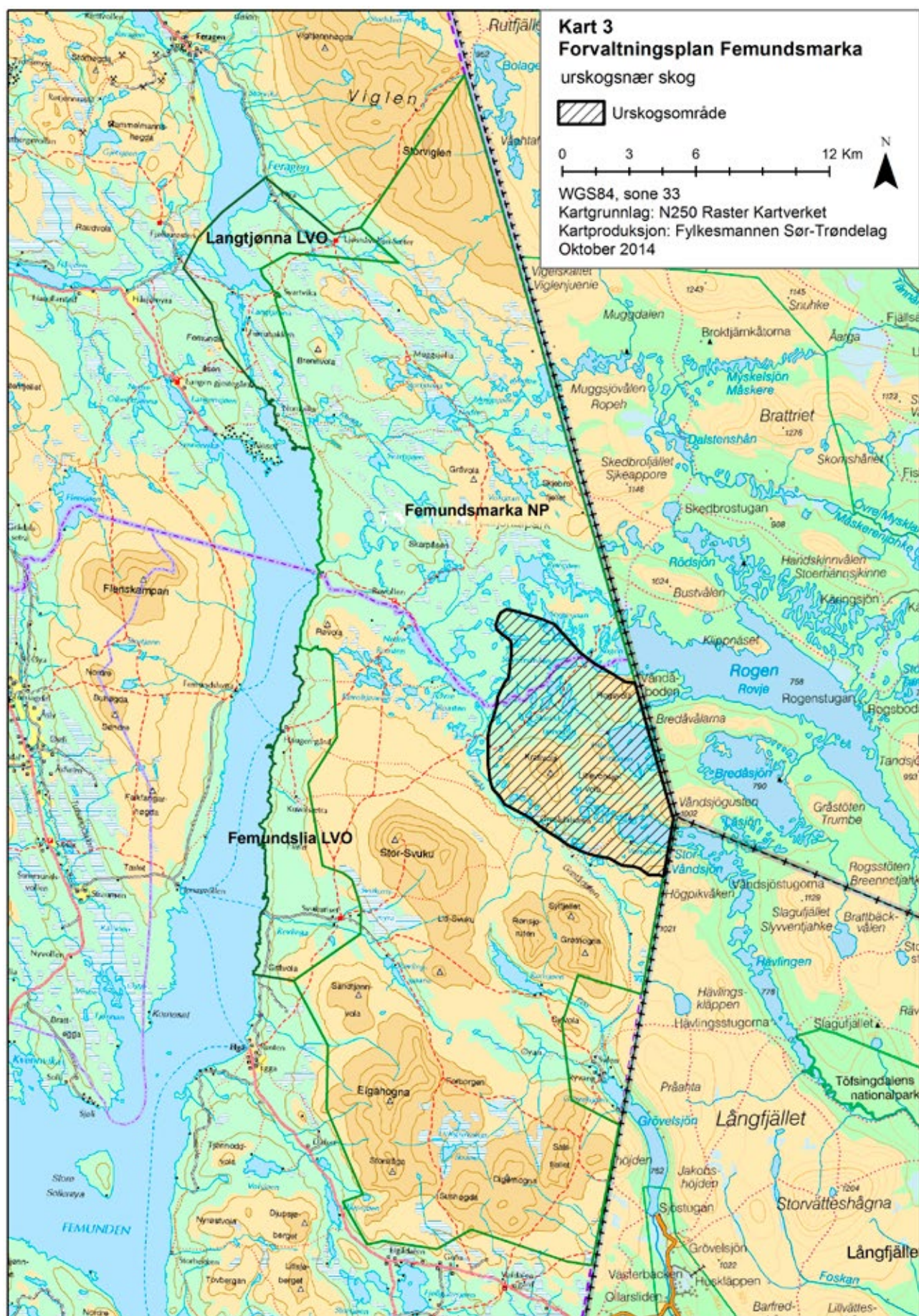
Tabell over rødlistede planter, lav og sopp i Femundsmarka (Kilde: Artskart fra Artsdatabanken):

Art	Rødlistekategori	Forekomst i Femundsmarka nasjonalpark
Sørlig vendelrot	Datamangel (DD)	Spredte funn
Gulmyrull	Nær truet (NT)	Spredte funn
Fjellrogn	Datamangel (DD)	Ett funn i Engerdal
Flekkhvitkjuke	Nær truet (NT)	Spredte funn i skog
Gråsobeger	Nær truet (NT)	Ett funn
Ulvelav	Sårbar (VU)	Relativt mange funn i furuskog

Det er få rødlistede plantearter, lav og sopp i området, noe som i hovedsak skyldes at naturtypene er relativt næringsfattige.

TILTAK

Lage oversikt over rødlistede naturtyper i Femundsmarka.

2.2.5 Dyreliv

Den karrige vegetasjonen i Femundsmarka gjenspeiles også i en relativt artsfattig fauna. En del spesielle forhold gjør allikevel området interessant og verdifullt i faunasammenheng:

- Store arealer med vann og vassdrag.
- Relativt store arealer med forholdsvis uberørt skog.
- Sammen med tilgrensende svenske områder et svært stort sammenhengende og tilnærmet urørt naturområde.
- Små snømengder sammenlignet med de frodigere områdene lengre nord.

Dyreliv knyttet til vann og våtmark

Den vassdragstilknyttede faunaen er i Femundsmarka spesielt artsrik samtidig som den huser arter som må karakteriseres som sjeldne, sårbare eller truede i denne delen av landet. Av pattedyr er det verdt å merke seg at oteren synes å bli mer vanlig igjen i vassdragene i Femundsmarka. Den er i de senere årene registrert i både Røa, Mugga og Feragen/ Hådalssvassdraget. Yngling er påvist. Området synes å være et av de få i innlandet i Sør-Norge der oteren fortsatt har fast tilhold. Etter utsettinger i Sverige har beveren etablert seg i Femundsmarka og er i dag svært vanlig. Arten forekommer så og si i alle biotoper som er egnet som leveområder for arten.

Stort vannareal og mange våtmarksområder gjør Femundsmarka til et viktig hekkeområde for våtmarksfugl, spesielt for ande- og vadefugler. De fleste andearter som kan forventes å ha tilhold i regionen er påvist. Storlom må sies å være en karakterart for området. Også smålom hekker, men med langt færre par enn storlom. En karakterfugl for Femundsmarka er fiskeørn. Den hekker med flere par innenfor nasjonalparken. Mange grunne, fiskerike vann kombinert med et bølgende skoglandskap gir meget gode forhold for denne arten. Fiskeørnen må ha eldre, flatkronede trær, helst furutrær, for hekking, noe det finnes rikelig av i Femundsmarka. Følgende områder peker seg ut som særlig verdifulle for ender og vadefugler, jf. også temakart 4:

- Området omkring Muggsjøen-Stortjønna-Bjørbeekkdalen. Bjørbeekkdalen er en god andebiotop, mye p.g.a. beverens "biotopskjøtsel".
- De indre delene av Røa-vassdraget med Revsjøen, Styggsjøene og Vonsjøen. Dette er et viktig hekke- og beiteområde for ender. Storlom hekker med flere par. Fiskeørn er påvist.
- Området omkring Røvoltjønna. Svartand er spesielt tallrik. Lappspove er påvist hekkende.
- Myrområdene omkring Lille Grøvelsjø. Viktig område for brushane og svømmesnipe.

Oter. Foto: Arne A. Tønset

Bever. Foto: Arne A. Tønset

Storlom. Foto: Arne A. Tønset

Femundtraktene er et meget interessant område med hensyn til innvandringshistorie for fisk. Områdene nord for Femund hadde opprinnelig bare arter som innvandret vestfra, hvilket vil si ørret og røye. Vassdragene østover og sørover er preget av østlig innvandring. I tillegg til ørret og røye fikk en her harr, sik, abbor, gjedde og lake. I Femund fantes tidligere også vänerlaks, men reguleringer i Klaraelven har i dag stoppet oppgang av laks.

Med anlegget av fløtningskanalen mellom Femund og Feragen fikk de østlige artene innpass i Hådalsvassdraget. I årenes løp har også diverse utsetninger forstyrret det opprinnelige bildet. Også i en del fisketomme vann er det satt ut fisk.

Muggavassdraget har i de øvre delene hovedsakelig bestand av ørret. Vassdraget er kjent for godt fiske. I sjøene finnes også bestand av sik og gjedde. Røa har tidligere hatt ry som en av landets beste fiskeelver. Ørret og harr dominerer i de strømførende partiene. I sjøene og håene har en i tillegg røye, gjedde, abbor og lake. Røgen er kjent for sin bestand av storvokst ørret. I Revsjøen og Styggssjøene dominerer harr, abbor og gjedde, mens Grøtåa er en ren ørretelv.

Vannene sør for Røa har tidligere vært kjent for sitt gode isfiske etter røye. Dette gjelder spesielt Vonsjøen, Krattjønnan og Revlingsjøen. Sur nedbør har antagelig redusert bestanden betydelig, særlig i Krattjønnan. Etter at kalking har pågått noen år er forsuringssituasjonen i Krattjønnan imidlertid noe bedret.

Dyreliv knyttet til furuskogen og øvrige landarealer

Furuskogen i Femundsmarka har en spesiell utforming sammenlignet med furuskog i Sør-Norge forøvrig. Vi finner igjen de samme skogtypene i Øst-Finnmark. Den eldre furuskogen er viktig for arter som lappmeis, lavskrike, haukugle og tretåspett. De tre siste artene er helt avhengig av komponenter ved gammelskogen for sin eksistens. Skogen gir også gode reirtilbud for fiskeørn.

Femundsmarka er et av de viktigste vinterbeiteområdene for elg i Rørosdistriktet. Vinterstid trekker elgen fra de frodige og langt mer nedbørrike traktene rundt Aursunden sørover til Femundtraktene. Stedvis bærer furuskogen preg av hardt beitetrykk. Flytelling vinteren 1993 viste at anslagsvis 300 dyr oppholder seg øst for Feragen-Femund i vinterhalvåret.

Femundsmarka har en fast liten bestand av moskus. I 1971 dro 5 dyr over fra Dovrefjell og slo seg ned i Femundtraktene. Dyra har etablert et nærmest fast trekkmonster med vinteroppholdssted i Sverige og sommertilhold på norsk side. Traktene omkring Muggsjølia-Mugga synes å være spesielt viktige. Bestanden teller i dag kun 7-8 dyr, mot tidligere opptil 40 dyr.

Sett i sammenheng med tilgrensende områder på svensk side, først og fremst Rogen og Långfjellet naturreservater, utgjør Femundsmarka et av de største sammenhengende "villmarksområder" i Sør-Skandinavia. Dette gjør at en finner flere sjeldne, sårbare og arealkrevende pattedyr- og fuglearter. Alle de fire store rovdyrene er i løpet av de siste årene påvist innenfor dette sammenhengende systemet av

naturvernområder. Jerven finnes i en fast bestand og yngling er påvist i nasjonalparken og i Långfjellet og Rogens naturreservater. Gaupe og bjørn har hovedtilhold på svensk side. For bjørn vil Femundsmarka være en viktig spredningskorridor fra Sverige ved en eventuell ekspansjon vestover.

Kongeørn, jaktfalk, fiskeørn, hønsehauk og hubro hekker innenfor området. For fiskeørna er området av meget stor betydning i landssammenheng.

Rødlistede arter, sjeldne arter og forstyrrelsesfølsomme arter

Mange av plante- og dyreartene som er påvist i Femundsmarka, enten regelmessig eller sporadisk, er oppført på Norsk rødliste for arter 2010, se tabelloversikt nedenfor:

Art	Rødlistekategori	Forekomst i Femundsmarka nasjonalpark
Storlom	Nær truet (NT)	Karakterart, vanlig.
Bergand	Sårbar (VU)	Fåttallig
Svartand	Nær truet (NT)	Relativt vanlig
Hønsehauk	Nær truet (NT)	Sjelden
Fiskeørn	Nær truet (NT)	Relativt vanlig
Jaktfalk	Nær truet (NT)	Regelmessig, men svært få hekkende par
Vipe	Nær truet (NT)	Fåttallig
Brushane	Sårbar (VU)	Hekker regelmessig på et fåtall lokaliteter
Strandsnipe	Nær truet (NT)	Vanlig
Fiskemåke	Nær truet (NT)	Vanlig
Hubro	Sterkt truet (EN)	Hekker år om annet. Svært fåttallig.
Fjellrev	Kritisk truet (CR)	Sporadiske observasjoner. Sett våren 2012
Brunbjørn	Sterkt truet (EN)	Streifdyr
Jerv	Sterkt truet (EN)	Fast bestand. Trolig regelmessig yngling
Oter	Sårbar (VU)	Liten fast bestand
Gaupe	Sårbar (VU)	Streifdyr
Ulv	Kritisk truet (CR)	Streifdyr

Moskus i Viggelstøten. Foto: Arne A. Tønset

Bjørn. Foto: Arne A. Tønset

Flertallet av de rødlistede dyreartene som er påvist i Femundsmarka, jf. tabellen ovenfor, opptrer fåtallig eller sporadisk i området. Disse er også gjerne rødlistet etter kriteriet liten bestandsstørrelse. Noen av de oppførte artene må karakteriseres som relativt vanlig forekommende i Femundsmarka. Dette gjelder storlom, svartand, fiskeørn, strandsnipe og fiskemåke. Oppføringen på Norsk rødliste for arter 2010 skyldes i hovedsak at bestandene av disse fugleartene har vist en påtagelig negativ utvikling vurdert i nasjonal sammenheng.

Det er også verdt å merke seg forekomstene i Femundsmarka av enkelte andre fuglearter som er sjeldne eller fåtallige i nasjonal eller regional sammenheng, men som ikke står oppført på rødlista. Noen få par smålom hekker i den nordre delen av nasjonalparken. Kongeørn synes å hekke regelmessig i nasjonalparken eller umiddelbar nærhet, men kun med svært få par. I gode smågnagerår hekker haukugle. Den nasjonalt sjeldne lappspova er påvist hekkende et fåtall ganger på Hedmarkssiden av nasjonalparken. Det er kjent et par relativt faste hekkeområder for svømmesnipe, også disse på Hedmarkssiden. Lappmeis, lavskrike og tretåspett er eksempler på fuglearter som er knyttet til gammel barskog og som hekker fåtallig i nasjonalparken.

Flaggspett. Foto: Arne A. Tønset

En del av artene som er omtalt ovenfor må karakteriseres som forstyrrelsesfølsomme. Disse artene vil da foretrekke villmarkspregede områder med minimal infrastruktur, tekniske anlegg og menneskelige forstyrrelser. Eksempler på slike arter er storlom,

Kongeørn. Foto: Arne A. Tønset

kongeørn, fiskeørn, jaktfalk og hubro. Det som synes å være kjerneområder for disse artene i Femundsmarka er de indre og mest urørte arealene, jf. kart 4. De bofaste rovfuglartene kongeørn, jaktfalk og hubro begynner hekkesesongen tidlig gjennom etablering av territorier, pardannelse og reirbygging. Allerede i månedsskiftet februar-mars kan dette være i gang. I denne etableringsperioden og eggperioden er fuglene svært sårbare for forstyrrelser. Erfaringsmessig skal det svært lite menneskelig aktivitet til ved reirområdet før hekking blir ødelagt eller oppgitt.

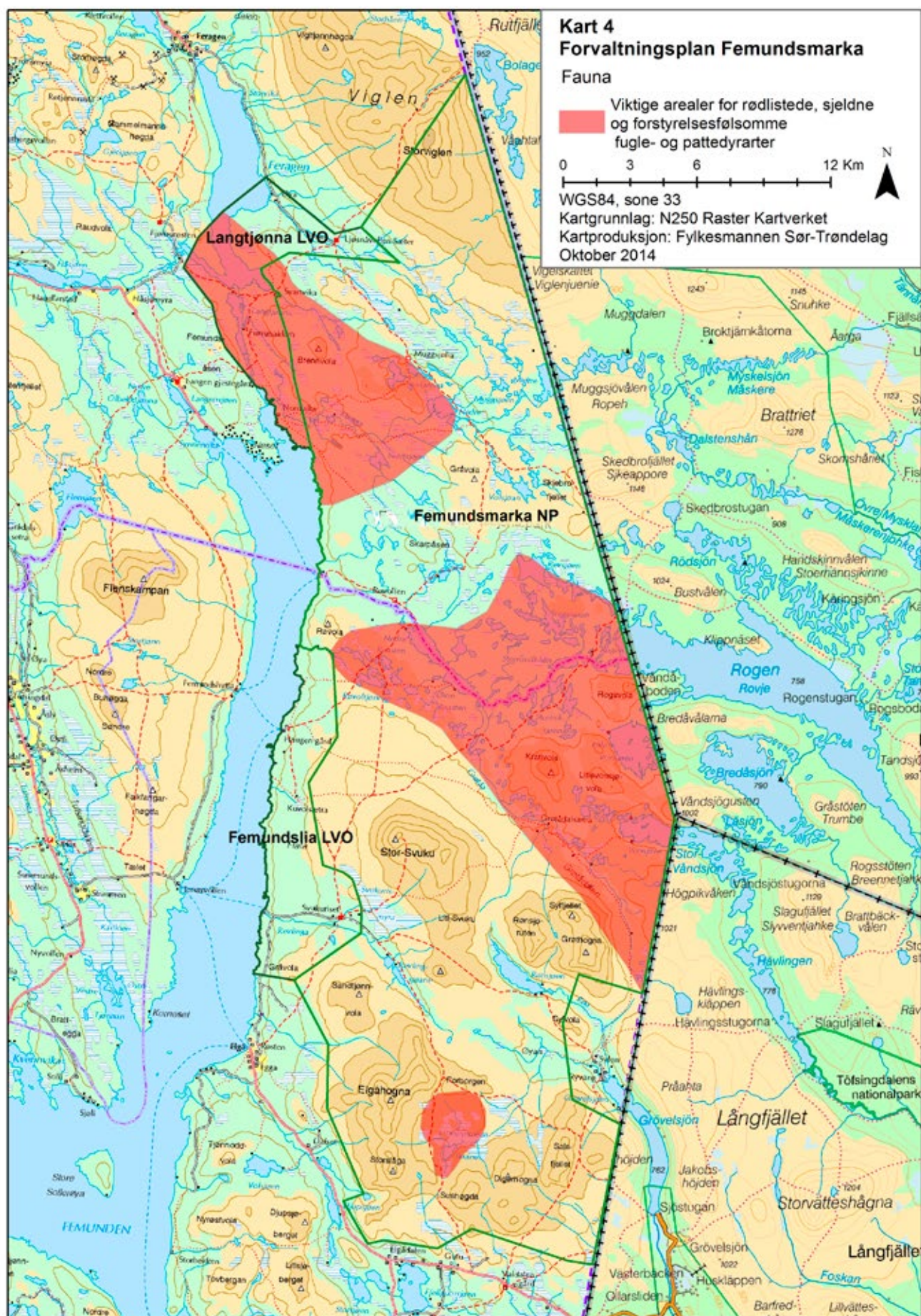
FORVALTNINGSMÅL

Bevare nasjonalparkens kvaliteter som hekke- og rasteområde for våtmarksfugler. Naturlig forekommende arter skal bevares i levedyktige bestander.

Bevare kjente og tradisjonelle hekkeplasser for rovfuglarter, spesielt klipper, bergskrenter, juv og reirtrær som erfaringsmessig er mye brukte hekkeplasser og som er en del av det helhetlige og urørte naturlandskapet.

Fiskeørn. Foto: Jan Nordvålen

2.3 KULTURMINNER OG BRUKSHISTORIE

2.3.1 Forhistorisk tid.

Den første bruken av Femundsmarka skriver seg antagelig fra yngre steinalder. Langs vassdraget Femund-Langtjønna-Hådalsvassdraget er det registrert en rekke steinalderlokaliteter (kart 4). I nordenden av Femunden, Synnervika; ligger et stort kvartsittfelt hvor en i steinalderen trolig hentet ut både råemner til redskaper benyttet over et stort område samtidig som de bearbeidet redskaper på stedet. De fleste ligger utenfor nasjonalparken og landskapsvernområdet, men for å forstå bruken av Femundsmarka må en se et større område i sammenheng. Innenfor de sentrale delene av Femundsmarka peker Røosen seg ut som et område med mange steinalderlokaliteter.

Andre spor fra forhistorisk tid er alle dyregravene som ligger spredt rundt i Femundsmarka (kart 5). Av større kjente fangstsystemer kan nevnes dyregravrekken sør for Røa, nord for Mugga og øst for Langtjønna.

2.3.2 Samisk virksomhet.

En vet ikke med sikkerhet hvor lenge det har vært samisk virksomhet i området. Avgrensningen av samiske fornminner i forhold til andre fornminner er heller ikke klar, men det er funnet spredte spor etter samisk virksomhet i Nord-Østerdalen helt tilbake til middelalderen rundt år 1000 (Fjellheim 1999). Flere kilder peker på at overgangen fra fangstbasert næringsøkonomi til nomadisk reindrift skjedde fra midten av 1500-tallet til starten av 1600-tallet. Domestiseringen har sannsynligvis skjedd i flere etapper, først ved bruk av temt lokkerein i villreinfangst, før reinen etter hvert ble holdt som trekkrein og en

utnyttet skinn, kjøtt og melk. Samene har utelukkende brukt organiske, lett nedbrytbare materialer. Dette sammen med korte opphold på samme sted gjør at de har satt få spor etter seg.

Konservatoren for Trysil-Engerdalregionen gjennomførte i perioden 1982-1985 en registrering av samiske kulturminner i Engerdal kommune. Registreringene ble gjennomført i nært samarbeid med Svahken Sijte, både under planlegging og under feltarbeidet. I alt 100 objekter av ulike typer er registrert og beskrevet. Resultatet av registreringene er nedfelt i rapporten "Registrering av samiske kulturminner. Engerdal. 1982 -85 (Konservatoren for Trysil-Engerdal-regionen 1989). Innenfor nasjonalparken finner en både navnsetting som f.eks Stabbursdalen og rester av boplasser ved for eksempel Nedre Roasten og øvre del av Heggrøsta som viser bosetting av samer.

Reindriften har som annen næringsvirksomhet gjennomgått store forandringer. Tidligere levde samene som nomader med et lite antall rein der både melk, kjøtt og skinn ble utnyttet. Naturressurser som vilt, fisk og bær hadde stor betydning for livberginga. På begynnelsen av 1900-tallet ble de samiske områdene delt inn i reinbeiteområder og nomadevirksomheten opphørte etter hvert (Fjellheim 1999). Reintallet har variert mye gjennom tidene av mange ulike årsaker, også før domestiseringen av reinen. Det har de siste årene vært et relativt stabilt reintall i området, men har likevel økt noe i forhold til reindriften nomadiske periode (Reindriftnforvaltningen 2009). En mekanisering av reindriften etter 1960-tallet har nå ført til bruk av moderne hjelpemidler som snøskuter, terrengmotorsykler og helikopter under gjeting og driving.

Rein i Grøtådalen. Foto: Jan Nordvålen

2.3.3 Brukshistorie knyttet til Røros Kobberverk. Statens virksomhet

Omtrent all menneskelig virksomhet i historisk tid, utenom den samiske, har relasjoner til Røros Kobberverk. Verkets virksomhet i Femundsmarka startet i grove trekk med byggingen av smeltehytta på vestsiden av Femund i 1739. Hytta var i drift til 1822 da virksomheten ble flyttet til Drevsjø. Malmen fra gruvene ble fraktet med hester og okser over Feragen og Langtjønna til Nordvika vinterstid. Herfra ble den transportert videre i prammer over Femund.

Flere steder kan en tydelig se traséen etter malmtransporten. Giftvirkningen fra malmklumper som falt av lasset har hindret vegetasjonen i å vokse opp. Ved Nordvika ser en også tydelig plassen for avlesning av malmen. Parallelt med denne malmtransporten, men i motsatt retning, foregikk en vedtransport til smeltehytta ved Røros. I 1714 ble et kanalsystem som gjorde det mulig å fløte ved fra Femund og over i Hådalssvassdraget påbegynt. Anlegget ble fullført i 1764. Tømmer og ved ble dratt i bommer ved hjelp av spillflåter eller seilt over Femund før det gikk gjennom kanalsystemet. Spesielt sørover mot Drevsjø var det store skogressurser som på denne måten kunne utnyttes. Helt inne i Idre og Särna hentet Verket virke. Fra slutten av 1800-tallet ble dampbåt tatt i bruk til slepingen.

I 1901 overtok Staten forvaltningen av skogene på Hedmarksiden og i 1936 på Sør-Trøndelagsiden. Det siste var et ledd i saneringen av Verkets gjeld. Også i

forholdsvis ny tid har det vært omfattende skogsdrifter innenfor det området som i dag er nasjonalpark og landskapsvernområde. Den mest kjente er kanskje stordrifta ved Revsjøen og Rogen i midten av 1950-årene. Avvirkningen som ble foretatt av Statens Skoger foregikk til dels langt inne på svensk side i det som i dag er Rogens naturreservat. Tømmeret ble slept over Rogen og fløtet ned Røavassdraget til Femund.

Ellers bærer hele nordsiden av Rødalen preg av nyere skogsdrifter med til dels store hogstflater. Innenfor nasjonalparken er det avvirket skog så seint som i 1965. Innenfor Langtjønna landskapsvernområde ble det avvirket tømmer på Ljosnåneset på begynnelsen av 1990-tallet.

Rundt om i Femundsmarka finnes mange kulturminner etter virksomheten i skogen. Langs vassdraget mellom Femund og Feragen er det spesielt mange kulturminner knyttet til fløtingen. Her er tømmerrenner, damanlegg, lenser og spillflåte. Også i Røavassdraget er det kulturminner knyttet til fløtingen i form av forbygninger. Ellers er det i Femundsmarka om lag 20 buer satt opp for skogsdrift og fløting. Flere av disse har kulturhistorisk stor verdi. Det er gjort en vurdering av buenes kulturhistoriske verdi av Åse Damman, NIKU.

I store deler av Femundsmarka finner vi spor etter kullvedhogsten og kullbrenningen i form av milebotner, koietufter og ikke minst stubber. Enkelte steder kan en snakke om et kultur-landskap med tyrinstubber.

Furubakken. Foto: Tom Johansen

Muggsjølia. Foto: Tom Johansen

Nybygd spillflåte ved Nordvikkalven. Foto: Bengt Magnusson

All bosetning langs Femund har sammenheng med Verket. Haugen, Svukuriset og Jonasvolden har en direkte tilknytning til Femundshytten og var seter under bruk her. De har seinere blitt løsrevet som selvstendige bruk. Haugen hadde seter i Grøtådalen. Svartvika, Nordvika og Langen hadde også en tilknytning til Verket i og med at oppsitterne delvis hadde sitt arbeid i skogen (kullvedhogst, tømmerhogst, fløting m.m.). I Nordvika var det avlessingsplass for malm og gården hadde stallplass for 42 hester.

I kulturhistorisk sammenheng er Nordvika spesielt interessant med godt bevarte bygninger, løer m.m. Nordvika hadde seter i Muggsjølia, mens Langengårdene setret på Røvollen. Nordre Langen hadde ei tid seter i Stormyråsen og nord for Revsjøen. Hegggrøsta var slåttland under Langen. Høyløa står fremdeles der.. Markaslått foregikk flere steder. Svartvika, Nordvika og Langen er knyttet sammen med en vognvei som i dag er mye brukt som turvei.

Hvert bruk hadde sin egen bygseleiendom som ga retter til ved, førsanking og fangst. I den nordre delen av Femundsmarka hadde også bruk i Feragen utmarksslåtter. Øst for Langtjønnan er det restaurert ei gammel ljørbu fra denne tiden. Ellers er det rett nord for nasjonalparken to setrer som fortsatt er i drift, begge tilhørende bruk i Feragen. Jakt og fiske var viktig som attåtnæring for brukene langs Femund. Alle hadde buer til dette formålet i Femundsmarka.

Cirkumferens og verdensarv

Cirkumferensen fra Røros kobberverk strakte seg omtrent ned til Røvola i Hedmark, og gikk nordøstover til Skebrofjellet på grensa til Sverige. Hogstene til kobberverket gikk imidlertid helt til ca. 5 mil sør for Femund og inn til Idre og Särna i Sverige.

Røros bergstad ble innskrevet på UNESCOs verdensarvliste i 1980. I 2010 ble verdensarvområdet utvidet og fikk nytt navn, Røros bergstad og Cirkumferensen. Gjennom utvidelsen ble blant annet Femundshytten en del av verdensarven. Verdensarvområdet fikk

også etablert en buffersone. Buffersonen dekker i hovedsak samme område som Cirkumferensen fra 1646 og overlapper dermed den nordlige delen av Femundsmarka nasjonalpark. Dette er viktig å være oppmerksom på ved forvaltningen av kulturminnene etter kobberværksdrifta innenfor naturvernområdene i Femundsmarka.

2.3.4 Falkefangst

En spesiell virksomhet i Femundsmarka var falkefangsten. Flere steder i distriktet finner vi "Falkfangerhøgda" på kartet, bl.a. nordvest for Svuku. Her er det funnet tufter etter en falkfangerhytte. Jaktfalken, som ble fanget ved hjelp av en lokkefugl, ble temmet og brukt til jakt i andre land. Falkefangsten ble vesentlig drevet av hollendere på 1600- og 1700-tallet.

2.4 FORSKNING. REGISTRERINGER. UNDERVISNING

Femundsmarka har i relativt beskjedent omfang vært benyttet til forsknings- og undervisningsformål. Det er imidlertid utført en del registreringsarbeid av forskjellig art opp gjennom årene. Ulike naturfaglige registreringer samt registrering av kulturminner dominerer.

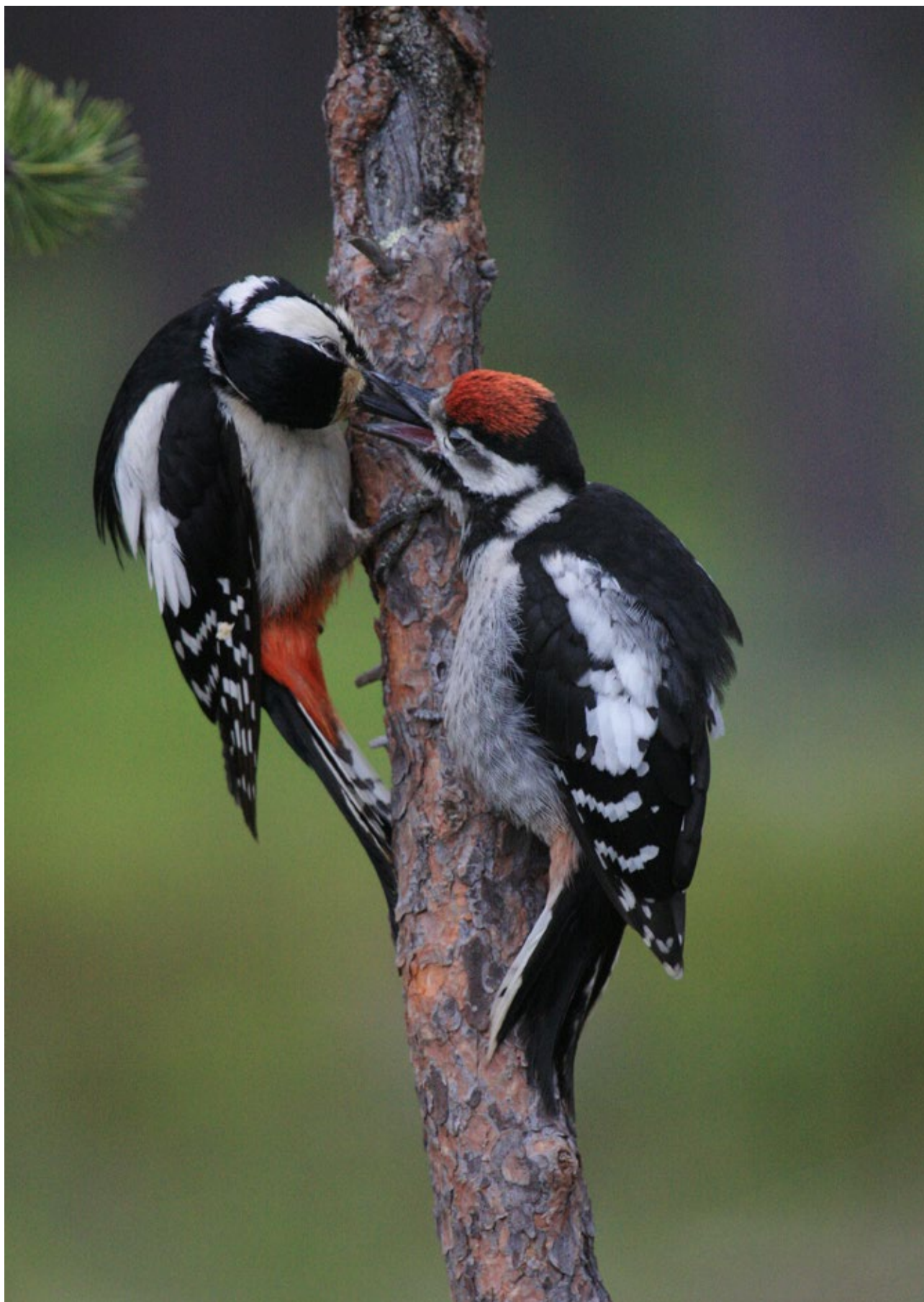
Registreringer av dyregraver og boplasser fra steinalder og eldre jernalder i Femundsmarka har vært forholdsvis grundige (Bolstad 1972, Pettersen 1983, Barth & Barth 1985). Vitenskapsmuseet i Trondheim gjennomførte tilsvarende undersøkelser av dyregraver og steinalderboplasser i Langtjønnaområdet i 1991. Hyttetufter etter falkefangere i Røros-Femundtraktene er også registrert (Barth & Barth 1983). I perioden 1982-1985 ble det gjennomført registrering av samiske kulturminner i Engerdal kommune (Konservatoren for Trysil-Engerdal-regionen 1989). Undersøkelser om endringene i skoglandskapet rundt Femund de siste 300 år er publisert av Boe (1991).

De første systematiske faunaundersøkelser i Femundsmarka med hovedvekt på fugl ble utført av Gunnar Borgos og publisert i Borgos et al. (1973). I regi av Fylkesmannen i Hedmark ble det gjennomført oppfølgende registreringer i 1990 og 1991 (Bekken 1991). Registreringer av fuglearter og pattedyr er dessuten foretatt av ansatte i Røros fjellstyre i tidsrommet 1979 – 2006. Fiskeribiologiske undersøkelser i Femundsmarka startet allerede i

1934 i regi av Røros Jeger- og fiskerforening. I årene 1963-65 ble det foretatt prøvafiske med garn i en del vann av Konsulenten for ferskvannsfiske i Trøndelag. I tidsrommet 1980-1999 foretok ansatte i Røros fjellstyre undersøkelser i et stort antall vannlokaliteter. Undersøkelsene kartla størrelsen på fiskebestander, fordeling på art, dybdemålinger, vannprøvetaking, registrering av næringsdyr for fisk m.m.. Grundige botaniske undersøkelser av Femundsmarka er utført av Reidar Elven og publisert i Borgos et al. (1972). Disse ble fulgt opp med undersøkelser av flora og vegetasjon i regi av Fylkesmannen i Hedmark i 1990 (Ofte 1991). Eriksen & Johansen (1990) har publisert resultatene av viltøkologiske og botaniske undersøkelser i Svartvika-området.

Universitetet i Trondheim v/Komiteen for miljøvern (KOMMIT) tok i 1986 initiativ til et forskningsprosjekt for å belyse bruken av de vernede områdene Femundsmarka, Rogen og Långfjället. Arbeidet var konsentrert om tre hovedtemaer: Brukerinteresser (holdninger, konflikter, forventninger), forsøpling og vegetasjonsslitasje. Sammenlignende studier av effektene av tre ulike forvaltningsstrategier er også viet oppmerksomhet. De viktigste resultatene av arbeidene er publisert i Fremstad (1987) og Nisja (1988) når det gjelder vegetasjonsslitasje og Hultman & Wallsten (1988), Vistad (1989) og Larsson (1992) når det gjelder ulike aspekter ved friluftslivsutøvelsen og forvaltningsstrategier. Et større arbeid som omfatter en analyse av brukergrupper, miljøopplevelse, miljøpåvirkning og forvaltning i Femundsmarka er publisert av Vistad (1995). Dette arbeidet er delvis videreført gjennom igangsatte utrednings- og forskningsprosjekter i regi av Østlandsforskning.

I undervisningssammenheng er Femundsmarka blitt en del benyttet av skoleklasser innenfor temaet friluftsliv. Nesten årlig arrangeres turer langs fløtingsvassdraget Femund-Feragen.

Flaggspett. Foto: Arne A. Tønset

3 MÅL, UTFORDRINGER OG STRATEGIER FOR FORVALTNINGEN AV FEMUNDSMARKA NASJONALPARK

3.1 OVERORDNET MÅLSETTING MED OPPRETTELSE AV NASJONALPARKER

Nasjonalparkene i Norge er forskjellige med hensyn til villmarkspreg, størrelse, tilgjengelighet, omfang av inngrep, menneskelig bruk og ressursutnyttelse, topografi, plante- og dyreliv m.v. Det er derfor naturlig at nasjonalparkene kan bli forvaltet noe ulikt ut fra at det er forskjeller i verneformål og forvaltningsstrategier når det gjelder menneskelig utnyttelse. Formålsparagrafene reflekterer til en viss grad forholdene som er nevnt ovenfor.

Det overordnede formålet med opprettelsen av nasjonalparker er å bevare større naturområder som

inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep, jf. naturmangfoldlovens § 35.

I nasjonalparkene ønsker en å ta vare på *variasjonsrikdommen* i Norges naturarv, både for naturens og vår egen skyld. Nasjonalparkene skal sikre store sammenhengende og inngrepsfrie økosystemer som en helhet, og står slikt sett i en særstilling i forhold til andre verneformer og dermed som virkemiddel i naturvernarbeidet. Det er viktig å være klar over at disse overordnede målsettingene og rammene ligger til grunn for både forslag om opprettelse av nasjonalparker, utforming av verneforskrifter og den praktiske og utøvende forvaltningen av verneforskriftene.

Starrhåen Røa. Foto: Jan Nordvålen

3.2 FORMÅLET MED OPPRETTELSEN AV FEMUNDSMARKA NASJONALPARK

Formålet med opprettelsen av Femundsmarka nasjonalpark er nedfelt i verneforskriftens § 2 og lyder slik:

”Formålet med opprettelsen av Femundsmarka nasjonalpark er:

- å bevare et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt skog- og fjellområde,
- å bevare landskapsformer med blant annet det særpregede dødislandskapet med blokkmark, morenerygger, sjøer og vannsystemer,
- å bevare det naturlige biologiske mangfoldet med et egenartet plante- og dyreliv.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Kulturminner i nasjonalparken skal sikres mot skade. Området skal kunne nyttes til reindrift. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse.”

Kommentarer

Formålsparagrafen er et forsøk på å gjenspeile de sentrale verneverdiene i området. Sikring av verneformålet i et langsiktig perspektiv (minimum 200 år) skal være retningsgivende for forvaltningen av nasjonalparken. Området er blitt brukt og utnyttet av mennesker i århundrer. Tross dette må arealene kunne klassifiseres som lite påvirket natur, dvs. ”i det vesentlige urørt” som det heter i formålsparagrafen. I denne betraktningen er det lagt vekt på det synlige omfanget av tekniske inngrep i form av f.eks. bygninger, veger, masseuttak m.v. Nasjonalparkene skal sikre store sammenhengende og inngrepsfrie økosystemer som helhet.

Sett i sammenheng med de tilgrensende svenske naturvernområdene utgjør Femundsmarka et av de største sammenhengende skog- og fjellområdene i Sør-Skandinavia som er fri for større tekniske inngrep. Totalt utgjør dette arealet ca. 2100 kvadratkilometer. De sentrale delene av dette svensk-norske verneområdet, det såkalte ”Rogenområdet” består av et særegent landskap med blokkmark, morenerygger, sjøer og vannsystemer.

Foto: Tom Johansen

Formålsparagrafen vektlegger bevaring av det naturlige biologiske mangfoldet med et egenartet plante- og dyreliv. Kraggfuruskogen med tørrtrær, både stående og liggende, bidrar sterkt til å sette preg på landskapet i Femundsmarka, og utgjør derfor et viktig naturelement som vernet er ment å sikre. Innenfor området finnes en rekke arter som er sjeldne, sårbare eller direkte truet på landsbasis. Med tilgrensende svenske områder i øst har vi her et område der alle de fire store rovdyrene, ulv, bjørn, gaupe og jerv, kan påtreffes. Oter finnes i fast bestand, likeledes flere rovfuglarter og ikke minst arter tilknyttet vann og vassdrag. Den gamle furuskogen gir livsrom for sjeldne plantearter, som for eksempel ulvelaven.

Vern av kulturminner er nevnt i formålsparagrafen. Ifølge kulturminneloven er kulturminner alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større

helhet eller sammenheng. Kulturminner fra før 1537 (reformasjonen) kalles fornminner. Disse er automatisk fredet med hjemmel i kulturminneloven. Innenfor hele Femundsmarka finnes spor fra forhistorisk tid, først og fremst i form av dyregraver og steinalderlokaliteter. Videre finnes samiske kulturminner og en rekke spor fra nyere tid, spesielt fra Kobberværkets virksomhet. De mest verdifulle kulturminnene fra nyere tid ligger utenfor nasjonalparken. Dette gjelder for eksempel de viktigste fløtingsanleggene som ble restaurert på midten av nitti tallet.

Femundsmarka nasjonalpark har friluftsliv som en del av formålet. Her tenker en på det tradisjonelle, lite ressurskrevende, lite tilrettelagte og "stille" friluftslivet. Stortinget har understreket at sikring av muligheter for naturopplevelse gjennom et enkelt friluftsliv er et viktig motiv også for etablering av nasjonalparker. Nasjonalparker skal blant annet være med å bidra positivt til livskvalitet, helse og trivsel for svært mange mennesker.

Femundsmarka nasjonalpark skal derfor også være et område for friluftslivsaktiviteter som krever lite tilrettelegging og som i liten grad påvirker naturmiljøet, eksempelvis med slitasje på

vegetasjonen og forstyrrelser av dyrelivet. Sporløs ferdsel er et mål i våre nasjonalparker. Allikevel er tilrettelegging i form av stier, klopper, merking og skilting viktig for friluftslivsutøvelsen. Slike tiltak kan stimulere til bærekraftig bruk av nasjonalparkene. I vernebestemmelsene for Femundsmarka nasjonalpark er det i tillegg til en generell tillatelse til vedlikehold av eksisterende tilrettelegging, gitt åpning for å kunne tillate legging av nye klopper, oppsetting av skilt og etablering av nye stier. Forutsetning for å kunne gi tillatelser til slike tiltak er at de ikke kommer i konflikt med verneverdiene eller verneformålet.

I formålsparagrafen heter det også at området skal kunne nyttes til reindrift. Videre understrekes det at ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Retten til å utøve reindrift reguleres av reindriftsloven. Formuleringene i verneforskriftens formålsparagraf er å tolke slik at det i Femundsmarka nasjonalpark skal kunne drives reindrift i samsvar med reindriftsloven, alders tids bruk og sedvane innenfor rammene som settes av verneforskriften. De overordnede målsettingene om å bevare landskapet urørt og mest mulig fritt for tekniske inngrep, jf. foran, er ikke til hinder for utøvelsen av slik reindrift.

Foto: Bengt Magnusson

Kratltjønna. Foto: Tom Johansen

Fra Røa. Foto: Jan Nordvålen

3.3 UTFORDRINGER OG OVERORDNEDE RETNINGSLINJER, STRATEGIER OG PRINSIPPER FOR FORVALTNINGEN AV FEMUNDSMARKA NASJONALPARK

Sier en at naturverdiene skal tas vare på for framtiden mener en egentlig for evigheten. "Evigheten" er på mange måter ubegripelig og uhåndterlig. Mer forståelig og håndterlig er f.eks. 200 år. De siste 200 årene har utviklingen vært enorm, og samfunnsendringene de neste 200 årene er tilsvarende vanskelig å forutsi. Det er likevel overveiende sannsynlig at verdien av nasjonalparker og urørt natur vil øke i framtiden. Det er derfor viktig at en i forvaltningen av nasjonalparkene legger til grunn en del generelle retningslinjer slik at nasjonalparkene blir forsøkt bevart mest mulig intakt for ettertiden.

Hovedutfordringen for forvaltningen av Femundsmarka nasjonalpark er å legge opp til en forvaltning som tar vare på verneverdiene samtidig som området fortsatt kan utnyttes til jakt, fiske, friluftsliv og reindrifts- og landbruksvirksomhet innenfor rammene av verneformålet. Dette betyr at området må skjermes mot inngrep eller aktiviteter som kan ødelegge eller forringe de naturkvalitetene vernet er ment å ivareta. Nøkkelen til å bevare naturmiljøet er å styre menneskelig påvirkning.

I Direktoratet for naturforvaltnings, nå Miljødirektoratet, rapport «Forvaltning av nasjonalparker» (DN-rapport 1996-3) påpekes en del generelle retningslinjer for forvaltningen av nasjonalparkene. Verneforskriften og forslaget til forvaltningsplan for Femundsmarka nasjonalpark må sees i lys av disse retningslinjene, som lyder slik:

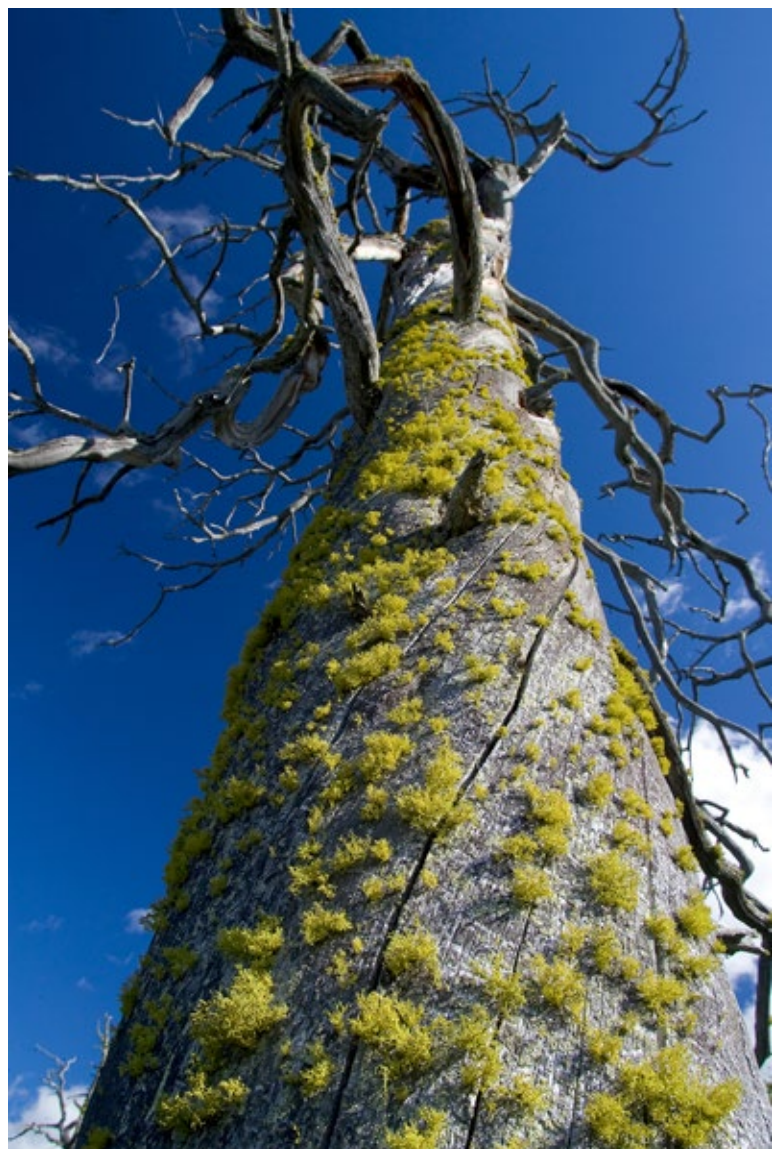
- Forvaltningen av nasjonalparker må ha et langsiktig perspektiv på minst 200 år.
- Forvaltningen av nasjonalparkene skal ta hensyn til det biologiske mangfoldet.
- Forvaltningen av nasjonalparker må bygge på føre-var-prinsippet.
- Nasjonalparkene må forvaltes ut i fra at natur har en egenverdi.
- Nasjonalparkene må forvaltes i et nasjonalt og internasjonalt helhetsspektiv.
- Hver enkelt nasjonalpark må forvaltes helhetlig.
- Verneverdiene må sikres ved å styre menneskelig påvirkning.
- Fritidsaktiviteter som i liten grad påvirker naturmiljøet bør gå foran andre aktiviteter.
- Forvaltningen skal ta hensyn til tradisjonell bruk så lenge det ikke går ut over verneformålet.
- Forvaltningen skal hindre inngrep og slitasje på kulturminner.
- Det bør være åpenhet i forvaltningen.

Forvaltningshåndboka, DN-håndbok nr. 17-2001, vil være et sentralt og viktig hjelpemiddel for forvaltningsmyndigheten i forvaltningsplanleggingen og i den daglige forvaltningen av naturvernområder. Denne er oppdatert i henhold til naturmangfoldloven. Publikasjonen kan lastes ned fra hjemmesidene til Miljødirektoratet, www.miljodirektoratet.no.

3.4 DIFFERENSIERT FORVALTNING

I mange verneområder finnes verneverdier som er sårbare for menneskelig aktivitet. Sårbarheten kan variere både geografisk og tidsmessig med årstidene. I store verneområder som nasjonalparker er som regel heller ikke verneverdier og brukerinteressene jamnt fordelt geografisk. Som regel er det slik at det er enkelte delområder som det er knyttet særlig store verneverdier til og delområder som har større verdi for brukerinteressene enn andre. Det kan derfor ofte være hensiktsmessig med *differensiert forvaltning* i verneområdene. Dette betyr at forvaltningspraksisen kan være forskjellig og tilpasses verneverdiene og brukerinteressene i ulike deler av et verneområde og eventuelt til ulike deler av året. Mange verneområder i Norge har forvaltningsplaner der prinsippet om differensiert forvaltning er nedfelt og som er til god hjelp ved for eksempel søknader om dispensasjon fra verneforskriften.

I verneforskriften for Femundsmarka er det til sammen nevnt ganske mange tiltak og aktiviteter som forvaltningsmyndigheten "kan gi tillatelse til". Dette betyr ikke at det *skal* gis tillatelse; hver enkelt søknad skal undergis en grundig vurdering. I slike saker innvilges ofte dispensasjon, men slik at det knyttes spesielle vilkår til dispensasjonene. Dette er gjerne vilkår som knyttes til tid og/eller spesielle geografiske områder eller naturtyper. Det er viktig at vernebestemmelsene forvaltes på en slik måte at det blant annet bidrar til å sikre at de mest urørte og naturfaglig mest verdifulle områdene beholder eller forsterker disse kvalitetene, samt at en sikrer områder for det stille, villmarkspregede og lite ressurskrevende friluftslivet. Prinsippet om differensiert forvaltning er forsøkt nedfelt i forvaltningsplandokumentet ved å bruke kombinasjoner av temakarter som skal synliggjøre/stedfeste delområder og lokaliteter der det kan være aktuelt å tillate aktiviteter/tiltak og mest mulig spesifikke og presise retningslinjer for forvaltningen av aktuelle bestemmelser i verneforskriften for nasjonalparken.

Ulvelav. Foto: Jan Nordvålen

Differensiert forvaltning vil i praksis kunne bety en strengere dispensasjonspraksis for planer/ønsker om tiltak og aktiviteter i delområder som er mest urørt og villmarkspreget og/eller som har særlig store landskapsmessige eller naturfaglige verneverdier, jf. også omtalen av verneverdier i kapittel 2. I Femundsmarka nasjonalpark vil dette omfatte følgende delområder, se også kart 4:

Øvre Mugga - Vigelskaftet - Vigelen

Området utgjør den delen av Femundsmarka som har færrest spor etter menneskelig virksomhet. Dette skyldes først og fremst at området stort sett ligger over barskoggrensa og følgelig utenfor Røros Kobberverks

interesseområde. Noen få åpne buer og et par reingjeterhytter ligger innenfor området. Det er ingen merkede turiststier eller turisthytter. Traktene omkring Øvre Mugga tilhører de viktigste sommerbiotopene for den svensk-norske moskusstammen. Her er videre regelmessig forekomst av jerv. Smålom er påvist hekkende.

Revsjøen - Styggsjøene

Dette området er kvartærgeologisk meget interessant med særpregete rygger (rogenmorener) med et utall sjøer. Her finnes furuskog med tydelig urskogpreg. Det finnes ingen tilrettelegging for friluftsliv. De mange sjøene gir hekkemuligheter for sårbare arter som fiskeørn, storlom og smålom. Oter og jerv forekommer regelmessig. Vannene har en meget variert artssammensetning av ulike fiskearter og er lite påvirket av kultivering.

Rogsvola - Vonsjøene

Dette området har de naturfaglig største kvalitetene i Femundsmarka. Her finnes furuskog med tydelig urskogpreg som i liten eller ingen grad er påvirket av hogst. Også dette området er kvartærgeologisk meget interessant med forekomster av rogenmorener. Innenfor området finnes ei oppsynsbu og fire utleiebuer. Ei gjeterbu for reindriften er oppført på sørsiden av Store Vonsjøen. Alle disse er små og enkle. Området har aktuelle og potensielle yngle- og hekkeområder for flere sårbare fugle- og pattedyrarter som bjørn, jerv, kongeørn og jaktfalk.

Differensierte forvaltning er altså ikke en innskrenkning av verneforskrift, men et verktøy som bidrar til å sette fokus på en grundig og kunnskapsbasert forvaltningspraksis.

I praksis vil dette si at dersom det omsøkes et tiltak som i utgangspunktet kan true verneverdiene i nasjonalparken, så kan det i mange tilfeller gis dispensasjon til tiltaket, men det kan da settes vilkår for dispensasjonen for å redusere skaden på verneverdiene. Dette kan eksempelvis være tilfelle der forvaltningsmyndigheten stiller vilkår om at omsøkte tiltak gis en annen lokalisering i nærheten av omsøkte plassering for å unngå skade på verneverdiene, noe som også er i samsvar med nml. § 12. Formålet med dette er at man skal unngå nye inngrep i sårbare områder. Særlig i de tilfeller lokalisering kan endres uten at tiltakets formål vanskeliggjøres, skal en

slik endret lokalisering foretrekkes. Med bakgrunn i det kunnskapsgrunnlaget vi har i Femundsmarka nasjonalpark blir slik forvaltningspraksis veldig aktuell i de 3 delområdene som er nevnt tidligere i dette kapitlet.

Kunnskapsgrunnlaget som er fremstilt i temakartene og beskrevet i kapittel 2, i kombinasjon med rammene som er lagt i verneforskriften, gir grunnlag for å vurdere en differensiert forvaltningspraksis i Femundsmarka. Differensiert forvaltning er et verktøy for å sette mest mulig spesifikke og presise retningslinjer for forvaltningen av aktuelle bestemmelser i verneforskriften for nasjonalparken.

FORVALTNINGSMÅL

Det er et en overordnet målsetting at disse delområdene skal bevare eller forsterke preget av urørhet og villmarkspreget også i framtida, samt opprettholde verdien som viktige hekke-, yngle- og leveområder for sårbare og sjeldne fugle- og pattedyrarter.

3.5 BEVARINGSMÅL FOR FEMUNDSMARKA NASJONALPARK

For å følge opp formålet med opprettelsen av nasjonalparker og sikre at naturkvalitetene ivaretas er det behov for tydeliggjøring av formålet og konkretisering av bevaringsmål. En god planmessig gjennomføring av aktuelle tiltak og en systematisk oppfølging av dem krever at forvaltningsplaner inneholder overordnede forvaltningsmål og konkretiserer bevaringsmål for utvalgte naturkvaliteter. En forvaltning ut fra bevaringsmål basert på tilstandsvurdering og overvåking, vil gi en bedre kvalitetssikring av de tiltak som prioriteres gjennomført. I det ligger også å skaffe seg grunnlag for å dokumentere i ettertid om iverksatte tiltak har hatt ønsket effekt. Dette er avgjørende for vurdering av behovet for oppfølgende tiltak.

For nærmere forklaring og omtale av begrepene bevaringsmål og naturkvalitet/ bevaringsmålobjekt, tilstandsvariabler, tilstandsklasser, NiN-trinn og overvåkingsområde henvises det til vedlegg 4.

Fiskeørn. Foto: Bengt Magnusson

For å definere naturkvaliteter og bevaringsmål kreves det at forvaltningen har god oversikt over naturtilstanden i området og utviklingstendenser. Kunnskapen om de ulike naturkvalitetene i Femundsmarka nasjonalpark er relativt god, men ikke fullstendig. Bevaringsmålene er knyttet til forvaltningsmål som igjen er utledet av verneformålet. Klare forvaltningsmål og gode retningslinjer for en differensiert forvaltning vil være viktige virkemidler for å ivareta verneverdiene og bruken på en konsekvent og forutsigbar måte.

I vedlegg 5 er det satt opp bevaringsmål for naturkvaliteter (bevaringsmålobjekter) som vurderes som sentrale for Femundsmarka nasjonalpark:

1. Vegetasjon og økosystemintakthet – død ved/rasting
2. Vegetasjon og økosystemintakthet – terreng- og vegetasjonsslitasje/leirplasser
3. Økologiske funksjonsområder – hekkeområder for storlom
4. Landskap og villmarkspregede områder – forsøpling

Det vises også til tabell i vedlegg 6 med oversikt over planlagte tiltak med angivelse av blant annet ansvarlig myndighet, aktuell finansiering og tidsplan.

3.6 FORHOLDET TIL FORVALTNINGEN AV TILGRESENDE SVENSKE VERNEOMRÅDER

Femundsmarka nasjonalpark grenser til Rogens og Långfjället naturreseervater på svensk side. Verneområdene i denne regionen utgjør til sammen et sammenhengende, i hovedsak urørt naturområde på ca. 2100 km². I økologisk sammenheng er dette å betrakte som en funksjonell enhet der naturlige prosesser og arters utnyttelse av arealer skjer uavhengig av menneskeskapte administrative grenser. Disse områdene er av svært stor verdi for arealkrevende dyrearter som er sårbare overfor menneskelig virksomhet i sine leveområder.

Med bakgrunn i ovenstående og med tilnærmet de samme formålene med opprettelsen av verneområdene på norsk og svensk side, er det viktig og nødvendig med samarbeid om forvaltningen på tvers av riksgrensen. Det bør utvikles rutiner for gjensidig informasjonsutveksling om status, strategier og tiltak mellom de norske og svenske forvaltningsmyndighetene. Særlig er det viktig å unngå at det åpnes opp for tiltak og aktiviteter på én side av grensen som vil være i konflikt med eller forringe kvaliteter en ønsker å ta vare på på motsatt side av grensen. Sonering av verneområdene ut fra noe forskjellige holdninger til vern og bruk av arealene er et grunnleggende prinsipp som etter hvert er nedfelt i både norsk og svensk nasjonalparkforvaltning. Det vil være en viktig hovedutfordring for forvaltningsmyndighetene å samordne denne soneringen og å få dette til å fungere i praksis.

Det er igangsatt et samarbeid mellom fylkesmennene i Sør-Trøndelag og Hedmark og länsstyrelsene i Jämtland og Dalarna med målsetting å øke graden av samarbeid om og samordning av forvaltningen av verneområdene i regionen. Det er gjennomført et Interregprosjekt som har munnet ut i et omfattende kart- og sammenstillingsmateriale som framstiller eksisterende forhold (forskjeller og likheter) for en rekke temaer, samt tilhørende beskrivelse. I regi av prosjektet er det også gjennomført konkrete forvaltningssamarbeids-tiltak, spesielt informasjonstiltak som fokuserer på verdier knyttet til helheten av verneområdekompleset. Nye informasjonstavler og plakater er satt opp på et femtitalls plasser rundt det svensk-norske verneområdekompleset og det er laget en felles nettside om verneområdene (www.grenselandet.no) der landskapsmessige-, naturfaglige og kulturvern-faglige kvaliteter beskrives, samt vernebestemmelser, opplevelsesmuligheter og brukerinteresser.

Tilrettelegging på svensk side. Foto: Naturcentrum AB

4 BRUKERINTERESSER OG AKTUELLE FORVALTNINGSMESSIGE PROBLEMSTILLINGER – STATUS, RETNINGSLINJER OG TILTAK

Formuleringene som er brukt i en verneforskrift for en nasjonalpark, vil på en del punkter gi rom for tolkning og utøvelse av skjønn. En utfordring i en forvaltningsplan vil derfor være å presisere og forklare nærmere rekkevidden av de enkelte bestemmelsene i verneforskriften. En annen viktig del vil være å gi mest mulig konkrete retningslinjer for forvaltningen av de bestemmelsene i forskriften som gir rom for skjønn. Dette vil ikke minst gjelde retningslinjer for håndtering av søknader om dispensasjoner fra verneforskriften for ulike tiltak og aktiviteter knyttet til nærings- og brukerinteressene.

4.1 EIENDOMSFORHOLD I FEMUNDSMARKA

Med unntak av et areal på ca. 40 km² vest for Grøvelsjøen (Sylen-eiendommer), brukene Nordvika, Svartvika, Haugen og Svukuriset og noen mindre arealer ellers i Femundsmarka, ligger nasjonalparken og de to tilgrensende landskapsvernområdene på statens grunn.

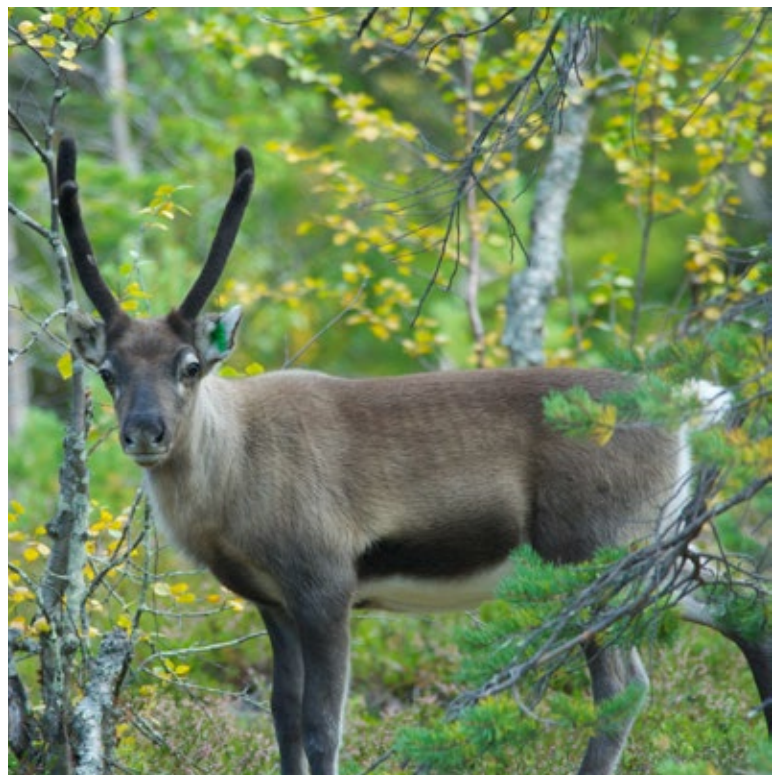

Sørsamisk håndverk. Foto: Kentaroo Tryman

I Engerdal er det Rendalen Nordre statsallmenning som blir berørt, på Rørøssiden ligger mesteparten av nasjonalparkarealet innenfor Femundsmarka statskog.

4.2 REINDRIFT

Den viktigste primærnæringen i Femundsmarka i dag er reindriften. Tre reinbeitedistrikter berører Femundsmarka, som er det sørligste reindriftsområdet i Norge med samisk reindrift (Lauritzen & Vangen 2007). Nord og nordvest for Røa ligger Fæmund reinbeitedistrikt som utgjør vinterbeiteområdet for Saanti sijte og Gåebrien sijte (Essand og Riast/Hylling reinbeitedistrikter) som har sommerbeiteområdene lengre nord. En liten del av Gåebrien sijte (Riast/Hylling

Reinsdyr ved Langtjønna. Foto: Naturcentrum AB

reinbeitedistrikt) blir også berørt av verneområdene i Femundsmarka helt i nord i Vigelen. På østsiden av Femund og sør for Røa ligger Svahken sijte (Elgå reinbeitedistrikt) som er et helårsområde. Bjørnbergene er et eget vinterbeiteområde øst for Isteren med beitetidsbegrensning. Området Svuku og Grøtådalen er et sentralt kalvingsområde for Svahken sijte.

Femundsmarka har spesielt gode og viktige vinterbeiter for rein. Store områder med lavdekke og et utpreget innlandsklima med lite og løs snø gjør det spesielt gunstig i så måte. Gåebrien og Saanti sijte ligger i et område med kambrosilurske bergarter og har et næringsrikt jordsmonn med frodige grasbeiter til vår-, sommer- og høstbeiter (Fjellheim 1999). Fæmund reinbeitedistrikt og Svahken sijte ligger på næringsfattig sparagmittgrunn og med gode lavbeiter til vinterbeite. Fæmund reinbeitedistrikt er vinterbeite for Gåebrien og Saanti sijte.

I Svahken sijte er det 6 familier som er reindriftsutøvere, med til sammen ca. 30 reineiere (Reindriftsforvaltningen 2009). Saanti og Gåebrien sijte har 9 og 10 familieenheter hver med henholdsvis 51 og 43 reineiere.

Samisk virksomhet i Femundsmarka har århundrelange tradisjoner. Det er funnet spredte spor etter samisk virksomhet i Nord-Østerdal helt tilbake til år 1000. Overgangen fra fangstbasert næringsøkonomi til nomadisk reindrift regner en med skjedde fra midten av 1500-tallet (Fjellheim 1999). Reindriften har i utgangspunktet sammenfallende interesser med naturforvaltningsinteressene i å sikre store, sammenhengende områder med lite annen aktivitet. Dette gjelder spesielt større inngrep som vassdragsreguleringer, turistanlegg og hyttebygging. Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. I næringen er det skepsis til å markedsføre reinbeiteområder i turistsammenheng. I Femundsmarka har en vært spesielt bekymret for utviklingen av vinterfriluftslivet og da særlig kjøring med store hundespann. Aktivitet med hundespann i reinbeiteområder representerer en forstyrrelsesfaktor for rein.

Det er viktig å være klar over at reinen, vill eller tam, alltid har vært en del av faunaen i Femundsmarka. Reinen har stor økologisk betydning for området. Gjennom diverse aktiviteter og etablering av tekniske

anlegg og innretninger kan reindriften påvirke naturlandskapet og dermed verneverdiene på en uheldig måte. Reindriften har også i stadig større grad tatt i bruk tekniske hjelpemidler. Dette gjelder i Femundsmarka først og fremst snøskuter, men i de siste årene også terrengmotorsykler og helikopter. Driving av rein med helikopter gjøres år om annet og har et beskjedent omfang. Helt i nord opp mot Vigelen og i Svukuområdet/Grøtådalen kjøres det noe med motorsykkel/ATV.

Moderne reindrift krever også anlegg i form av skillegjerder og sperregjerder. Det kan være behov for et sommergjerde i Vigelen, som grense mellom Gåebrien sijte og Fæmund reinbeitedistrikt. Det kan også være behov for et gjerde mot Svahken sijte fra nedre Roasten mot Femund. Tillatelse til oppsetting av slike gjerder er ikke hjemlet i verneforskriften for Femundsmarka nasjonalpark. Eventuelle søknader om tillatelse til oppsetting av slike gjerder må derfor behandles etter naturmangfoldlovens § 48. Det vil være behov for en grundig dialog mellom partene om nødvendigheten av gjerdene og om plassering og utforming.

Reingjerde ved Røa. Foto: Kirsten Thyrum

FORVALTNINGSMÅL

Femundsmarka nasjonalpark skal kunne nyttes til reindrift. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Retten til å utøve reindrift reguleres av reindriftsloven. I Femundsmarka nasjonalpark skal det kunne drives reindrift i samsvar med reindriftsloven, alders tids bruk og sedvane innenfor rammen som settes av verneforskriften.

Eventuelle tillatelser til oppføring av gjeterhytter og andre anlegg til bruk for reindriften vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av konkrete søknader med grunnlag i distriktsplan. Søknader om gjeterhytter og gjerder/anlegg skal også undergis behandling etter reindriftsloven.

Det kan gis flerårige tillatelser for bruk av terrenggående barmarkskjøretøyer med grunnlag i reinbeitedistriktets bruksregler og distriktsplan i henhold til reindriftsloven.

Se nærmere omtale av ovennevnte problemstillinger i kapitlene om bygninger (4.6) og motorferdsel (4.7).

Unødig forstyrrelse av rein fra friluftslivet bør så langt det er mulig unngås. Verneforskriften kan imidlertid ikke regulere forholdet mellom reindriften og andre brukerinteresser. Dette må i tilfelle gjøres gjennom aktuell sektorlovgivning, eksempelvis reindriftsloven og friluftslivets lov.

4.3 JORDBRUK

Femundsmarka er et av de mest karrige områdene i Skandinavia og forutsetningene for jordbruk er følgelig svært begrenset. All jordbruksvirksomhet i området er et resultat av Røros Kobberverk. Verket trengte folk ute i distriktet til ulike arbeidsoperasjoner og dette dannet grunnlaget for bosetting og jordbruksvirksomhet i området.

Jordbruksvirksomheten innenfor nasjonalparken og landskapsvernområdene har i dag begrenset betydning. På Svukuriset er det fortsatt noe beiting med sau, mens all jordbruksaktivitet er slutt på Haugen og Sylen. Nordvika og Svartvika ble fraflyttet for mer enn 50 år siden og all tradisjonell jordbruksaktivitet har opphørt.

Spesielt for området er at det fortsatt er tradisjonell setring på Øya og Ljøsnåvollen innenfor Langtjønna landskapsvernområde, begge fra bruk i Feragen. I Øya består besetningen av røroskyr. Disse setrene bruker tilgrensende områder innenfor landskapsvernområdet og nasjonalparken til beite med storfe og hest.

Det er ikke behov for nye buer/hytter i forbindelse med tilsyn og gjeting i jordbrukssammenheng.

Bestemmelsene i verneforskriften er ikke til hinder for beiting i nasjonalparken. Det settes heller ingen begrensninger i antall dyr som slippes. En forutsetter likevel at antallet beitedyr til enhver tid står i forhold til ressursgrunnlaget (bærekraftig beitebruk). Det er innarbeidet en standardbestemmelse om at Miljødirektoratet ved forskrift kan regulere beiting av hensyn til verneformålet. Det skal vesentlige endringer i forhold til dagens beitebruk til for at arbeidet med en egen forskrift vil bli igangsatt. Utløsende forhold kan for eksempel være at det naturlige dyrelivet blir fortrent eller at plantearter eller vegetasjonssamfunn står i fare for å forsvinne på grunn av for sterkt beite- eller slitasjepress fra husdyr. Beite i statsallmenningene blir forvaltet etter fjelloven. Erfaringene med fjellstyrenes forvaltning av beitebestemmelsene er gode, og det foreligger ikke noe som tilsier endringer i denne praksisen.

I dag har Femundsmarka bare beiting med sau i randsonen i sør. Grunnet svært dårlig beitegrunnlag har det heller aldri vært tradisjoner for beiting med sau i dette området utover nærområder til faste plasser og setre. I utgangspunktet skjer forvaltningen av store rovdyr uavhengig av verneforskriften for nasjonalparken. Det synes allikevel viktig å påpeke at økt beiting med sau i Femundsmarka vil kunne bli problematisk på grunn av en fast stamme med jerv og et økende tilhold av bjørn. Rowiltbestandene i dette grensenære området vil også i stor grad være påvirket av svensk rowiltforvaltning.

FORVALTNINGSMÅL

Utmarksbeiting er tillatt.

Tillatelse til oppføring av nye husvære for tilsyn/gjeting vil normalt ikke bli gitt.

Elgådalen. Foto: Jan Nordvålen

4.4 SKOGBRUK

Innenfor nasjonalparken er det ikke tillatt med noen form for avvirkning av skog i næringsøyemed. Vernebestemmelsene for landskapsvernområdene hjemler adgang til en skånsom avvirkning. Det er imidlertid ikke avvirket skog i Femundslia landskapsvernområde siden sist på 70-tallet. I Svartvika-området var det planlagt et uttak på ca. 20 000 m³ på 1990-tallet. Etter to års drift helt nord i dette området ble hogsten stoppet i påvente av behandlingen av utvidelsesforslaget for nasjonalparken.

4.5 TURISME

Turismen har på mange måter erstattet jordbruksvirksomheten i næringssammenheng, og er i dag en viktig del av livsgrunnlaget for flere gårder langs Femund. Enkelte av gårdene tar i mot overnattingsgjester. Gamle jakt- og fiskebuer i nasjonalparken blir leid ut til turister. Vinterstid fraktes særlig isfiskere inn til disse med snøskuter. På flere plasser er det mulighet for leie av kanoer.

Brukene i Femundsmarka og rundt Femund på Engerdalssiden som i dag har fast bosetting har lange tradisjoner med å ta imot turister. Dette gjelder Femundshytten, Jonasvollen, Haugen, Sylen og Svukuriset. Opprinnelig er dette gardsbruk som fikk mesteparten av sitt utkomme fra gardsdrift med husdyr og fra utmarka, spesielt fiske og jakt. Etter 2. verdenskrig har inntekter fra turistvirksomheten gradvis blitt en viktigere del av næringsgrunnlaget, i takt med nedtrapping og avvikling av jordbruksvirksomheten. Turistvirksomheten har i særlig grad vært knyttet til utleie av husvære på gården og/eller buer/setrer i utmarka. En stor andel av disse utleiehusværene ligger i Femundsmarka nasjonalpark. Også tjenester knyttet til utleien, som transport av leietakere, proviant, bagasje og utstyr, inngår som en viktig del av denne næringen. Det har vært og er vanlig å selge "pakker" som inkluderer utleien av husværene og transport inn og ut av folk og bagasje/proviant.

På Ljøsnåvollen er det serveringstilbud. Her er det i tillegg overnattingsmulighet. Denne virksomheten drives i samarbeid med Den Norske Turistforening. Guidede turer i Femundsmarka har til nå vært lite

utbredt. Ellers foretas flere mer eller mindre organiserte turer (kanopadling, kulturvandring m.m.). Turismen i Femundsmarka har også sekundærvirkninger. Den er blant annet hovedgrunnlaget for båttrafikken på Femund, og er viktig for flere overnattingsbedrifter og servicenæringer på begge sider av fylkesgrensen.

FORVALTNINGSMÅL

Femundsmarka nasjonalpark skal kunne benyttes til bærekraftig og miljøtilpasset turisme innenfor rammen av verneformålet og verneforskriften. Besøkende skal kunne få flotte naturopplevelser uten at naturmiljøet blir unødig påvirket gjennom slitasje og forstyrrelser.

Sylen. Foto: Naturcentrum AB

4.6 BYGNINGER

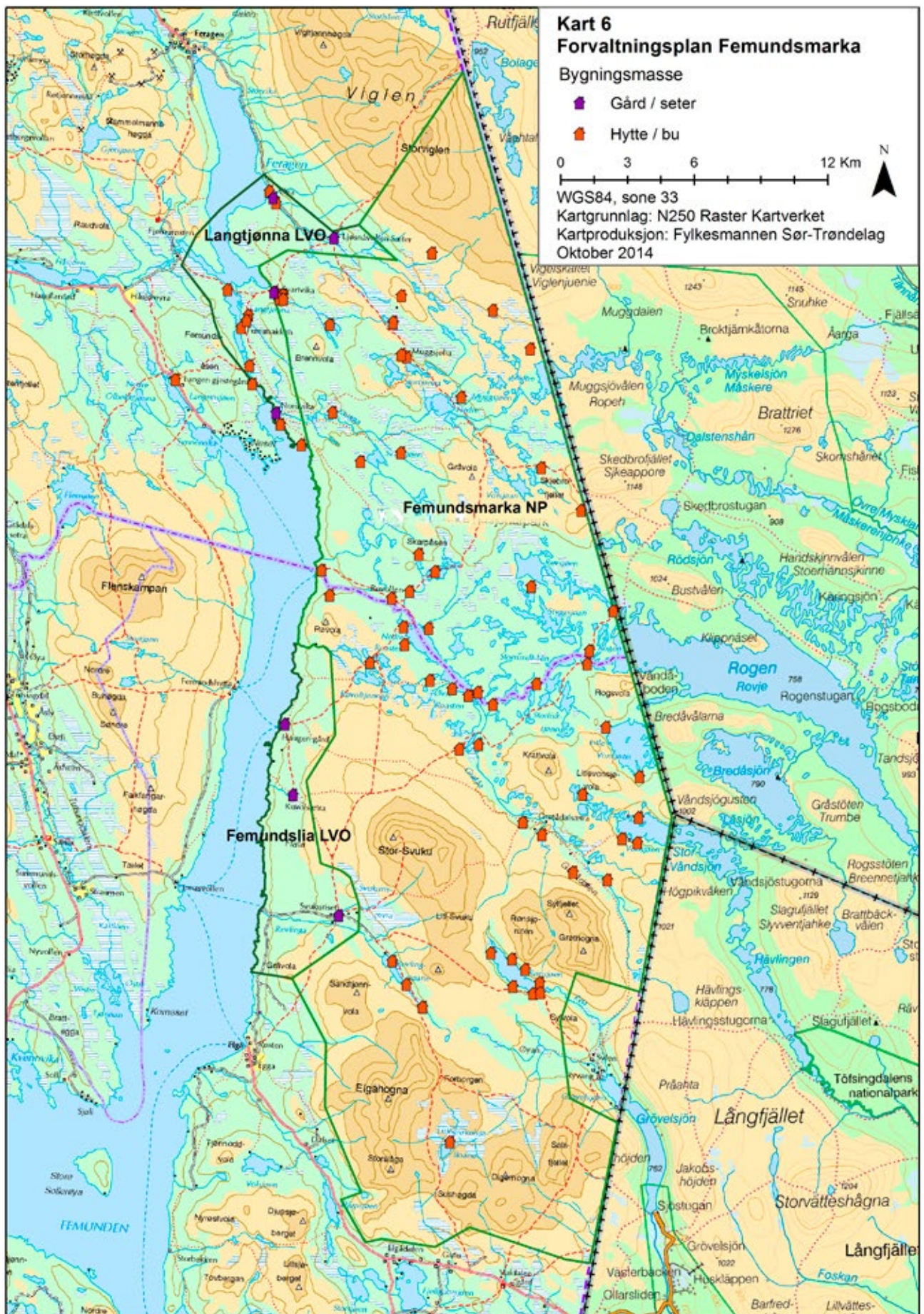
4.6.1 Status

Det finnes relativt mange bygninger innenfor nasjonalparken, jf. kart 7 og 8. Det dreier seg i første

rekke om mindre hytter og buer, samt enkelte setrer, båtnaust og gammer. Nedenfor følger en kommunevis oversikt over det som finnes av bygningsmasse i nasjonalparken. I tillegg er det også 3 buer på svensk side som benyttes av norske reineiere.

Tabell 1. Oversikt over bygninger innenfor Femundsmarka nasjonalpark i Engerdal kommune

Sted	Bygningstype	Eie	Status
Store Vonsjøen	Hytte	Egil Røsten	Låst. Utleie
Store Vonsjøen	Hytte	Engerdal fjellstyre	Låst
Store Vonsjøen	Gjeterbu	Elgå reinbeitedistrikt	Låst
Lille Vonsjøen	Bu	Haugen gård	Låst. Utleie
Lille Vonsjøen	Bu	Sylgarden, Ryvang	Låst. Noe utleie
Kratltjønnan	Bu	Svukuriset Nordre	Låst. Utleie
Krokethåen	Bu	Femundshytten	Låst. Utleie
Krokethåen	Bu	Femundshytten	Låst
Øvre Roasten	Bu	Femundshytten	Låst. Utleie
Øvre Roasten	Bu	Jonasvollen	Låst. Utleie
Øvre Roasten	Hytte på festet tomt	Privat	Låst
Nedre Roasten	Bu	Haugen gård	Låst. Utleie
Nedre Roasten	Hytte på festet tomt	Privat	Låst
Grislehåen	Hytte	Engerdal fjellstyre	Låst
Grøtådalen	Seter	Haugen gård	Låst. Utleie
Grøtådalen	Gjeterbu	Elgå reinbeitedistrikt	Låst
Grøtådalen	Hytte på festet tomt	Privat	Låst
Grøtådalen	Bu	Sylset	Låst. Utleie
Nedre Revlingsjøen	Bu + naust	Svukuriset Nordre	Låst. Utleie
Øvre Revlingsjøen	Bu + naust	Svukuriset Nordre	Låst. Utleie
SØ Ø. Revlingsjøen	Bu	Svukuriset Nordre	Låst. Utleie
Rønsjøen	Hytte	Ryvang gård	Låst. Utleie
Rønsjøen	Hytte	Sylgarden	Låst. Utleie
Rønsjøen	Bu	Sylgarden	Låst. Utleie
Rønsjøen	Hytte	Sylset	Låst. Utleie
Rønsjøen	Bu	Sylset	Låst. Utleie
Rønsjøen	Hytte	Privat	Låst
Rønsjøen	Gjeterbu	Elgå reinbeitedistrikt	Låst
Rønsjøen	Lavvo, vinterbruk	3 gårdene i Sylen	
Røvoltjønnan Nord	Gjeterbu	Elgå reinbeitedistrikt	Låst
Lille Grøvelsjøen	Gjeterbu + naust	Elgå reinbeitedistrikt	Låst
Lille Grøvelsjøen	Gamme	Elgå reinbeitedistrikt	Låst
Røosen	Oppsynshytte	Engerdal fjellstyre	Låst
Røosen	Bu	Statskog SF	Åpen
Rogshåen	Oppsynsgamme	Statskog/E. fjellstyre	Låst

Tabell 2. Oversikt over bygninger innenfor Femundsmarka nasjonalpark i Røros kommune

Sted	Bygningstype	Eie	Status	Merknader
Røvollen	Selvbetjent turisthytte	DNT Oslo og omegn	DNT-lås	Bu og stall etter tømmerdrifta
Røvollen	Bu	Statskog	Låst	Oppsynsbu. Satt opp på setervollen av Røros Kobberværk
Heggrøsta	Høyløe	Privat	Åpen	Eier Søndre Langen
Røosen	Hytte	Statskog	Låst	Utleiebu Langen Gjestegård
Nedre Roasten	Naust	Statskog	Låst	Også nyttet av Langengårdene
Nedre Roasten	Koie	Statskog	Åpen	Roastkoia
Nedre Roasten	Gjeterbu	Gåebrien sijte	Låst	
Ø. Øvre Roasten	Bu	Statskog	Åpen	Roastbua. Fløtarbu
Kløfthåen	Bu	Statskog	Åpen	Kløfthåbua. Fløtarbu
Lille Buddhåen	Bu	Statskog	Åpen	Møllerbua
Reva	Bu	Statskog	Åpen	Revbua
Revsjøen	Naust	Statskog	Låst	
Styggsjøen	Koie	Statskog	Åpen	Styggsjøkoia
Langeeggtjønnan	Hytte og naust	Privat	Låst	
Styggefisktjønnan	Koie	Statskog	Åpen	Skarphølet
Gubbtjønnan	Bu	Statskog	Åpen	Gubbtjønnbua
Langmyra	Bu	Statskog	Åpen	Langmyrbua
Skedbrotjønnan	Bu	Statskog	Åpen	Fautbua
Skedbrofjelltangen	Bu	Reindriftsforvaltningen	Låst	
Nedre Muggsjøen	Bu	Statskog	Åpen	Muggsjøbua
Muggsjølitjønnan	Koie	Statskog	Åpen	
Muggsjølia	To buer	Statskog	Åpen	Muggsjølivollen
Muggsjølia	Hytte	Privat	Låst	
Mugga	Bu	Statskog	Åpen	Grunnhåbua
Midtre Muggsjøen	Bu	Reindriftsforvaltningen	Låst	
Midtre Muggsjøen	Naust	Privat	Låst	
Søndre Håbu	Bu	Privat	Åpen	
Nordre Håbu	Bu	Privat	Åpen	
Halvortjønnan	Bu?	Privat	Låst	
Svartviktjønnan	Bu	Privat	Låst	
Viglskaftet	Gjeterbu	Gåebrien sijte	Låst	

NIKU (Norsk institutt for kulturminneundersøkelser) har på oppdrag fra Statskog foretatt vurderinger av bygningsmassen på Statskogs eiendommer, med sikte på å belyse de enkelte bygningenes mulige kulturhistoriske verdi/betydning. Det ble foretatt en vurdering av bygningsmassen på Statskogs eiendommer på Røros våren 2009, herunder buene i Femundsmarka. Rapporten fra NIKU vil bli forelagt Riksantikvaren for videre oppfølging. Forvaltningsplanens retningslinjer mht. bruk, vedforsyning og vedlikehold av buene i Femundsmarka må derfor samordnes med kulturvernfaglige anbefalinger/råd/føringer som er nedfelt i denne rapporten.

FORVALTNINGSMÅL

Oppføring av nye bygninger og andre tekniske anlegg og innretninger skal i størst mulig grad unngås.

Femundsmarka nasjonalpark skal forvaltes slik at eksisterende bygninger kan benyttes som i dag.

4.6.2 Vedlikehold

Ved vedlikehold av eksisterende bygninger kan problemstillingen dukke opp hvorvidt et husvære skal regnes som en fullverdig bygning, eller om forfallet har gått så langt at vedlikehold i praksis vil si å reise et nytt bygg helt fra grunnen av. I utgangspunktet vil det være naturlig å legge en helhetsvurdering til grunn, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak i noenlunde intakt stand, bør den etter forvaltningsmyndighetens oppfatning kunne vedlikeholdes i henhold til punkt 1.2.a. I motsatt fall bør planer om utbedring betraktes som nybygg og behandles som en ordinær dispensasjonssak.

Ordinært vedlikehold og reparasjoner av eksisterende bygninger kan utføres uten at det krever melding til eller tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriftens punkt 1.2.a. I tillegg må alle vedlikeholdsarbeider vurderes i forhold til eventuelle kulturvernfaglige interesser. Vedlikeholdsarbeid på bygninger vil ofte være utvendig vedlikehold som skifte av kledning, tetting mot trekk, montering av nye vinduer, dvs. tiltak som ikke fører til endringer av størrelse og fasade. Utgangspunktet for vedlikehold av seterbygninger, buer, naust og hytter er at nødvendige

arbeider skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk, og at reparasjoner er å foretrekke framfor hele utskiftninger der dette er mulig.

Verneforskriften setter i utgangspunktet et forbud mot ombygginger, utvidelser og funksjonsendringer, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.2.a. Eventuell gjennomføring av slike tiltak kan først skje etter at det er gitt dispensasjon med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48 på bakgrunn av konkrete søknader. Eksempler på uønskede funksjonsendringer kan være omdisponering av oppsynsbu til privat fritidshytte eller ombygging av seterbebyggelse som står uten vinduer og ildsted til en komplett fritidsbolig. Verneforskriftens § 3 punkt 1.3.d gir imidlertid forvaltningsmyndigheten hjemmel til å kunne gi tillatelse til oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger.

Tabellene 1 og 2 gir en oversikt over eksisterende bygninger i nasjonalparken. Retningslinjene for vedlikehold som er skissert ovenfor, vil derfor gjelde for disse bygningene.

4.6.3 Tilbygg/ombygging

Påbygginger/tilbygg til eksisterende bygninger er ikke å betrakte som vedlikehold, uansett omfang. I verneforskriftens § 3 punkt 1.3.d er forvaltningsmyndigheten gitt adgang til å kunne gi tillatelse til oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger. Gjennomføring av omfattende ombygginger vil imidlertid kreve dispensasjon med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48. Følgende retningslinjer vil bli lagt til grunn ved vurdering av søknader om tillatelse til tilbygg/ombygging:

- Byggetiltaket skal ikke være knyttet til bekvemmelighetshensyn, men forankret i konkret behov (vedplass, do etc.).
- Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, maksimum 30 %.
- Funksjonen til bygningen skal ikke endres.
- Svært små buer og gammer, eksempelvis bygninger med grunnflate mindre enn 10 m², bør ikke påbygges.

4.6.4 Gjenoppføring av bygninger

Hovedbestemmelsen er at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade (punkt 1.3.b). Dette er normal forvaltningspraksis i naturvernområder i Norge der det

Grunnhåbua. Foto: Tom Johansen

Privat hytte ved Roasten. Foto: Kirsten Thyrum

Roastbua. Foto: Kirsten Thyrum

Lorthølbua. Foto: Kirsten Thyrum

Stor Hansbua ved Røosen. Foto: Bengt Magnusson

Krokåthåen. Foto: Bengt Magnusson

i verneforskriften er gitt en egen dispensasjonshjemmel for dette. I og med at gjenoppføring krever tillatelse sikrer dette imidlertid at forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen og plasseringen av bygningene. En vil på den måten ha mulighet til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming (eksempelvis valg av materialer og farger), samt kunne styre plasseringen dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med naturforvaltningsinteresser.

4.6.5 Nye bygninger

Oppføring av nye bygninger i nasjonalparken er ikke ønskelig og det er derfor et forbud mot dette (verneforskriftens § 3 punkt 1.1). Det vil være en svært restriktiv holdning til oppføring av nye bygninger. I verneforskriften (§ 3 punkt 1.3) er det imidlertid hjemlet mulighet for unntak fra hovedbestemmelsen for to typer bygningstiltak:

- Oppføring av buer/gammer i forbindelse med oppsynsvirksomhet og gjeting (1.3.c).
- Oppføring av bu ved Rønsjøen og gapahuker langs Røa for Ryvang i Sylen (1.3.e).

Det kreves tillatelse fra forvaltningsmyndigheten for eventuell gjennomføring av ovennevnte tiltak, på bakgrunn av skriftlig søknad fra tiltakshaver. Tillatelse til oppføring av nye bygninger med funksjon fritid, fiske eller jakt utenom ovennevnte vil normalt ikke bli gitt.

Oppsyns- og tilsynshusvære

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av buer/gammer i forbindelse med oppsynsvirksomhet og gjeting (1.3.c). Med oppsynsvirksomhet i denne forbindelse menes organisert oppsyn med hjemmel i lov. I Femundsmarka er det oppsynshusvære for Engerdal fjellstyre, Statens Naturoppsyn og reindriftas virksomheter som er aktuelle. Bestemmelsen hjemler ikke oppføring av bygg for å tjene et rent privat oppsynsformål, f.eks. i regi av grunneier for å kunne holde oversikt over virksomhet og aktiviteter på egen grunn.

Momenter/forhold som vil bli vektlagt ved forvaltningsmyndighetens vurdering av søknader om oppføring av nye oppsynshusvære:

- Hensynet til leveområder for plante- og dyrearter.
- Landskapsmessige forhold.

- Behovet for oppsyn og gjeting/tilsyn i det aktuelle området.
- Om bygget vil dekke større områder med liten dekning av tilsvarende husvære.

Det vil i utgangspunktet være en restriktiv holdning til planer om oppføring av nye slike husvære. Eventuelle nye bygninger skal være av lite omfang og gis en enkel utforming i det som er tradisjonell byggeskikk for det enkelte område. Det er viktig å unngå at små tilsynsbuer utvikler seg til å bli alminnelige fritidshusvære med bekvemmelighetsgrad som er normalt for disse.

Ved oppføring av gjeterhytter knyttet til reindriften er det viktig at eventuelle søknader gis en omforent behandling etter naturmangfoldlov/verneforskrifter og reindriftslov.

Bu ved Rønsjøen og gapahuker langs Røa fra Rønsjøen

Verneforskriften gir åpning for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av ei ny bu ved Rønsjøen og gapahuker langs Røa ved Sylen. Disse bygningene er ment å brukes til utleie/turisme og bidra til å styrke næringsgrunnlaget for Sylengrenda. Forutsatt at ei ny bu ved Rønsjøen får en relativt enkel standard, samt utforming og funksjon tilsvarende de øvrige utleiehushusværene ved Rønsjøen, vil det bli gitt tillatelse til oppføringen. Konkrete planer som angir størrelse, utforming og nøyaktig lokalisering skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten før byggetiltaket kan iverksettes. Det samme vil gjelde for oppføring av gapahuker langs Røa.

Turisthytter

Ved forvaltningen av nasjonalparker er det et overordnet mål å forsøke å unngå nye tekniske inngrep som kan gi varige spor eller som er av permanent karakter. Det legges opp til at Den Norske Turistforenings eksisterende anlegg og aktiviteter i Femundsmarka kan vedlikeholdes og videreføres. Oppføring av nye bygninger i Femundsmarka nasjonalpark, eksempelvis selvbetjente turisthytter, er eksempel på et teknisk inngrep som en ut fra det overordnede formålet om å bevare sammenhengende og urørte naturområder ønsker å unngå, og som det er en streng holdning til uavhengig av differensiert forvaltning. Nye hytter vil kunne endre ferdselsmønsteret og bruken av naturområdene og også kunne påvirke en sårbar fauna på en

negativ måte. I verneforskriftens § 3 punkt 1.3 er ikke oppføring av nye turisthytter nevnt som et mulig tiltak som forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til.

Båtnaust

Det finnes noen få båtnaust/båthus i nasjonalparken. Disse kan brukes og vedlikeholdes. § 3 punkt 1.3 i verneforskriften åpner ikke for å kunne gi tillatelse til oppføring av nye båtnaust. Det kan være aktuelt å tillate mindre utvidelser/endringer av de eksisterende naustene (1.3.d).

Anlegg i samband med driften av AS Fæmund

Vedlikehold av eksisterende anlegg for driften av båtruta er tillatt uten søknad. Eventuelle planer/ønsker om oppgraderinger av kaianlegg i form av leskur, oppføring av nye bygninger etc. vil være søknadspliktig og vil måtte vurderes av forvaltningsmyndigheten i henhold til naturmangfoldlovens § 48.

RETNINGSLINJER FOR BYGNINGER:

- Ordinære vedlikeholdsarbeider på eksisterende bygninger kan gjennomføres uten at planer for dette skal forelegges forvaltningsmyndigheten. Det skal tas hensyn til eventuelle kulturvernaglige interesser, jf. verneformålets (§ 2) punkt om at kulturminner skal sikres mot skade.
- Det kan gis tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade, i samsvar med vanlig forvaltningspraksis i naturvernområder i Norge.
- Det vil være en svært restriktiv holdning til oppføring av nye bygninger. Tillatelse til oppføring av nye bygninger med funksjon jakt, fiske eller fritidsbruk, med unntak for ei ny bu ved Rønsjøen, vil normalt ikke bli gitt.
- Det kan gis tillatelse til oppføring av nye hytter/buer i forbindelse med oppsynsvirksomhet og gjeting. Dårlig dekning i området av tilsvarende husvære og liten konflikt med naturfaglige interesser vil være viktige kriterier for eventuelt å tillate nye slike bygninger.

TILTAK

Kartlegge og utarbeide en oversikt over eksisterende bygninger, anlegg og innretninger med opplysninger om bygningstype, størrelse, eksakt beliggenhet, samt lage bildearkiv.

4.7 MOTORFERDSEL

Hovedbestemmelsen angående motorferdsel i nasjonalparken er at all motorisert ferdsl til lands og til vanns er forbudt (verneforskriftens § 3 punkt 5.1). Dette gjelder kjøring med ethvert motorisert kjøretøy, eksempelvis også ATV. Det generelle forbudet gjelder også bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken.

Håndtering av motorferdselproblematikk er en stor utfordring i mange nasjonalparker. Med motorisert ferdsl menes kjøring med ethvert motorisert kjøretøy, herunder bl.a. traktor, bil, motorsykkel, ATV, snøskuter, vannskuter, motorbåt, fly og helikopter.

Stillhet og fravær av motordur og motoriserte kjøretøy er et av karaktertrekkene ved urørt natur. Motorisert ferdsl utgjør et støyforurensningsproblem, og står i motsetning til opplevelsen av naturens egne lyder. Det er derfor et overordnet mål å holde omfanget av motorisert ferdsl i nasjonalparken på et absolutt minimum og begrense denne til det strengt nødvendige. Det er derfor naturlig at forvaltningsmyndigheten legger opp til en strengere forvaltningspraksis for motorferdsel i nasjonalparker enn det lov om motorferdsel i utmark og vassdrag gjør. Bestemmelsene under punkt 5 i verneforskriften må sees i lys av disse overordnede retningslinjene.

Motorisert ferdsl i Femundsmarka nasjonalpark vil i overveiende grad være kjøring med snøskuter. Dette dreier seg i hovedsak om følgende typer kjøring:

- Kjøring i forbindelse med reindrift.
- Kjøring i forbindelse med Engerdal fjellstyres oppsyn og aktiviteter.
- Kjøring i forbindelse med naturoppsyn.
- Kjøring av oppsittere på gardsbruk (kjøring av varer, materiell og utstyr i forbindelse med utleie av hytter og setrer).
- Kjøring i regi av politi og tollvesen.
- Kjøring i forbindelse med driften av åpne buer, spesielt transport av ved.

Følgende generelle forhold angående motorferdsel i Femundsmarka nasjonalpark er viktig å merke seg:

- Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag regulerer motorferdsel generelt, både utenfor og innenfor naturvernområder. Utgangspunktet er at all motorferdsel i utmark er forbudt. Det er allikevel et generelt unntak for enkelte typer motorferdsel. Videre er det noen bestemte formål det kan gis tillatelse til. *Verneforskriften for nasjonalparken har imidlertid strengere regler enn lov om motorferdsel i utmark og vassdrag.*
- Dispensasjon for motorisert persontransport gis vanligvis ikke.
- Mest mulig av nødvendig nyttetransport bør utføres på vinterføre. Aktiviteter som krever motortransport må derfor planlegges ut fra dette overordnede målet.

FORVALTNINGSMÅL

Holde omfanget av motorisert ferdsl i nasjonalparken på et minimum og begrense denne til det strengt nødvendige av nyttekjøring/ nyttetransport.

4.7.1 Generelle unntak fra motorferdselforbudet

I verneforskriftens § 3 punkt 5.2 vises det til en del former for motorferdsel som hovedbestemmelsen referert foran ikke er til hinder for, dvs. at kjøringen kan gjennomføres uten at det må gis melding til eller innhentes tillatelse fra forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken.

Motorisert ferdsl i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, toll-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver er tillatt (punkt 5.2 a). Det er her viktig å merke seg:

- Forsvarets ordinære øvingsvirksomhet er *ikke* å betrakte som «militær operativ virksomhet». Med militær operativ virksomhet menes manøvrer av taktisk karakter, eksempelvis forflytninger i forbindelse med antatte trusler o.l.
- Med oppsynsvirksomhet menes organisert oppsyn med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi går ikke inn under denne bestemmelsen.

- Kjøring i forbindelse med øvelses- og utdanningsvirksomhet innenfor redningstjeneste er i utgangspunktet ikke tillatt i nasjonalparken.

I verneforskriftens punkt 5.2.b heter det at hovedbestemmelsen ikke er til hinder for bruk av luftfartøy og beltekjøretøy på vinterføre for utøvelse av reindrift. En forutsetter imidlertid at kjøringen begrenses til det aller mest nødvendige, og at det utøves egendisiplin, dvs. at en forsøker å være restriktiv i forhold til egen kjøreaktivitet.

4.7.2 Motorferdsel på bakgrunn av spesielle tillatelser

Punkt 5.3 i verneforskriften omhandler motorisert ferdsl som det ut fra dagens situasjon kan gis tillatelse til dersom visse vilkår er oppfylt. I motsetning til kjøring nevnt under punkt 5.2. må tillatelse her på forhånd være innhentet hos forvaltningsmyndigheten. Dette forutsetter at søknad sendes forvaltningsmyndigheten. Søknaden må inneholde beskrivelse av formålet med kjøringen, hvilken trase som planlegges fulgt, antall turer eller kjøreomfang og angivelse av hvilke tider kjøringen/transportene er planlagt gjennomført. Det vil bli stilt som vilkår for eventuelle dispensasjoner at det føres kjørebok.

Barmarkskjøring ved utøvelse av reindrift

Det er relativt lite barmarkskjøring i Femundsmarka nasjonalpark i forbindelse med reindriften. Slik kjøring begrenses til noe kjøring med terrengmotorsykkel og ATV opp mot Vigelen i Røros kommune og i Svukuområdet i Engerdal kommune. Reindriftsutøvere fra Tännas kan også ha behov for noe barmarkskjøring på norsk side, fordi de av og til må hente rein som kommer over på norsk side.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig bruk av motorkjøretøy på barmark for utøvelse av reindrift (verneforskriftens punkt 5.3.a). Utgangspunktet for forvaltningsmyndigheten er at nasjonalparken i størst mulig grad skal skjermes mot terrengkjøring på barmark. En forutsetning for å få tillatelser vil være at kjøringen begrenses hovedsakelig til spesielle avgrensede områder eller traseer, samt at kjøringen er i samsvar med stadfestet distriktsplan, jf. lov om reindrift. Dersom disse betingelsene er oppfylt, vil flerårige tillatelser til kjøring kunne gis.

Transport av utedo. Foto: Tom Johansen

Bruk av elgtrekk

I utgangspunktet er det ønskelig at jakt kan foregå uten hjelp av motoriserte hjelpemidler. Det er imidlertid et mål i viltforvaltningen at elgbestanden i området skal beskattes av hensynet til beitegrunnlaget. For å få til en effektiv utøvelse av jakta, er forvaltningsmyndigheten innstilt på å gi tillatelse til bruk av elgtrekk i nasjonalparken. Hjemmel for dette er nedfelt i verneforskriftens punkt 5.3.b. Det er en forutsetning at disse kjøretøyene er lette og beltegående og at slik kjøring begrenses mest mulig. Videre skal kjøretraséene legges opp slik at en i størst mulig grad unngår markslitasje. Det vil være aktuelt å gi flerårige tillatelser.

Bruk av luftfartøy for uttransport av felt elg (verneforskriftens punkt 5.3.c)

Det kan by på store praktiske problemer å frakte ut elg som felles i de indre, utilgjengelige delene av nasjonalparken. Dette gjelder spesielt

storblokklandskapet på sørsiden av Røavassdraget og øst for Grøtådalen inn til riksgrensa (Vonsjøene-Kratlvola). En er derfor innstilt på å skulle tillate landing med luftfartøy 1-2 ganger i året for å frakte ut elg som felles i de indre og vanskeligst tilgjengelige delene av nasjonalparken. Det kan være aktuelt å gi flerårige tillatelser. Koordinering mellom jaktlag må gjøres der det ligger til rette for dette.

Transport av ved, utstyr m.m. til setrer, buer og hytter på vinterføre

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorisert transport av ved, materialer, proviant m.v. til setrer, buer og hytter vinterstid (punkt 5.3.d). Slik kjøring, i praksis bruk av snøskuter, skal i så fall foregå etter godkjente traseer. Forvaltningsmyndigheten kan gi flerårige tillatelser der kjøringen er årvisst. Antall turer pr. vinter som det gis tillatelse til vil bli begrenset til det som er strengt nødvendig.

Lavtflyving i forbindelse med beitedyrleting og viltregistreringer

Flyving for ovennevnte formål kan tillates med hjemmel i verneforskriftens punkt 5.3.f. Omfanget av slik flyving vil neppe bli så stort at det kan sies å representere et vesentlig støyforurensningsproblem. Behovet for slik flyving vil trolig dukke opp uregelmessig. Aktiviteten vil trolig ha utspring i godt organiserte opplegg. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å kunne gi tillatelser for lavtflyging i rimelig omfang til dette formålet.

Motorisert ferdsel i forbindelse med vedlikehold av merking, skilt, bruer, klopper m.m.

På bakgrunn av konkrete søknader er forvaltningsmyndigheten innstilt på å gi tillatelser til bruk av snøskuter for vedlikehold av ovennevnte anlegg og installasjoner. Hjemmel for dette er gitt i verneforskriftens punkt 5.3.g.

Bruk av snøskuter for transport i forbindelse med utleie av husvære

Hjemmel for å kunne gi tillatelser til denne typen kjøring er nedfelt i verneforskriftens punkt 5.3.e. Det heter i bestemmelsen at det kan gis tillatelse til bruk av beltekjøretøy på vinterføre for transport i forbindelse med utleie av nærmere angitte husvære, i tråd med forvaltningsplanen. Med bakgrunn i kongelig resolusjon av 21. februar 2003 skal denne bestemmelsen tolkes dithen at «transport i forbindelse med utleie» også vil gjelde adgang til å gi tillatelse til transport av personer til utleiebuene. Den kongelige resolusjonen av 1974 som hjemler adgang for forvaltningsmyndigheten til også å kunne gi tillatelser til persontransport til utleiehusvære i nasjonalparken er ikke opphevet.

I planprosessen fram mot en endelig vedtatt verneforskrift har det vært mye fokus på problemstillinger knyttet til kjøring til utleiehusvære. Det er rimelig at det gis adgang til transport av ved, materialer og utstyr til eksisterende bygninger i Femundsmarka nasjonalpark, i tråd med gjeldende forvaltningspraksis for nasjonalparker, jf. foran. Transport av personer til husværene er imidlertid ikke i samsvar med generelle overordnede retningslinjer for forvaltningen av nasjonalparker og er i utgangspunktet i konflikt med en målsetting om å begrense motorisert ferdsel i nasjonalparker til det strengt nødvendige av nyttetransport. I denne sammenhengen er det viktig å merke seg at det er det enkle, tradisjonelle friluftslivet

med liten grad av tilrettelegging som skal prioriteres i nasjonalparker. Å kjøre besøkende til nasjonalparken inn med snøskuter harmonerer ikke med denne overordnede målsettingen. Det er i denne sammenhengen også viktig å sikre at de indre og grensenære delene av Femundsmarka nasjonalpark som er de mest stille og urørte opprettholder eller forsterker dette preget. Disse områdene er samtidig viktige leve-, yngle- og hekkeområder for fåtallige og forstyrrelsesfølsomme viltarter, jf. også kapittel 2.

Kjøringen til utleiebuer er knyttet til Hedmarks del av nasjonalparken og foregår langs faste traseer og skjer i hvert fall på ettermiddagen forholdsvis hyppig. Denne kjøringen, sammen med annen kjøring (bl.a. oppsyn og reindrift), har ført til et nett av faste og etter hvert velkjente traseer. Dette har gjort områdene lettere tilgjengelig også for andre brukergrupper.

I planprosessen for forvaltningsplanen ble det anbefalt at en differensierer mellom utleieobjektene som ligger i de indre områdene av nasjonalparken og de øvrige med hensyn til forvaltningen av verneforskriftens § 3 punkt 5.3.e. Det ble avholdt flere dialogmøter mellom Fylkesmannen i Hedmark og Engerdal kommune/ bueierne i løpet av vinteren 2012 med tema snøskutertransport til utleiehusvære. Drøftingen har hatt fokus på praktiseringen av verneforskriftens § 3 punkt 5.3.e. Bakgrunnen for det store engasjementet fra de berørte er den næringsmessige betydningen salg av "pakker" som inkluderer leie og transport har for marginale gardsbruk/bosettinger i Femundstraktene. Konklusjonen på dialogen munnet ut i Fylkesmannens brev av 5. mars 2012 til oppsitterne på Haugen, Svukuriset nordre, Femundshytten, Jonasvollen, Røsten, Sylset og Ryvang som eiere av utleiebuer i nasjonalparken med dispensasjon for bruk av snøskuter for transport til husværene. Hovedpunkter i dispensasjonene:

- Det gis inntil 10 års tillatelse til transport med snøskuter til utleiebuene, uavhengig av beliggenhet, forutsatt at det er fast bosetting på de brukene disse buene tilhører.
- Forvaltningsplanen foreslås gitt 10 års gyldighet og Fylkesmannen fant det hensiktsmessig å gi dispensasjon for planens virketid.
- Som en del av vilkårene for dispensasjonene ble det satt begrensning på antall turer, samt at det ble stilt krav om føring av kjørejournal.

Vilkårene om begrensning i antall turer og føring av kjørejournal ble påklaget. I sitt brev av 7. november 2013 presiserer Miljødirektoratet at verneforskriftens § 3 punkt 5.3.e er å forstå slik at det også kan gis tillatelse til transport av personer til utleiehusværene. Klagen fra oppsitterne vedrørende antall turer og føring av kjørejournal ble ikke tatt til følge.

En spesiell problemstilling er knyttet til kjøring mellom Sylengrenda som ligger utenfor nasjonalparken og vestover til Rønsjøen som ligger innenfor. Mellom Sylengrenda og nasjonalparken ligger Grøvelsjøen naturreservat. Motorisert ferdsel til Rønsjøen krever derfor også dispensasjon fra fredningsforskriften for naturreservatet. Bosettingene i Sylen har til sammen 5 hytter/buer ved Rønsjøen som disponeres til utleievirksomhet, spesielt i forbindelse med isfiske. I løpet av en periode på ca. 11 uker leies disse ut til faste gjester som oppholder seg der én uke om gangen. Praksis har vært at leietakerne enten blir transportert til Rønsjøen av eierne av husværene eller bruker egen snøskuter. En annen gruppe turister, stort sett faste gjester, leier hytte eller rom i Sylengrenda. Praksis har vært at mange av disse kjører opp til Rønsjøen på dagsturer. Et lite mindretall av denne gruppen benytter leiekjøring.

Til forskjell fra transport til andre utleiehusvære i nasjonalparken, er det tradisjon for at leietakerne ved Rønsjøen i hovedsak kjører inn til bua/hytta med egen snøskuter. Følgende retningslinjer legges til grunn for praktiseringen av forskriftspunktene 5.3.d og 5.3.e med hensyn til transport med snøskuter mellom Sylengrenda og Rønsjøen:

- Verneforskriftens punkt 5.3.d gir hjemmel for forvaltningsmyndigheten til å tillate nødvendig transport av ved, utstyr, materialer m.m. til husvære i nasjonalparken, herunder også utleieobjektene ved Rønsjøen. Det er innarbeidet forvaltningspraksis i norske nasjonalparker at det på visse vilkår gis tillatelse til slik nødvendig nyttetransport i et rimelig omfang.
- Med hjemmel i verneforskriftens punkt 5.3.e kan det gis dispensasjon i et rimelig omfang for transport av bagasje, utstyr, proviant og personer i forbindelse med utleie av hyttene og buene ved Rønsjøen. Dette vil da følge samme praksis som tilsvarende transporter til andre utleieobjekter i nasjonalparken. Leiekjørere, i praksis eier av utleieobjektene, skal utføre transportene til Rønsjøen. Dette vil også være

i samsvar med praksisen til andre eiere som har utleie av husvære i nasjonalparken som en viktig del av inntektsgrunnlaget, der utleie og transport selges som helhetlige "pakker".

- Kjøringen kan bare utføres på godt snødekt mark etter fast trase på sørvestsiden av Sylvola.
- Det vil ikke bli gitt tillatelse til at de som leier hytte/rom i Sylengrenda kan benytte snøskuter for dagsutfart inn til Rønsjøen. Det vil heller ikke bli gitt tillatelse til at personer kan bli transportert opp til Rønsjøen i forbindelse med dagsbesøk.

4.7.3 Andre kjøreformål

Eventuelle tillatelser til kjøreformål som ikke er nevnt konkret i verneforskriftens punkt 5.2 eller 5.3 må hjemles i naturmangfoldlovens § 48. Generelt vurdert vil en være mer restriktiv med å gi dispensasjoner etter denne bestemmelsen enn for "kan-gi-tillatelse-til-formål" som er opplistet i verneforskriftens § 3 punkt 5.3.

Oppkjøring av skiløyper

Oppkjøring av skiløyper er ikke forenlig med et overordnet mål om å begrense motorferdsel i nasjonalparker til det aller mest nødvendige av nytteformål. Tiltaket må være å betrakte som et tilretteleggingstiltak i rekreasjonssammenheng. Nasjonalparken er i svært liten grad berørt av skiløyper som det er tradisjon for å kjøre opp. Det vil derfor være en restriktiv holdning til eventuelle planer/ønsker om slik oppkjøring. En er imidlertid innstilt på å tillate oppkjøring av den tradisjonelle løypa med utgangspunkt i Valdalen som går over Bergsetsallen, jf. punkt 5.3.g. Denne løypa berører nasjonalparken helt i utkanten, er en del av et etablert løypenett i området, og oppkjøringen synes ikke å komme i konflikt med spesielle naturfaglige verneverdier.

Rednings- og kjentmannsøvelser

Øvelseskjøring/kjentmannskjøring for redningstjeneste er i utgangspunktet forbudt i nasjonalparken. En bør derfor i første rekke forsøke å finne øvelsesområder utenfor nasjonalparken. Med noen års mellomrom kan det likevel være aktuelt å tillate kjentmannskjøring i nasjonalparken dersom den er koordinert og anbefalt av hjelpekorps og politiet. Hensikten må være at redningsmannskapene skal kunne gjøre seg kjent med lokale vinterforhold i nasjonalparken, noe som kan være verdifullt i en redningsoperasjon.

Det vises for øvrig til Miljøverndepartementets brev av 31. januar 2013 «Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøscooter i utmark og i verneområder».

Motorisert ferdsel i forbindelse med vedlikehold og reparasjoner ifht AS Fæmundens drift på Femund

Det vil kunne komme anmodninger fra AS Fæmund om dispensasjon fra det generelle motorferdselsforbudet for tilgang med maskinelt utstyr ved behov for eventuelle reparasjoner og vedlikehold ved deres kaianlegg ved Røa innenfor nasjonalparken. Eventuelle slike søknader må vurderes i forhold til naturmangfoldlovens § 48 i og med at det ikke er innarbeidet et eget punkt om dette i verneforskriftens § 3 punkt 5.3. Fordi

det er ønskelig å opprettholde båtruta og bryggene som et tilbud til de som skal besøke Femundsmarka, er det påregnelig å få nødvendige tillatelser til motorisert ferdsel for reparasjoner og vedlikehold av bryggene.

Transport av båter

Etter verneforskriftens § 3 punkt 4.7 kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til henleggelse av båter i særlige tilfeller. Av og til vil det være behov for transport for reparasjon og utskifting av utrangerte båter for de som har rett til å ha båter i nasjonalparken. Dette kan gjelde fjellstyrer, reindriften, naturoppsynet, grunneierne og de gårdene som tradisjonelt har rett til å ha båter i Femundsmarka.

Båt ved Roasten. Foto: Kirsten Thyrum

RETNINGSLINJER FOR MOTORFERDSEL:

- Motorisert ferdsel i nasjonalparken skal holdes på et minimum og begrenses til det aller mest nødvendige av nyttekjøring. Det skal i utgangspunktet være en strengere forvaltningspraksis for motorferdsel i nasjonalparken enn det som følger av lov om motorferdsel i utmark og vassdrag.
- Transportbehovet til setrer, hytter og buer skal utføres med snøskuter på vinterstid.
- Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å gi flerårige tillatelser til nødvendig snøskutertransport av ved, utstyr m.v. til hytter, buer og setrer.
- Dispensasjoner for bruk av snøskuter for transport i forbindelse med utleie av 5 husvære som ligger i de indre delene av nasjonalparken vil bli gjort gjeldende for en periode på 10 år.
- Nasjonalparken skal i størst mulig grad skjermes mot terrengkjøring på barmark. Eventuelle tillatelser til kjøring på barmark i forbindelse med reindrift skal være i samsvar med vedtatte distriktsplaner.
- Flerårige tillatelser til bruk av elgtrekk for uttransport av felt elg kan påregnes gitt.
- Dersom annen uttransport er uforholdsmessig problematisk, kan det gis tillatelse til landing med luftfartøy for å frakte ut elg som felles i de vanskeligst tilgjengelige delene av nasjonalparken.
- Tillatelser til godt organiserte opplegg for lavtflyving i forbindelse med viltregistreringer og beitedyrleting vil kunne bli gitt.
- Det vil være en restriktiv holdning til oppkjøring av skiløyper i nasjonalparken. Det kan imidlertid gis tillatelse til oppkjøring av løype over Bergsetskallen.
- På bakgrunn av konkrete søknader kan det gis tillatelser til bruk av snøskuter for nødvendig vedlikehold av buer, klopper, skilt og merking.
- Dispensasjoner for tur- og rekreasjonskjøring vil ikke bli gitt.
- Med noen års mellomrom kan det gis dispensasjon for begrenset kjentmannskjøring i nasjonalparken, når dette er koordinert gjennom hjelpekorps og politiet.

4.8 FERDSEL OG FRILUFTSLIV**Adkomst. Tilgjengelighet.**

Både sommer og vinter er Femund viktig for adkomst til nasjonalparken. Sommerstid trafikkeres sjøen av rutebåten M/S Fæmund II, hvilket gjør det mulig å starte turen fra Røosen, Haugen og Revlinga (vest for Svukuriset turisthytte). Spesielt Røosen er et viktig utgangspunkt for fiskere og fotturister. Svært mange av lokalbefolkningen benytter også egen båt på Femund.

Langen turiststasjon i nordenden av Femundsmarka og Elgå i sørenden er utgangspunkt for mange fotturister. De kommer enten med buss eller egen bil fra Røros (Langen). I dag er dette ikke lenger mulig. Sommerstid er det imidlertid mulig å bruke båtrute fra Grövelsjön på svensk side inn til Sylen. Herfra er det relativt kort veg inn til nasjonalparken. Et nærmest sammenhengende sjøsystem gjør de indre, sentrale delene av Femundsmarka lett tilgjengelig for kanopadlere. De fleste padlerne starter fra svensk side av grensa.

Utgangspunktet for turer i vinterhalvåret er stort sett de samme som om sommeren. Den islagte Femund gir gode muligheter for turer østover i nasjonalparken. Snøskutertraseer etter reingjetere, oppsittere og oppsyn gjør det lettere for skiløpere og hundekjørere å ta seg innover i Femundsmarka, og en kan si at skutersporene i stor grad styrer trafikken vinterstid. Det er også mulig å kjøre egen snøskuter nesten inn til grensa fra svensk side.

Den Norske Turistforening har to overnattingsplasser innenfor nasjonalparken/ landskapsvernområdet (kart 7). Like utenfor er det flere steder med privat innkvartering. Mellom disse overnattingsplassene er det et rutenett for fotturer. Disse er ikke merket med tanke på vinterbruk. Det er også forbindelser til rutenettet i Sverige. Oppsitterne på gardsbruk ved Femund har buer som leies ut til turister. Videre finnes flere åpne buer for allmenheten nord for Røa (kart 7). Med unntak av to så er Statskog eier av disse.

Friluftslivet i Femundsmarka gjennom året.**Omfang.**

Friluftslivet i Femundsmarka forandrer seg en del gjennom året med hensyn til hvor brukerne kommer fra, hva de gjør og hvordan de fordeler seg i terrenget. En kan i grove trekk sette opp følgende med hensyn til friluftslivet i Femundsmarka gjennom året:

Turgårer og M/S Fæmund II. Foto: Arne A. Tønset

Mai - juni.

Om forsommeren domineres trafikken av innenbygds-boende, spesielt folk med hytte på Femundsneset mellom Nordvika og Synnervika. Den første tiden fra isen går opp på Femund er generelt en populær tid. Trafikken begrenser seg gjerne til båtturer med rasting og kaffekoking. Røosen og Muggosen er populære rasteplasser. Det er en del organisert ferdsel med kano, for grupper og skoleklasser langs Langtjønna.

Juli - august.

Tiden mellom 1. juli og midten av august er utvilsomt mest besøkt i Femundsmarka. Bortimot halvparten av brukerne driver vassdragstilknyttede aktiviteter (padling og fiske). Da disse gruppene, og spesielt fiskerne, tilbringer lang tid i området må en anta at mer enn halvparten av det totale antallet brukerdøgn er knyttet til vassdragene.

Røavassdraget (padling og fiske) med Grøtåa (fiske) er uten tvil det mest attraktive vassdraget. Håene i de øvre delene av Røa, Reva, Revsjøen, Styggsjøen og ikke minst

de tilgrensende områdene på svensk side må nærmest betraktes som et eldorado for padling. Både på norsk og svensk side foregår utleie av kanoer. Det arrangeres også kanoturer som starter i Sverige og ender ved Synnervika. Fiskerne er ellers spredt rundt langs de fleste vann og vassdrag. Muggavassdraget er spesielt mye brukt blant lokalbefolkningen på Røros.

Motsol. Foto: Bengt Magnusson

Stimerking på løse stener. Foto: Kirsten Thyrum

Fotturistene er i hovedsak knyttet til DNTs hytter og de merkede stiene (kart 7). En del besøkende kombinerer imidlertid fotturer med fiske. DNT har ikke hatt den samme betydning for friluftslivet i Femundsmarka som i de sentrale fjellområdene i Sør-Norge. Lokale brukere velger ofte andre innfallsporter og går ofte sine egne stier (umerkede) i Femundsmarka. Mange har egen båt i Femund eller Feragen og velger gjerne utgangspunkt for turer her. En viktig gruppe her er hytteeierne på Femundsnasset.

Multe. Foto: Bengt Magnusson

Utover i august er bærplukking en aktivitet. Femundsmarka er landskjent som et godt molteland, noe som først og fremst lokalbefolkningen benytter seg av. Fra midten av august går trafikken i Femundsmarka ned, og er liten fram mot småviltjakta.

September - oktober.

Fra småviltjakta starter 10. september øker bruken av Femundsmarka igjen. For rørosingene er Femundsmarka et av de viktigste jaktområdene i kommunen. Dette henger sammen med at Femundsmarka utgjør en stor andel av den statsgrunn som finnes i kommunen, områder som allmenheten har tilgang til. I Engerdal er en større del av kommunen på statsgrunn hvilket gjør at jakttrykket er mer konsentrert til lettere tilgjengelige områder utenfor nasjonalparken.

Jegerne er spredt mer eller mindre over hele Femundsmarka. De mest populære områdene synes å være traktene omkring Ljøsnåvollen og Muggsjølia i nord. Jegerne som ligger i Femundsmarka, er innkvartert i utleiehytter og åpne buer. Med økende elgbestand har også elgjakta fått større betydning. Også om høsten er Femundsmarka en del besøkt av utenlandske turister. Mange skoler og institusjoner benytter området ved Langtjønnå til større grupper med kano.

November - januar.

Tiden fra elgjakta avsluttes omkring månedsskiftet oktober/november og fram til februar er det svært rolig i Femundsmarka. Løs snø, kulde og korte dager gjør at området er lite besøkt. Tilgjengeligheten fra Femund er også vanskelig en periode før isen legger seg og er stabil.

Elg. Foto: Arne A. Tønset

Februar - april.

Utover i februar endres dette bildet. Da starter utleie-sesongen for en del buer. Disse leies først og fremst av isfiskere som tradisjonelt er blitt fraktet innover med snøscooter. Oppkjørte snøskutertraseer gjør områdene lettere tilgjengelig for skiløpere og hundekjørere.

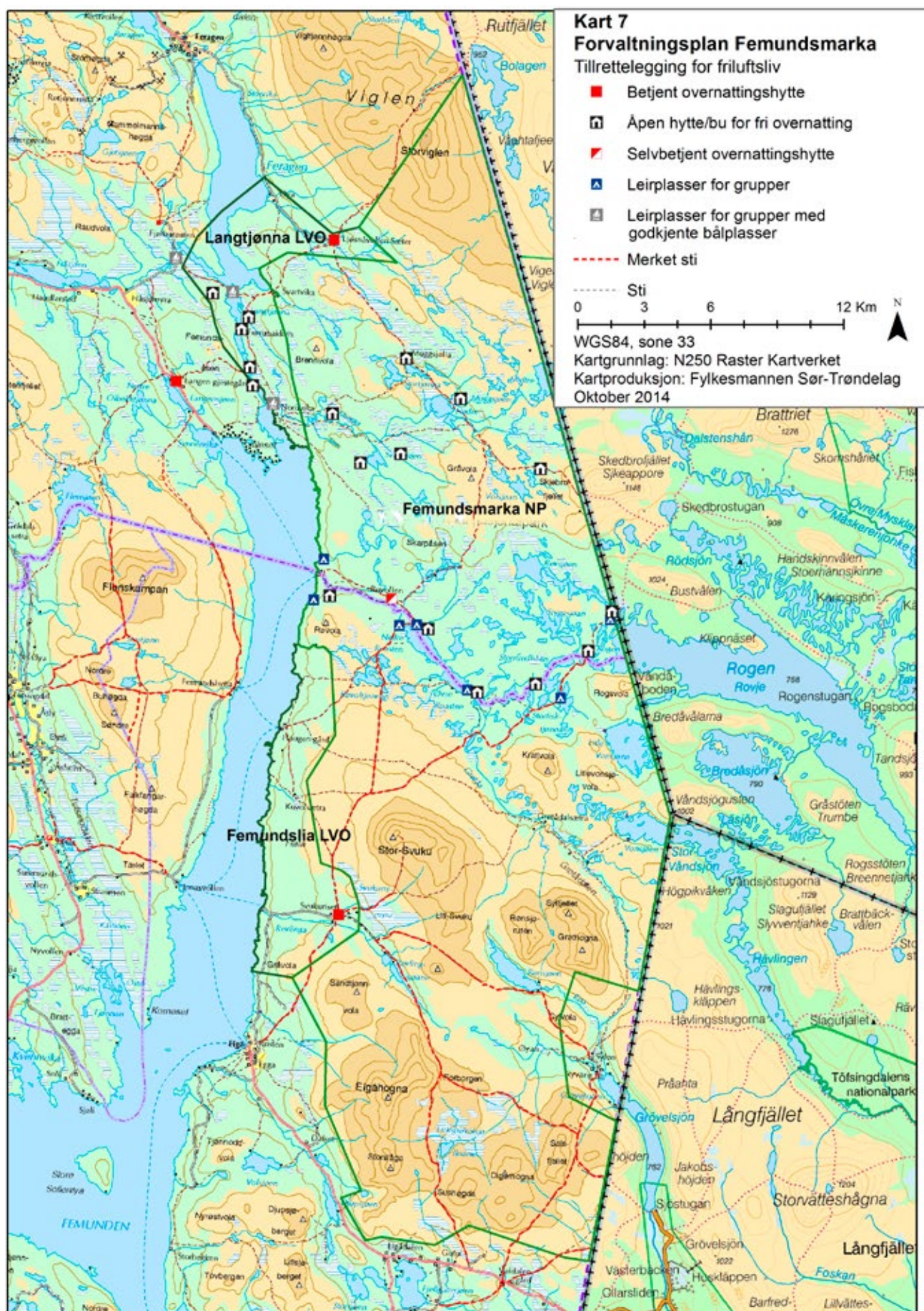
Periodevis har det også vært organiserte opplegg med hundespann. Også vinterstid utgjør utenlandske brukere en forholdsvis stor andel av turistene. Disse synes i hovedsak å være godt utstyrte folk med lang felterfaring. De åpne buene i Røros er viktige mål for både isfiskere, skiløpere og hundekjørere. Buene "styrer" trafikken mer i vinterhalvåret enn i sommerhalvåret, fordi det da er mindre fristende å ligge i telt.

Oppsummeringsmessig om friluftslivet i Femundsmarka:

- Med unntak av bærplukking og jakt er alle fritidsaktiviteter sterkt kanalisert.
- Femund er meget sentral for adkomsten til alle årstider.
- Røosen utgjør et knutepunkt som svært mange besøkende er innom.
- Røavassdraget utgjør en nerve for all ferdsel, spesielt i sommerhalvåret.
- Sommerstid er trafikken nesten utelukkende konsentrert til vassdragene og Den Norske Turistforenings rutenett.
- En tendens de siste årene synes å være økt bruk av Femundsmarka av kanogrupeer både før og etter den viktigste turistsesongen i juli-august.
- I vinterhalvåret virker snøskutertraseene og forskjellige husvære styrende på trafikken.
- Lokalbefolkningen benytter Femundsmarka mer til høstingsaktiviteter (bærplukking, jakt og fiske) enn folk som kommer utenfra.

Over Sandtjønnvola med Elgåhogna. Foto: Jan Nordvålen

FORVALTNINGSMÅL

Besøkende til Femundsmarka nasjonalpark skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

All ferdsel i nasjonalparken skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet ikke forstyrres unødige. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må sporløs ferdsel være et nøkkelbegrep for utøvelse av friluftsliv. Brukerne av Femundsmarka skal gjøre hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom.

Retten til fri ferdsel i utmark (allemannsretten) har vært og er en viktig forutsetning for den norske friluftslivstradisjonen. Denne retten er nedfelt i friluftsloven, og gjelder også innenfor områder vernet etter naturmangfoldloven, herunder i Femundsmarka nasjonalpark. Loven stiller krav til alle om hensynsfull adferd på annen manns grunn.

Bruk av fysiske tilretteleggingstiltak skal være forankret i verneformålet, medføre minst mulig inngrep og bidra til å ta vare på naturopplevelsene. Tiltakene skal ha en god teknisk og estetisk utførelse.

Brukerne skal ha tilgang på informasjon på norsk, engelsk og tysk om vernegrensene, vernebestemmelsene, natur- og kulturkvalitetene, opplevelsesmulighetene og hva som kan forventes av tilrettelegging.

Det skal være minimum to hovedinnsfallsporter med god informasjon ved innledning til turen. Minimum en av hovedinnsfallsportene skal være universelt utformet.

4.8.1 Organisert bruk av nasjonalparken

Verneforskriftens ferdselsbestemmelser er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager og ideelle lag og grupperinger. Særlig av hensyn til slike «lette og ufarlige» former for organisert bruk er det i 1. avsnitt i punkt 4.2 i verneforskriften tatt inn en bestemmelse som presiserer dette.

Organisert ferdsel defineres som ferdsel der en person eller et firma/etablissement planlegger, koordinerer eller arrangerer tur og det er snakk om grupper av deltakere, en aktivitet som gjentas eller der aktiviteten er kunngjort/markedsført på forhånd. Utsetting av poster for turorientering, topptrim, jaktprøver, idrettsarrangementer og organisert trening er å regne som organisert ferdsel som har potensiale til å kunne skade naturmiljøet i denne sammenhengen, og må omsøkes.

I 2. avsnitt under punkt 4.2 heter det at annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, dvs. at det må søkes om tillatelse til slike aktiviteter. "Annen" refererer da til andre organiserte friluftslivs-aktiviteter enn de som er nevnt i første avsnitt. Bakgrunnen for bestemmelsen er at organisasjoner, institusjoner, lag, etablissementer m.m. i stadig større omfang utvikler organiserte turer og større arrangementer der naturopplevelse og friluftsliv står sentralt. I motsetning til det tradisjonelle friluftslivet innebærer dette ofte at et større antall mennesker er på samme sted på samme tid. Det kan f. eks. gjelde idrettsarrangementer, teltleirer, jaktprøver, storspannkjøring med hund, mer spenningsbaserte aktiviteter som krever spesiell kunnskap, utstyr og tilrettelegging som den «vanlige» turvandrer ikke har eller krever (up-ski, paragliding, fosserenning m.m.). Det er i første rekke faren for uheldig markslitasje og forstyrrelser på dyrelivet som gjør at organiserte opplegg og større arrangementer er underlagt søknadsplikt. Dette vil gi forvaltningsmyndigheten mulighet til å komme i dialog med tiltakshavere og å kunne styre eller begrense uønsket aktivitet, samtidig som en slik ordning vil gi en god oversikt over omfanget av planlagt og utført virksomhet. Forvaltningsmyndigheten vil også om nødvendig kunne nekte gjennomføring av arrangementer som kan være til skade for naturmiljøet.

Langtjønn. Foto: Tom Johansen

Mange telt vil kreve et stort areal. Veduttaket og antall bålplasser vil også gjerne øke med gruppestørrelsen. Organiserte, større grupper synes særlig å være knyttet til vassdragene. Aktiviteten til disse besøkende har potensiale til å kunne skade naturmiljøet. Kanopadling er den viktigste aktiviteten. Det har etter hvert blitt et utall bålplasser langs de mest populære vassdragene. Kanopadlingen har også ført til at ellers utilgjengelige områder blir tatt i bruk til leirslagning. Dette gjelder for eksempel alle øyene i vassdragene.

Med økende trafikk er det også registrert en del bruker-konflikter. En del brukere av Femundsmarka savner den fred og stillhet som var der tidligere. Det reageres spesielt på store grupper. Forstyrrelse på dyrelivet fra kanopadlere og fiskere er trolig forholdsvis liten. Dette skyldes at disse aktivitetene stort sett foregår utenfor de mest kritiske periodene for viltet. Store ansamlinger av hunder kan være støyende. Dette kan i følge rein-driftsutøvere blant annet føre til fluktreaksjoner hos rein. Bråk fra hunder virker også forstyrrende på naturopplevelsen til andre brukere.

En overordnet målsetting er å styre mest mulig av store grupper og organisert ferdsel vekk fra de villmarks-pregede og dermed de mest sårbare områdene. Faste bålplasser/leirplasser med framkjørt ved er et aktuelt kanaliseringstiltak langs vassdrag i Femundsmarka.

Enkel tilrettelegging. Foto: Kirsten Thyrum

Forslag til lokalisering av leirplasser for store grupper som ferdes langs vassdrag er vist i figur 7. Uorganiserte brukere bør fortsatt kunne telte fritt i området, men det anbefales at også disse bruker allerede etablerte bålplasser.

Leirområde avsatt til organiserte grupper ved Røosen. Foto: Kirsten Thyrum

Etableringen av Femundsmarka nasjonalpark medfører visse begrensninger i muligheten for blant annet næringsutøvelse i området. Vernet gir også visse muligheter for dem som ønsker å satse på ulike former for utmarksturisme. Forvaltningsmyndigheten har i medhold av verneforskriften anledning til å gi tillatelse til ulike former for organisert ferdsel og organiserte opplegg, herunder anledning til å styre og dimensjonere aktiviteten. For all organisert virksomhet som tillates, er det en betingelse at aktivitetene ikke innvirker negativt på de naturkvalitetene som vernet har som formål å sikre. Innenfor disse rammene ligger det til rette for å utvikle tilbud om utmarksturisme som kan bidra til lokal næringsutvikling.

4.8.2 Bruk av åpne buer

Innenfor og like utenfor nasjonalparken ligger til sammen 17 åpne buer som eies av Statskog. Disse har sin bakgrunn i skogbruket eller som jakt- og fiskebuer. De er i noe varierende stand, men alle er brukbare for overnatting. Med ett unntak ligger samtlige av de åpne buene på Rørøssiden. En del av buene er av kulturhistorisk stor verdi og alle er de en del av brukshistorien i området.

Mange ligger i buene flere netter på rad, spesielt under rypejakta. I den kalde årstida fører dette til et stort vedforbruk. Noen bærer inn utstyr og proviant på forhånd og "okkuperer" på denne måten buene. Mye av den framkjørte veden fyres opp på bål ute, og spesielt på ettersommeren og høsten er vedforbruket stort.

Buene er viktige å ta vare på i kulturhistorisk sammenheng og er i så måte en opplevelse for de besøkende. De forteller mye om de aktiviteter som har vært i området, som tømmerhogst, fløting og utmarksslått. Skal de sikres som kulturminner ut fra en kulturvern-faglig vurdering, bør de bevares i den form de har i dag.

Ut fra flere hensyn er det ønskelig at de åpne buene forvaltes på samme måte som tidligere og at de opprettholdes som et tilbud til de besøkende i nasjonalparken. De representerer en enkel tilrettelegging for friluftslivsutøvere. De er også viktige punkter i forhold til informasjon. En stor andel av de besøkende i Femundsmarka er innom en eller flere av de åpne buene. Det er derfor gode muligheter for å bruke buene aktivt i informasjonsarbeidet overfor publikum. I buene har også de besøkende vanligvis god tid til å lese. Statskog har utarbeidet informasjonshefter for

Veden kjøres inn i hele lengder og kappes av de som benytter buene. Foto: Kirsten Thyrum

alle de åpne buene der det informeres om buenes historikk og ønsket adferd. Her er det muligheter for å supplere dette materiellet med informasjon om naturvernområdene og vernebestemmelsene for disse.

Statskog står for vedlikeholdet av buene. De siste årene har Statskog og Statens naturoppsyn i fellesskap sørget for vedforsyning til de åpne buene. Dette blir i hovedsak gjort for å hindre uheldig vedhogst rundt buene. Erfaringer viser at tørrfuru i en stadig større omkrets rundt buene forsvinner dersom de ikke forsynes med ved. Gjennom informasjon og oppsyn bør en arbeide for å redusere eller i det minste stabilisere vedforbruket. Dette gjelder spesielt for buene langs Røavassdraget. Forsyning av ved til disse er ressurskrevende, samtidig som tiltaket krever en del snøskuterkjøring. Det samarbeidet som i dag er etablert mellom Statskog og Statens naturoppsyn når det gjelder drift, vedlikehold og vedforsyning fungerer tilfredsstillende og bør videreføres.

4.8.3 Turistforeningers anlegg og aktiviteter

Den Norske Turistforening, Oslo og Omegn (DNT) har etablert et relativt omfattende stinett i Femundsmarka. Foreningen driver også ei selvbetjent turisthytte på Røvollen i nasjonalparken og ei betjent turisthytte på Svukuriset i Femundslia landskapsvernområde.

Fotturismen i Femundsmarka har et betydelig omfang og har lange tradisjoner. I områder der det er lett å gå flere i bredden har stiene videt seg betydelig ut, til dels i flere forgreninger. Dette gjelder for eksempel den nedre delen av stien mellom Røosen og Røvollen og stien ovenfor Svukuriset mot Falkfangerhøgda. På enkelte myrer har også stiene blitt bredere ved at folk stadig har søkt lengre ut til sidene for å gå på tørt underlag. Sett i et økologisk perspektiv har terrengslitasje som en følge av fotturisme i Femundsmarka et beskjedent omfang, problemene er på noen strekninger i første rekke knyttet til landskapsestetikk.

Tilretteleggingstiltak for vinterfriluftslivet, eksempelvis kvistmerking, har ingen tradisjoner i Femundsmarka. Reindriftsnæringa er svært skeptiske til tilretteleggings-tiltak som kan øke ferdsele vinterstid i området da dette kan føre til økte forstyrrelser av reinen.

Tilbudet av merkede turiststier i Femundsmarka er relativt stort. Den Norske Turistforenings anlegg og aktiviteter i Femundsmarka kan vedlikeholdes.

Etablering av nye turiststier er i utgangspunktet ikke tillatt (verneforskriftens punkt 1.1), men forvaltningsmyndigheten har adgang til å kunne gi tillatelse til etablering av slike, jf. verneforskriftens punkt 1.3.f. Med bakgrunn i at det er et godt utbygd tilbud av turiststier i nasjonalparken, vil det være en streng holdning til eventuelle planer/ønsker om å utvide stinettet og tilrettelegge i områder der det ikke finnes slike anlegg fra før. Eventuelle planer om etablering av nye merkede stier vil bli nærmere vurdert i hvert enkelt tilfelle. Momenter/forhold som vil bli vektlagt ved vurdering av eventuelle konkrete planer om etablering av nye stier er omfanget av tiltaket, grad av urørthet i området som berøres av tiltaket, landskapsmessige vurderinger og forholdet til naturfaglige interesser. Tilrettelegging for vinterfriluftsliv i form av merking og oppkjøring av skiløyper i nasjonalparken er ikke ønskelig. Pr. i dag er også vinterfriluftslivet i hovedsak kanalisert til vassdragskorridorene.

4.8.4 Bruk av hund. Hundekjøring

Bruk av hund til jakt eller som trekkhund har lange tradisjoner i Femundsmarka. De siste 20 – 30 årene har kjøring med store hundespann blitt mer populært. Ved siden av kanopadling er såkalt storspannkjøring den aktiviteten som har økt mest i omfang de siste årene.

En del brukere av Femundsmarka har vært bekymret for den økende trafikken med store hundespann. Reindriftsnæringen mener denne aktiviteten kan forstyrre reinen. Der mange hunder er samlet kan det bli mye støy. Dette kan oppleves som negativt for andre friluftslivsutøvere. Spesielt der flere hundekjørere samles ved åpne buer kan det oppstå konflikter med andre former for friluftsliv.

For å hindre unødig forstyrrelse av vilt fra hund bør dette i første omgang skje gjennom informasjon. Dersom det registreres en uheldig utvikling knyttet til verneverdiene, bør det vurderes å innføre reguleringstiltak. Verneforskriften kan imidlertid ikke regulere forholdet mellom ulike brukerinteresser. Eventuelle konflikter mellom reindriftsnæringen og hundekjøring må derfor løses gjennom reindriftsloven.

Organiserte aktiviteter med hund i nasjonalparken, eksempelvis organisert hundekjøring og jakthundprøver, må ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriftens punkt 4.2. Bakgrunnen for dette er at aktiviteten er et eksempel på tyngre bruk av

nasjonalparken som kan medføre uheldig forstyrrelse og/eller slitasje. Tillatelse til avvikling av jakthundprøver vil normalt ikke bli gitt. Organisert hundekjøring bør primært foregå utenfor nasjonalparken. En er imidlertid innstilt på å kunne gi dispensasjon etter konkrete søknader for slik kjøring i et rimelig omfang etter traseer og ved bruk av leirplasser som er vurdert og godkjent av forvaltningsmyndigheten. Hensynet til reindriften kan vektlegges tilbørlig innenfor rammen av den enkelte bestemmelse, jf. nml. § 14.

TILTAK

Utarbeide kart over traseer/korridorer der organisert hundespennkjøring kan foregå, i samråd med andre brukerinteresser, herunder reindriften.

4.8.5 Bruk av hest

Ifølge verneforskriftens § 3 punkt 4.3 er ridning ikke tillatt i nasjonalparken. Bruk av hest til kløving, for eksempel i forbindelse med transport av varer og felt storvilt, er imidlertid tillatt. Som alternativ til bruk av motoriserte kjøretøyer er slik bruk av hest positivt sett i forhold til verneformålet.

4.8.6 Leirslagning på holmer og øyer

Mengden av små og store vann er svært stor i Femundsmarka og bidrar sterkt til områdets særpreg. Femundsmarka er derfor et viktig leveområde for dyrearter som er knyttet til vann og vassdrag. Øyene representerer nøkkelarealer for blant annet fiskeørn, andefugl og lommer. Disse landskapselementene er samtidig attraktive leirplasser. Verneforskriftens § 3 punkt 4.6 setter et forbud mot leirslagning på øyer. Dette har bakgrunn i faren for forstyrrelse av et sårbart dyreliv og faren for uheldig vegetasjonsslitasje.

4.8.7 Henleggelse av båter

Verneforskriftens § 3 punkt 4.7 har som hovedbestemmelse at henleggelse av båter og kanoer ikke er tillatt. Slik henleggelse har etter hvert blitt ganske vanlig i Femundsmarka. Dette er en utvikling som ikke er ønskelig. Ved en del vann utgjør ansamlinger av båter i ulike utforminger, farger og vedlikeholdstilstand et landskapsmessig skjemmende element. Med henleggelse menes at en legger igjen farkosten når en forlater stedet. Bestemmelsen rammer ikke midlertidig fortøyning av båt eller kano under opphold i nasjonalparken. Forbudet er ikke ment å omfatte båter med tilknytning til oppsyn og forvaltning hjemlet i lov, eksempelvis fjellstyreoppsyn og Statens Naturoppsyn, eller henleggelse av båter som er nødvendige for reindriftnæringens eller

Foto: Kirsten Thyrum

grunneiernes virksomheter. Noen gårder har også en historisk rett til å ha båt i Femundsmarka selv om de ikke er grunneiere. I bestemmelsen er det åpnet for at forvaltningsmyndigheten i særlige tilfeller kan gi tillatelse til henleggelse av båter. Båter tilknyttet utleiehytter er særlig aktuelle i denne sammenhengen. Det bør framskaffes en oversikt over hvem som har rett til å ha båt liggende i Femundsmarka nasjonalpark, som grunnlag for forvaltningen av dette forskriftspunktet.

4.8.8 Spesielt sårbare områder

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) er gitt anledning til ved forskrift å regulere eller forby ferdsl innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken når dette anses nødvendig av hensyn til naturmiljøet (punkt 4.4). Hovedretningslinjen vil være at regulering av den allmenne ferdselen skal gjøres i minst mulig grad, og utelukkende i den hensikt å sikre at verdifulle naturkvaliteter ikke ødelegges eller forringes. Hjemmelen som er gitt i naturmangfoldlovens § 35, andre avsnitt, viser til at dette kun kan skje i nærmere avgrensede deler av nasjonalparken og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster. Eksempler på slik problematisk ferdsel kan være aktivitet i og ved yngleplasser for truede eller sårbare viltarter.

På det nåværende tidspunktet er det ikke grunnlag for å definere spesielle delområder som sårbare der det kan være aktuelt å regulere ferdsel spesielt. En kjenner ikke til at dagens ferdselsmønster eller ferdselsomfang har en vesentlig negativ påvirkning på spesielle forekomster eller konkrete naturkvaliteter. Etter forvaltningsmyndighetens oppfatning er det imidlertid viktig å følge ferdselsutviklingen nøye og overvåke og registrere sårbare viltarters bruk av området.

4.8.9 Nedlegging av stier og løyper

Verneforskriftens § 3 punkt 4.5 gir forvaltningsmyndigheten adgang til å legge om eller legge ned løyper og stier av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner. En tenker seg her situasjoner der eksisterende trafikk forstyrrer dyrelivet unødig eller medfører uønsket slitasje. Begrepet "legge ned stier" omfatter også fjerning av oppmerking, skilt, klopping, bruer etc. På det nåværende tidspunktet synes det ikke å være behov for å gjennomføre slike tiltak. Dersom slik nedlegging skal kunne begrunnes ut fra hensynet til kulturminner, må det skje på bakgrunn av en henvendelse fra ansvarlige kulturminnemyndigheter.

Merking av DNT sti. Foto: Kirsten Thyrum

RETNINGSLINJER FOR FERDSEL:

- Retten til fri ferdsel i utmark (allmannsretten) gjelder innenfor nasjonalparken, men mer omfattende organisert ferdsel kan reguleres.
- All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt.
- Turvirksomhet i regi av turistforeninger, skoler, barnehager og ideelle lag og foreninger kan gjennomføres uten at forvaltningsmyndigheten kontaktes.
- Planer om annen organisert ferdsel eller ferdselsformer som kan skade naturmiljøet skal ha spesiell tillatelse og krever derfor at tiltakshaver søker forvaltningsmyndigheten om dette.
- De villmarkspregede indre områdene skal skjermes mest mulig mot organisert ferdsel og store grupper og arrangementer som kan skade naturmiljøet.

- Organiserte kanogrupper skal henvises til leirplasser som er spesielt avsatt for formålet (fig. 7). Leirslagning på øyer er ikke tillatt.
- Åpne buer bør fortsatt stå åpne for allmennhetens bruk hele året. Ingen brukere bør ha fortrinnsrett til buene.
- Turistforeningers eksisterende stinett, anlegg og aktiviteter kan opprettholdes og videreføres.
- Det vil være en restriktiv holdning til etablering av nye merkede turiststier.
- Tillatelse til vintermerking av skiløyper vil normalt ikke bli gitt.
- Planer om organisert hundekjøring i nasjonalparken skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten. Eventuelle tillatelser vil bli knyttet til bestemte traseer eller områder etter en nærmere vurdering.
- Planer om tilrettelegging og tiltak for ferdsel og friluftsliv skal ta hensyn til reindriftas bruk.

TILTAK

- Informere potensielle brukergrupper og andre aktuelle aktører om bestemmelsene angående organisert bruk av nasjonalparken og beliggenheten av leirplasser for store grupper.
- Utarbeide kart over traseer/korridorer der organisert hundspannkjøring kan foregå, i samråd med andre brukerinteresser, herunder reindriften.
- Holde faste leirplasser mest mulig fri for søppel, fjerne lite naturvennlige og brannfarlige bålplasser, henstille til brukerne om å benytte eksisterende bålplasser.
- Kartfeste og overvåke utstrekningen av to utvalgte leirplasser ved registreringer hvert 5. år.
- Registrere mengden av søppel i to utvalgte overvåksområder hvert år.
- Utarbeide plan for ansvar, vedlikehold og drift av de enkelte åpne buene.
- Utarbeide oversikt over eksisterende båter i nasjonalparken og hvem som har rett til å ha båt liggende, samt føre kontroll med at nye ikke fraktes inn uten at det er gitt tillatelse til dette. Naturmangfoldlovens §§ 69-73 gir hjemmel til å kreve fjernet objekter/anretninger som er hensatt/henlagt ulovlig. Denne myndigheten er delegert til fylkesmannen, ikke til forvaltningsmyndigheten.
- Kartlegge og kloppegge tråkksvake partier langs mye brukte stier.

4.9 FORVALTNING AV VILT- OG FISKERESSURSER

4.9.1 Jakt

Ifølge verneforskriftens § 3 punkt 3.2 er jakt tillatt etter viltlovens bestemmelser og reindriftingsrettens regler, med unntak av bruk av fangstredskaper. Dette vil si at med unntak av forbudet mot bruk av fangstredskaper legger ikke verneforskriften ytterligere restriksjoner på denne virksomheten enn det som følger av viltloven med tilhørende forskrifter. Bakgrunnen for forbudet mot bruk av fangstredskaper er at Femundsmarka er et av de få innlandsområdene i Sør-Norge med en liten, men tilsynelatende fast bestand av oter. Erfaringer fra andre områder viser at oter er utsatt for feilfangst og både bever- og minkfeller kan utgjøre en fare for oter. Bruk av mårfeller er også forbudt etter forskriften, dette med bakgrunn i en liten bestand av mår i svært næringsfattige områder. I statsallmenning vil det lokale fjellstyret fortsatt administrere jakten.

Forvaltningen av store rovdyr vil følge gjeldende roviltpolitikk og praksis, dvs. at verneforskriften for nasjonalparken ikke setter ytterligere restriksjoner på forvaltningen av disse viltartene enn det som framgår av de til enhver tid generelt gjeldende forskrifter og retningslinjer.

4.9.2 Fiske

Verneforskriften legger ikke restriksjoner på fiske utover det som er fastsatt gjennom lov om laksefisk og innlandsfisk med tilhørende forskrifter, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.3. Utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer er i utgangspunktet ikke tillatt. Det kan være ønske om og behov for å kunne gjøre enkle tiltak for å bedre fisket i noen vann og vassdrag i nasjonalparken. Dette er bakgrunnen for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til utsetting av fisk fra stedeagne stammer der dette er gjort tidligere. Formuleringen må tolkes slik at forvaltningsmyndigheten er innstilt på å være imøtekommande overfor slike ønsker på steder der slike kultiveringstiltak er utført tidligere, men at planene må forelegges forvaltningsmyndigheten til vurdering og godkjenning. Med "steder" i denne forbindelse menes konkrete enkeltvann eller strekninger av vassdrag; ikke større, vidtfaunende områder. En betingelse for å få tillatelse til utsetting er at en benytter fisk fra stedeagne stammer. Innføring av fiskearter som er fremmede for stedet eller innføring av andre ferskvannsorganismer

som vil kunne endre naturtilstanden, vil ikke være tillatt. I vann som fra naturens side er fisketomme vil det ikke bli gitt tillatelse til utsetting av fisk.

Det vil ikke bli gitt tillatelser til "tyngre" fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep, eksempelvis oppdemninger, utgravinger og andre former for biotopforbedrende tiltak. Gjennomføring av slike tiltak vil stride mot det overordnede formålet om å bevare landskapet og økosystemene i mest mulig naturlig og urørt tilstand og også komme i konflikt med verneforskriftens generelle forbud mot gjennomføring av nye tekniske inngrep av permanent karakter (§ 3 punkt 1.1). Vernebestemmelsene for nasjonalparken kommer ikke til anvendelse for tynningsfiske/utfisking med garn av enkelte fiskearter som et fiskeforvaltningstiltak.

Kalking

Kalking av vann og vassdrag i områder som er fredet med hjemmel i naturvernlovgivningen har vært gjenstand for mye diskusjon. Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) har gjennom rapporten "Handlingsplan for kalkingsvirksomheten

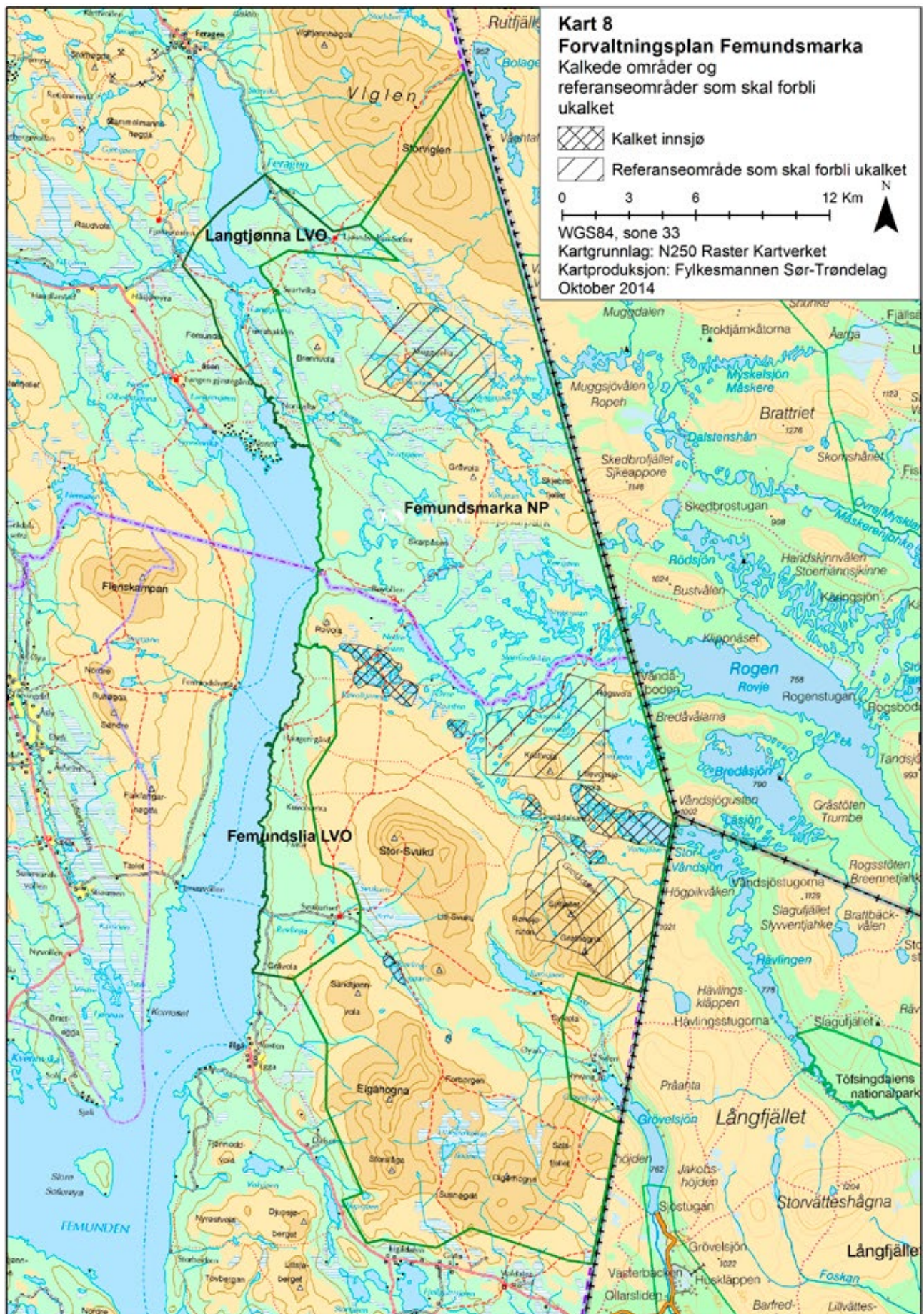
i Norge mot år 2000" (DN-rapport 1995-2) fastsatt retningslinjer for slik virksomhet. Sentrale punkter i disse retningslinjene er:

- Bruk av kjemiske stoffer er i utgangspunktet ikke tillatt på land og i vann i alle områder som er vernet med hjemmel i naturvernloven.
- Dersom tålegrensene for forsuring er overskredet på grunn av sur nedbør, og dette truer forsurningsfølsom flora og fauna, kan det gis tillatelse til kalking.
- Unntatt fra kalking skal være områder som gjennom en forvaltningsplan er valgt ut som referanseområder.

Dette er bakgrunnen for at det i utgangspunktet er et forbud mot kalking i Femundsmarka nasjonalpark, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.4. Forvaltningsmyndigheten kan imidlertid gi tillatelse til kalking i vann som er nødvendig for å reetablere arter eller hindre at arter dør ut på grunn av sur nedbør. Det presiseres i verneforskriftens punkt 3.4 at det gjennom en forvaltningsplan skal fastsettes referanseområder som ikke skal kalkes.

Storgjedda. Foto: Bengt Magnusson

Utgangspunktet for diskusjonen om det skal kalkes eller ikke i nasjonalparker, er knyttet til hensynet til fiskeressursene og utnyttelsen av disse. Dette er viktig, men problemstillingen er mer sammensatt og kompleks. Friske vassdrag med livskraftige bestander av alle de organismene som naturlig hører hjemme der er en vesentlig del av opplevelsestilbudet for utøverne av friluftsliv i Femundsmarka, da spesielt for de mange fiskerne. Sur nedbørs virkninger på det biologiske mangfoldet er viktig å trekke inn i kalkingsdiskusjonen. Det er alvorlig nok at fiskebestandene utraderes, men like betenkelig er virkningene på laverestående liv i vannsystemene og mulige sekundærvirkninger av at fisken forsvinner. Dette har konsekvenser for funksjonen av hele økosystemet. Det er kjent at mange av de organismene som er viktig føde for fisk, bl.a. snegl og ulike krepsdyrarter, er ømfintlige for sur nedbør. Likeledes er mange andre arter viktige deler av ulike næringskjeder. Spesielt for Femundsmarka er den høye andelen av den høyerestående faunaen som er knyttet til vassdragene og som er avhengig av tilgang på fisk. En tenker her i første rekke på karakterarter for området som lom, fiskespisende ender, fiskeørn og oter. Sekundærvirkninger av sur nedbør kan være at disse artene helt eller delvis forsvinner.

I løpet av de siste 20-25 årene er det kalket en del vann i Femundsmarka nasjonalpark, jf. kart 8. Alle disse vannene ligger sør for Røa-vassdraget i Engerdal der forsøringsproblemene har vært markert alvorligere enn på Rørossiden. Røvoltjønna, Korstjønna, Revlingsjøen, Krattljønna og tjønene i Storsteindalen er alle blitt kalket. Stor-Vonsjøen er blitt kalket på svensk side med ca. 450 tonn pr. år. Røa og Reva er indirekte blitt kalket gjennom svenske tiltak.

I 1997 ble det gitt dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for Femundsmarka nasjonalpark av 9. juli 1971 for kalking av diverse vann i de indre delene av nasjonalparken på Engerdalsiden. Gjennom denne prosessen ble det fastsatt hvilke arealer som skal defineres som referanseområder og inngå i forslaget til forvaltningsplan for en utvidet nasjonalpark. Dette gjelder et område i Muggas nedbørfelt i Røros kommune og to adskilte områder i Engerdal kommune, ett område mellom Krattvola og Røavassdraget og et område i øvre Grøtdalen/Sylfjellet. Disse arealene framgår av kart 8. Vann og vassdrag innenfor disse arealene skal forbli upåvirket av kalking.

RETNINGSLINJER FOR VILT- OG FISKEFORVALTNING

- Jakt, med unntak av bruk av fangstredskaper, og fiske kan utøves i samsvar med gjeldende lovverk og forskrifter.
- Det kan gis tillatelse til utsetting av fisk fra stedegne stammer der dette er gjort tidligere. Den naturlige artssammensetningen i vannene skal ikke endres.
- Det kan ikke påregnes gitt tillatelser til utsetting av fisk i naturlig fisketomme vann.
- Det vil være en svært restriktiv holdning til planer om fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep (oppdemninger, utgravinger etc.).
- Utenfor de fastsatte referanseområdene (kart 8) kan det gis tillatelse til kalking på bakgrunn av konkrete planer med angivelse av mengder, ønsket pH, overvåking og oppfølging.
- Omfanget av kalking skal ikke være større enn at pH-verdiene holder seg innenfor de verdiene som er naturlig for området.
- Tillatelse til kalking av land-, myr- og våtmarksarealer vil ikke bli gitt.

4.10 VEGETASJON

4.10.1 Hovedbestemmelse og generelle unntak

Hovedbestemmelsen (verneforskriftens § 3 punkt 2.1) er at all vegetasjon er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Dette omfatter også plukking, sanking og innsamling utover de unntakene som er nevnt i § 3 punkt 2.2. Dette har sin bakgrunn i et overordnet mål om å bevare økosystemer og vegetasjonssamfunn i mest mulig naturlig tilstand i nasjonalparker, jf. også diskusjonen av formålsparagrafen foran. Det er på denne bakgrunnen en også må se bestemmelsen om forbud mot planting, såing, gjødsling og innføring av nye plantearter. Et overordnet mål er å ta vare på arter som er naturlig forekommende i området, og å unngå tilførsel og innslag av fremmed genmateriale.

FORVALTNINGSMÅL

Gammel furuskog skal få utvikle seg mest mulig naturstyrt.

Vegetasjonsstruktur, artssammensetning og omfanget av død ved (gadd og læger) skal opprettholdes.

Store døde trær, stående og liggende, skal bevares intakte. Utviklingen og nedbrytingen av disse skal være mest mulig naturstyrt.

Til de generelle unntaksbestemmelsene (verneforskriftens § 3 punkt 2.2) knyttes følgende kommentarer og presiseringer:

- Planter og vegetasjon kan bli skadet eller ødelagt ved vanlig ferdsel til fots. Bestemmelsene om plantelivet legger imidlertid ingen begrensninger på slik ferdsel.
- Beiting er tillatt. Med dette menes beiting av tamrein og slipp av beitedyr det er tradisjon for i området og/eller som slippes i utmarka i dag. Det forutsettes at antall beitedyr står i forhold til ressursgrunnlaget.
- Det er tillatt å ta tørre kvister til bål på stedet (2.2.b). Også avfall etter tidligere skogsdrifter (greiner, avsagde topper og stubber) er tillatt å ta til bålvirke. Store dekorative trær og tørre trær, både stående og liggende, er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Det er viktig å være klar over at bålbrekking i skogsterreng ikke er tillatt i perioden 15. april til 15. september i henhold til brannvernlovgivningen.
- Plukking av vanlige planter til eget bruk er tillatt (2.2.d.), likeledes plukking av bær og matsopp (2.2.c). I dette inngår også uttak av vanlige planter til samisk husflid i egen husholdning. Intensjonen med førstnevnte bestemmelse er ikke å gjøre det til en overtredelse av forskriften å plukke *vanlige og trivielle* blomster eller andre planter til eget bruk, f.eks. som en blomsterbukett eller oppsatt i dekorasjonsøyemed. Det er viktig å huske at alle planter i utgangspunktet er fredet mot skade og ødeleggelse. Bestemmelsen i punkt 2.2.d. hjemler derfor ikke adgang til plukking av planter som er sjeldne, truede, sårbare eller som det på annen måte knytter seg spesielle botaniske eller økologiske interesser til. Større uttak eller innsamling av plantemateriale som lav, ris osv. som fôr eller for tillaging av dekorasjoner i større skala er heller ikke

tillatt. Det betraktes heller ikke som en ulovlighet å spikke seg en pølsepinn eller kappe en kjepp/gren til kaffekjelen over bålet.

4.10.2 Problemstillinger knyttet til vegetasjonsslitasje og vegetasjonsødeleggelse

Vegetasjonsslitasje som en følge av friluftsliv er knyttet til stier og leirplasser.

Stier

Noen av de mest brukte stiene har gjennom årene videt seg betydelig ut. Dette gjelder spesielt over fuktige partier. Slitasjen har forholdsvis begrenset omfang og det er ikke behov for omfattende forvaltningstiltak. På noen av de mest brukte stiene, hvilket i praksis vil si Den Norske Turistforening (DNT) sine ruter, bør fuktige partier kloppelegges i samråd og samarbeid med DNT. De nærmeste årene må det foretas en kartlegging av traseer der det er behov for slik klopping.

Gangbru over Røa. Foto: Jan Nordvålen

Leirplasser og uttak av trevirke til bålbrekking

Nærområdene til de mest trafikkerte vassdragene bærer tydelig preg av stor menneskelig aktivitet. Dette gjelder spesielt langs deler av Røavassdraget, Grøtdalen og nedre Mugga, samt langs Langtjønnavassdraget i Langtjønna landskapsvernområde. I disse områdene er vegetasjonen mer eller mindre nedslitt på alle potensielle teltplasser. Mye blokkmark gjør imidlertid at leiraktiviteten i stor grad kanaliseres til noen begrensede områder. Store grupper har trolig ført til at nedslitt areal har utvidet seg noe på enkelte plasser. Gjennom søknadsplikten for organisert ferdsel for store grupper, jf. verneforskriftens § 3 punkt 4.2, har forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken adgang til å styre leirslagningen ved for eksempel å sette vilkår om bruk av spesielle leirplasser i tillatelser som gis.

På mye brukte leirplasser finnes ofte en rekke bålplasser oppmurt med stein. Vegetasjonen rundt leirplassene bærer også preg av omfattende vedhogst gjennom mange år. Trærne rundt leirplassene får et "pinnsvinpreg". Dette gjelder også store tørrfuruer, stående og liggende, som bidrar sterkt til Femundsmarkas særpreg. Problemer med leirslagning og vedhogst er nesten utelukkende knyttet til de mest trafikkerte vassdragene. Dette gjør at tiltak mot denne aktiviteten bør settes inn her. Bålbrekking om høsten og vinteren vil være mer spredt i terrenget og være knyttet til jakt og skiturer. Dette har et lite omfang og representerer neppe noe stort problem. Følgende tiltak vurderes å være aktuelle i vassdragsnære soner:

- Fjerne uønskede bålplasser samtidig som det henstilles om å bruke allerede etablerte bålplasser.
- Styre organiserte grupper, i praksis kanogrupper, til spesielt utpekte leirplasser.
- Øke oppsynsaktiviteten langs de mest populære vassdragene.

4.10.3 Uttak av trevirke til brensel for buer, hytter og setrer i nasjonalparken

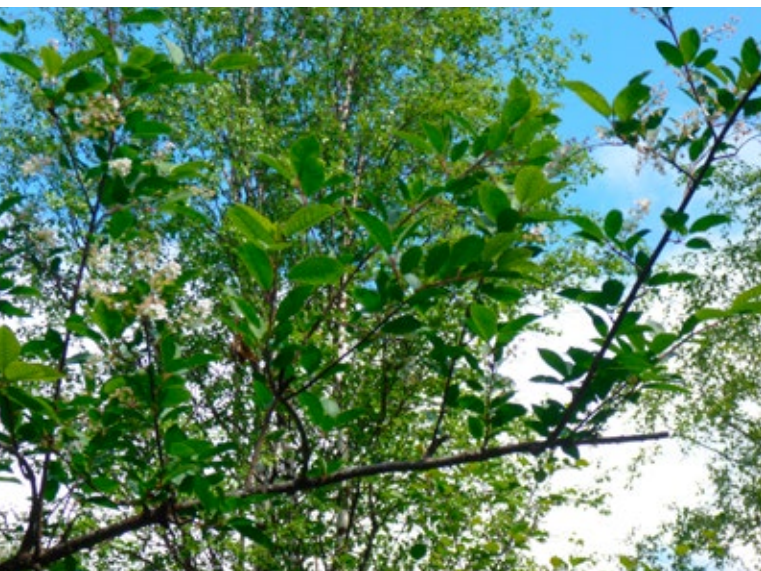
I verneforskriftens § 3 punkt 2.3.a heter det at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til uttak av trevirke til brensel for buer, hytter og setrer i nasjonalparken. Dette betyr at konkrete ønsker om slike uttak skal oversendes forvaltningsmyndigheten til vurdering. I tillegg må de som ikke er grunneiere ha tillatelse fra grunneier, som for dette området i hovedsak er Statskog. En er innstilt på å finne rimelige løsninger på anmeldte behov, og at det kan gis flerårige tillatelser der det er aktuelt å åpne opp for tiltaket. Viktige momenter for forvaltningsmyndigheten ved vurdering av søknader vil bl.a. være urørthet, forholdet til naturfaglige verdier som vegetasjon og dyreliv, omfanget av uttaket, tradisjoner forbundet med uttaket og muligheten for å dekke behovet ved uttak utenfor nasjonalparken. Følgende retningslinjer vil ligge til grunn for vurdering av søknader om uttak av brensel til husvære:

- Upåvirkede skogområder skal spares.
- Hogst skal først og fremst skje på bjørk innenfor tidligere kulturpåvirkete områder, det vil si tidligere beite- og slåttemark og tidligere hogstpåvirkete områder.
- Hogst kan skje for å opprettholde et åpent areal/ kulturlandskap omkring eksisterende bygninger.
- Store vindfall skal ikke brukes til ved.
- Dersom spesielle forhold tilsier det, kan forvaltningsmyndigheten også gi tillatelse til hogst av furu, eksempelvis i arealer som fra tidligere er sterkt hogstpåvirket.

Verneforskriftens § 3 punkt 2.3.b gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til uttak av trevirke til brensel for oppsitterne på Ljøsnavollen, Øya og Svartvika. Disse setrene/ gardsbrukene ligger innenfor Langtjønna landskapsvernområde, men nær nasjonalparken. På Ljøsnavollen og Øya drives det tradisjonell setring. I forbindelse med driften av disse plassene i landbrukssammenheng er det behov for å kunne hente ved i rimelig avstand fra plassene. En stor del av vedbehovet vil trolig kunne dekkes ved

Leirplass ved Langtjønnebua. Foto: Tom Johansen

Slåtteng ved Heggørsta, en botanisk oase.

Foto: Kirsten Thyrum

uttak i landskapsvernområdet, men sannsynligvis ikke hele behovet. En er derfor innstilt på å kunne tillate noe uttak av ved innenfor nasjonalparken for å dekke behovet for driften av disse plassene. Det vil bli lagt vekt på å styre uttaket til områder der skogen er betydelig kulturpåvirket fra tidligere, og at det fortrinnsvis er bjørkevirke som tas ut.

4.10.4 Skjøtsel av vegetasjon

Behovet for gjennomføring av vegetasjonsskjøtsel for å opprettholde formålet med vernet er svært begrenset i Femundsmarka nasjonalpark. Skjøtsel av vegetasjon i nasjonalparken er aktuelt i følgende områder:

Heggørsta

Heggørsta utgjør trolig det frodigste området i nasjonalparken. Sammenlignet med tilgrensende arealer framstår Heggørsta som en oase. Her finnes plantearter som ikke vokser andre steder i Femundsmarka. Deler av området var tidligere slåttemark for Langen søndre. Slåtteområdet hadde glissen tresetting av grov bjørk. I 1960, noe før nasjonalparken ble opprettet ble bjørka hogd ned og området tilplantet med gran. Grana var i ferd med å skygge ut andre plantearter i dette området. For en del år tilbake ble derfor granplantinga som truet det biologiske mangfoldet hogd ned. Ei gran står igjen for å vise tidligere skogkultivering. Det bør holdes et visst oppsyn med området slik at eventuelt nye granplanter fjernes. Det er videre ønskelig at deler av slåttenga, mellom turiststien og en restaurert løe, opprettholdes. Dette kan gjennomføres ved på sikt å etablere et glissent bestand med gammel bjørk og fjerning av en del kratt. I og med at kulturpåvirket vegetasjon ikke er en del av verneformålet for nasjonalparken vil sistnevnte tiltak ikke kunne gjøres direkte med hjemmel i naturmangfoldlovens § 47 (skjøtsels-hjemmelen). Tiltaket vil derfor kreve dispensasjon etter naturmangfoldlovens § 48.

Røvollen

På Røvollen er det ønskelig å bevare en åpen eng rundt bygningene, slik at det gamle preget av setervoll opprettholdes. Dette innebærer noe bjørkehogst, spesielt i kant mot bekken vest for vollen. Også i dette området bør det tilstrebes et glissent bestand av relativt gammel bjørk. Tiltaket vil kreve dispensasjon etter naturmangfoldlovens § 48.

Muggsjølia

Også rundt bygningene i Muggsjølia er det et mål å opprettholde et åpent preg. De siste årene har det kommet et oppslag av bjørkekratt som bør fjernes. Rundt vollen må det tilstrebes et glissent belte med grov bjørk. Tiltaket vil kreve dispensasjon etter naturmangfoldlovens § 48.

4.10.5 Skogbrann

En rekke steder i Femundsmarka ser en spor etter tidligere skogbranner. Selv om noen av disse sikkert har vært menneskeskapt, er det ingen tvil om at skogbranner antent ved lynnedslag har vært hyppige i området. Senest somrene 2005, 2009 og 2013 ble skogbranner antent ved lynnedslag i Femundsmarka med tilgrensende områder. På grunn av et kontinentalt klima med lite nedbør er det relativt vanlig med skogbranner i området. Skogbranner vil i dette området sjelden få noe større omfang da mange naturlige hindringer vil hindre en større spredning. På grunn

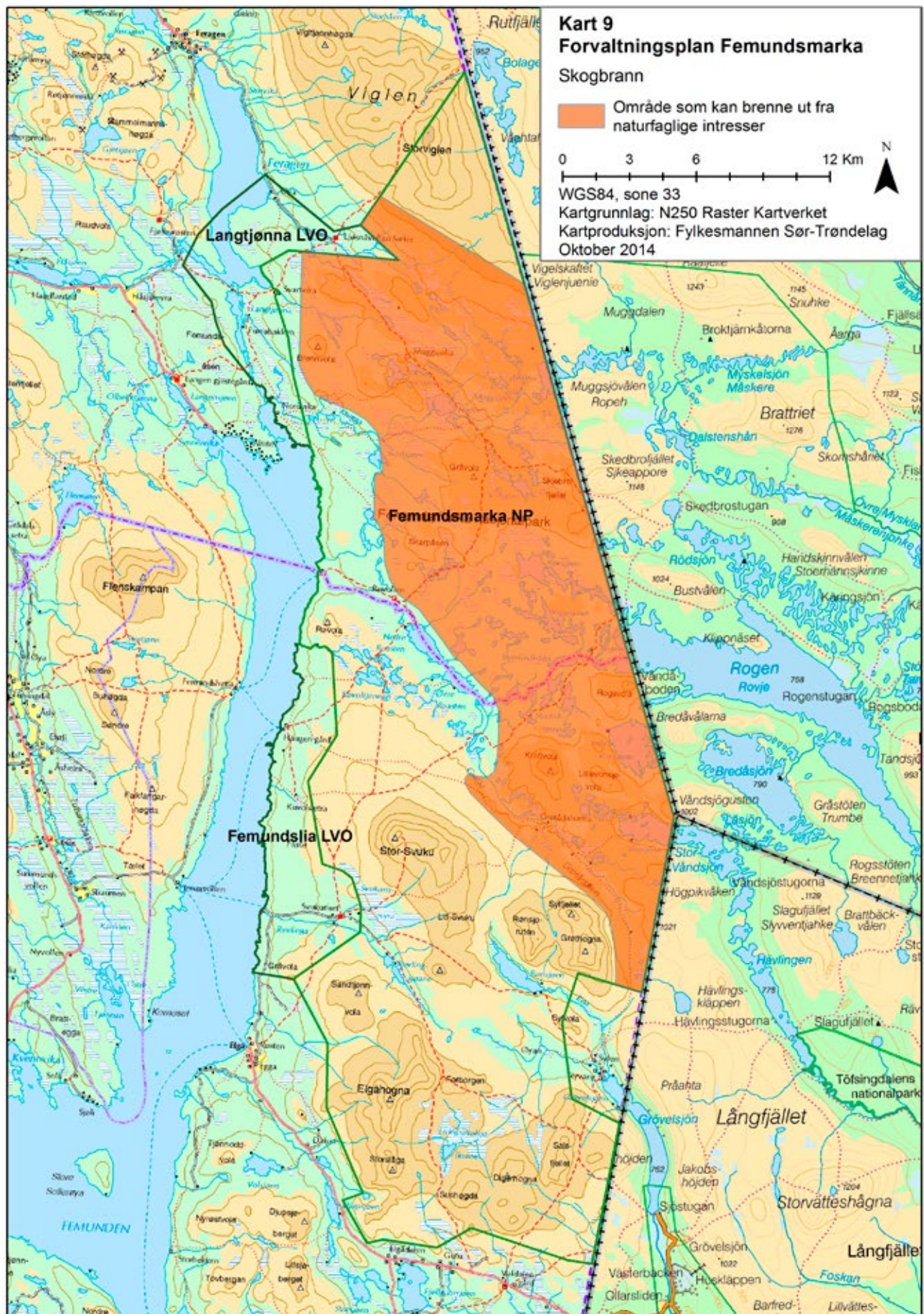
av glissen tresetting vil brannen normalt ikke nå opp i kronesjiktet på eldre trær, men berøre busksjiktet. Skogbrann er i Femundsmarka en meget viktig økologisk faktor. Flere arter av avhengig av skogbrann for å overleve på lang sikt.

På kort sikt kan skogbranner utgjøre et problem for reindriftsnæringen fordi laven for en periode forsvinner. Det er få alternative beiteområder å flytte til. I skogbrannsituasjoner er det derfor viktig å ha dialog med reindriftsnæringen angående behovet for slokking.

Det er brannvernmyndighetene som har det overordnede ansvaret for håndtering av skogbranner, også i nasjonalparken. I områder der det ikke er fare for at menneskeliv og bygningsmasse kan gå tapt, bør slukking vurderes etter et "kost/nytte-prinsipp". Dette betyr i praksis at der store økonomiske verdier står på spill, eksempelvis for reindriften, vil det bli forsøkt slukket.

Skogbrann, Storbuddhåen. Foto: Tom Johansen

Med unntak av som beiteområder for reindriftsnæringen er det i Femundsmarka nasjonalpark ingen økonomiske interesser knyttet til skogen. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det ønskelig med en mest mulig naturlig brannfrekvens. Innenfor områder av spesielt stor betydning for friluftsliv eller reindrift, og der det er fare for at verdifulle bygninger kan gå tapt, vil det likevel være ønskelig å begrense omfanget av skogbranner.

Med bakgrunn i dette foreslås Femundsmarka delt inn i to soner med hensyn til håndtering av skogbranner, jf. kart 9. Med unntak av noen områder av spesielt stor betydning for friluftsliv vil det fra forvaltningsmyndighetens side være ønskelig at skogbranner skal få løpe fritt. Det må her presiseres at denne soneringen kun er et verktøy for brannvernmyndighetene. Det vil alltid være brannvernmyndighetene som tar den endelige avgjørelsen ut fra ulike hensyn, ikke minst faren for en større spredning. Det må også konfereres med reindrifta om slokking er ønskelig av hensyn til viktige reinbeiteområder.

4.10.6 Regulering av beite

Det er innarbeidet en standardbestemmelse i verneforskriften (punkt 2.4) om at Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) ved forskrift kan regulere beiting av hensyn til verneformålet. Det er grunn å understreke at det skal til vesentlige endringer i forhold til dagens beitebruk til for at arbeidet med en egen forskrift om beiting blir igangsatt. Utløsende forhold kan for eksempel være at det naturlige dyre-

Picogrill. Foto: Kirsten Thyrum

RETNINGSLINJER FOR FORVALTNINGEN AV VEGETASJONEN, JF. OGSÅ KAPITTEL 6.6 OM SKJØTSEL

- Det er tillatt å ta tørre kvister til bål, også avfall etter tidligere skogsdrifter. Store dekorative og tørre trær, både stående og liggende, er fredet mot skade og ødeleggelse.
- Uttak av trevirke til brensel for setrer, hytter og buer skal fortrinnsvis begrenses til lokaliteter som er spesielt avsatt til formålet.
- Reindriften har tillatelse til nødvendig uttak av bjørk til eget brensel innenfor nasjonalparken.

TILTAK

- Følge opp at det ikke kommer nye oppslag av gran ved Heggrosta og beholde det åpne preget rundt løa.
- Bevare et åpent engpreg på setervollen rundt bygningene på Røvollen og Muggsjølia.

livet blir fortrent eller at plantearter eller vegetasjons-samfunn står i fare for å forsvinne på grunn av for sterkt beite- eller slitasjepress fra husdyr.

4.11 KULTURMINNER

I formålsparagrafen i verneforskriften (§ 2) heter det at kulturminner i nasjonalparken skal sikres mot skade. I verneforskriftens § 3 punkt 1.3.a er forvaltningsmyndigheten gitt adgang til å gi tillatelse til tiltak for å ta vare på kulturminner. Dette betyr at konkrete tiltaksplaner, eksempelvis for restaureringsarbeider, skal oversendes forvaltningsmyndigheten og undergis en vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Ansvarlige kulturminnemyndigheter skal alltid kontaktes før tiltak i forbindelse med fredete eller verneverdige kulturminner iverksettes. Verneforskriften for nasjonalparken inneholder ikke hjemmel til skjøtsel av kulturminner. Slik skjøtsel må skje i samråd med ansvarlige kulturminnemyndigheter og eier av de aktuelle kulturminnene. Forvaltningsmyndigheten for nasjonalparkens rolle begrenser seg i hovedsak til å kunne gi tillatelse til tiltak for å ta vare på kulturminner, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.a. Det er Sametinget

som er rette forvaltningsmyndighet for samiske kulturminner. Dette betyr at søknader om tilrettelegging av stier, leirplasser, restaureringer av bygninger mm som berører samiske kulturminner må sendes Sametinget for avklaring. Dette gjelder også tiltak som berører SEFRAK-registrerte bygninger eller bygninger eldre enn 100 år der en har informasjon om eller rimelig grunn til å anta at bygningen har vært bebodd eller bygd av samer.

Kulturminneloven har en relativt vid definisjon av kulturminner, jf. omtale i kapittel 2. Verneforskriftens bestemmelser må tolkes å gjelde fredete eller verneverdige kulturminner. Det vil derfor være

avgjørende med en kulturvernaglig vurdering av hvilke kulturminner som kan betraktes å være verneverdige og som derfor skal sikres mot skade, jf. verneforskriftens § 2, andre ledd.

Kulturminnene i Femundsmarka kan grovt inndeles i 4 hovedkategorier: Fortidsminner, samiske kulturminner og kulturminner relatert til Jordbruk og Røros Kobberverk. En kan ikke sette noe skarpt skille mellom fortidsminner og samiske kulturminner. Fortidsminner (fra før 1537) og samiske kulturminner som er eldre enn 100 år er automatisk fredet. Når det gjelder nærmere omtale av samisk virksomhet i historisk perspektiv og samiske kulturminner, vises det til kapittel 2.3.2.

Tømmerenna. Foto: Naturcentrum AB

I kulturminneforvaltningen kan en forholde seg til kulturminnene på 4 ulike måter:

- I mange tilfeller vil det være ønskelig å sette kulturminnene i den stand de var når de var i funksjon og helst også sette inn funksjonen igjen.
- Noen ganger kan det være ønskelig å opprettholde nå-tilstanden, hvilket vil si å hindre videre forfall.
- Ofte må en nøye seg med et passivt vern, hvilket vil si at naturen får gå sin gang. Dette kan være et like verdifullt vern som det mer aktive. Rent opplevelsesmessig vil tidsperspektivet komme bedre fram gjennom et passivt vern.
- Enkelte "kulturminner" kan betraktes som avfall og det kan ut fra et naturmiljøsynspunkt være ønskelig aktivt å fjerne dem.

Hva som er aktuelt for det enkelte kulturminne må avklares med kulturminnemyndighetene. Når det gjelder fornminner og samiske kulturminner, er det normale et passivt vern.

I Femundsmarka finnes flere kulturminner i form av gamle ferdselsveier som ikke lenger er i bruk og dermed gror igjen. Eksempler på slike er stien fra Røsand til Nordvika og stien fra Nordvika til Tännens i Sverige. Disse bør kartfestes og det bør innhentes faktamateriale om dem. For slike traseer kan restaureringstiltak vurderes tillatt i samråd med kulturminneforvaltningen, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.a.

En spesiell problemstilling knyttet til *steinalderlokalitetene* i Femundsmarka er at avslag ligger framme i dagen og at boplassene stort sett er sammenfallende med dagens teltplasser (kart 5). Avslag blir lett plukket opp og utgravninger blir foretatt av "hobbyarkeologer". Disse plassene skjermes trolig best gjennom en mer generell informasjon om steinalderlokalitetene uten å peke på hvor de ligger. Den samme strategien bør også gjelde dyregravene inne i nasjonalparken, ikke minst fordi folk skal ha gleden av å oppdage noe selv. En mer aktiv tilrettelegging bør i tilfellet legges til Feragsdamområdet utenfor nasjonalparken.

Kulturminner knyttet til Røros Kobberverk

Nesten samtlige nyere kulturminner i Femundsmarka har relasjoner til Røros Kobberverk. Spor etter Verkets virksomhet kan en nesten finne over alt i området. Kulturminnene etter Verket kan deles i tre hovedkategorier, relatert til: Malmsmelting, hogst og

transport av ved og tømmer og jordbruksvirksomhet. Verket ga grunnlaget for all bosetting i området. Arbeid for Verket og en viss jordbruksvirksomhet var en vanlig kombinasjon.

Det er naturlig å se disse kulturminnene i sammenheng med Røros Bergstad. Skogen var en viktig del av grunnlaget for bergverket. I tilknytning til Røros som et verdenskulturminne er det viktig å ta vare på en del kulturminner relatert til Verket også i utmarka. En bør da prioritere sammenhenger framfor enkeltobjekter. Det vil også være riktig å se kulturminner og landskap i en sammenheng.

De kulturminnene som det er ønskelig med aktiv skjøtsel og restaurering av, ligger i hovedsak innenfor Langtjønna landskapsvernområde. Dette gjelder fløtingsanlegget mellom Femund og Feragen og setrer som fortsatt er i drift. Innenfor nasjonalparken vil planer om restaurering av verdifulle kulturminner bli vurdert i hvert enkelt tilfelle. Rutinene i slike saker vil være at ansvarlige kulturminnemyndigheter vil bli trukket inn. Konkrete planer vil bli avklart med kulturminnemyndighetene. I praksis vil det trolig være slik at eventuelle planer om restaurering av kulturminner i nasjonalparken er initiert av ansvarlig kulturminnemyndighet. På den måten vil dialogen mellom kulturminnemyndighet og forvaltningsmyndighet for nasjonalparken være sikret. Ved eventuell restaurering av kulturminner som ligger i de indre villmarkspregede og mest sårbare områdene i forhold til dyrelivet, jf. kapittel 2, vil det være en restriktiv holdning til gjennomføring av spesielle tilretteleggingstiltak som letter adkomsten til kulturminnene.

RETNINGSLINJER FOR RESTAURERING AV KULTURMINNER

- Planer for restaurering av verdifulle kulturminner innenfor nasjonalparken vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle.
- Tiltak knyttet til kulturminner skal alltid avklares med kulturminnemyndighetene.
- Tillatelse til tilretteleggingstiltak for å lette adkomsten til eventuelle kulturminner som restaureres i de indre villmarkspregede områdene kan ikke påregnes gitt.

TILTAK

- Kartfesting og registrering av gamle ferdselsveier.

4.12 AVFALL OG FORURENSNING

Verneforskriftens § 3 punkt 6.1 påpeker at forurensning og forsøpling i nasjonalparken er forbudt, at avfall skal tas med ut av området og at bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

Stillhet og fravær av motordur er et av karaktertrekkene ved urørt natur. Motorstøy står i motsetning til opplevelsen av naturens egne lyder. Det er derfor et overordnet mål å holde omfanget av støyforurensning på et absolutt minimum, jf. verneforskriftens punkt 6.2 med forbud mot bruk av motorsag, motorisert isbor m.m. Verneforskriften åpner for at det kan gis tillatelse til bruk av motorsag til vedhogst (punkt 6.3). Når det gjelder bestemmelser og forvaltningsmessige retningslinjer for vedhogst, så henvises det til kapittel 4.10.1 og 4.10.3.

Det er særlig i tilknytning til leirplasser langs vassdragene at det er problemer med søppel og avfall. Gjennom informasjon (plakater, brosjyrer m.m.) informeres det om at besøkende skal ta med avfall ut igjen i stedet for å brenne eller gjemme det bort. Det må være mulig å kvitte seg med søppel ved de mest

brukte innfallsportene til nasjonalparken. Det er viktig at leirplassene holdes fri for søppel da "rene" leirplasser erfaringsmessig i mindre grad blir forsøplet. Spesielt vil dette være viktig for leirplasser som organiserte grupper henvises til. Forvaltningsmyndigheten må ta et særlig ansvar for dette, gjennom bestillingsdialogen med SNO. Utplassering av søppeldunker vil trolig virke hemmende for den oppdragende effekten av søppelhåndteringsbestemmelsen.

RETNINGSLINJER FOR SØPPELHÅNDTERING

- Den enkelte besøkende skal ta ansvar for eget søppel, og bringe dette ut av nasjonalparken. Dette skal påpekes i alt informasjonsmateriell som utarbeides om nasjonalparken.
- Ved sentrale innfallsporter til nasjonalparken skal det være mulig å bli kvitt avfall.
- Forvaltningsmyndigheten skal se til at de spesielt avsatte leirplassene holdes mest mulig fri for søppel.

TILTAK

- Bidra til å etablere søppelmottak på Elgå og i Synnervika.

Søppel ved Langtjønnbua. Foto: Tom Johansen

5 FORVALTNINGSMESSIGE OPPGAVER OG TILTAK

5.1 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Når et vernevedtak foreligger, markerer dette innledningen til en forvaltningsfase. Forvaltningen av vernede/fredede områder kan representere store utfordringer. Grensemerking, skilting, utarbeidelse av informasjonsmateriell, skjøtsel, eventuell tilrettelegging for publikum, oppsyn, overvåking av naturverdier og behandling av dispensasjonssaker er viktige deler av dette arbeidet. Alle nasjonalparker har en formålsparagraf i verneforskriften. Formålet er retningsgivende for forvaltningen av områdene.

Ansvar for forvaltningen av nasjonalparken vil følge en ny modell med lokal forvaltning. Røros og Engerdal kommuner har fått tilbud om forvaltning av Femundsmarka nasjonalpark. Den nye forvaltningsordningen involverer følgende myndigheter:

Klima- og miljødepartementet er øverste myndighet for miljøforvaltningen i Norge. Departementet har ansvaret for gjennomføringen av miljøvernpolitikken som Stortinget har vedtatt. Videre er det overordnet myndighet for forvaltningen av områder vernet etter naturmangfoldloven (inkludert tidligere naturvernloven) og klageinstans for vedtak som fattes av nasjonalparkstyret.

Miljødirektoratet er øverste fagmyndighet for naturvernsaker i Norge. Direktoratet har hovedansvar for forvaltning av områder vernet etter naturmangfoldloven (inkludert naturvernloven og viltloven). De avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for verneområdet. Klage på vedtak som fattes av nasjonalparkstyret skal gå via direktoratet, som forbereder saken for Klima- og miljødepartementet. Direktoratet skal også veilede forvaltningsmyndigheten i praktisering av verneforskriften. Forvaltningsplanen godkjennes av direktoratet.

Valldalsfjellet. Foto: Jan Nordvålen

I tråd med den nye forvaltningsordningen for nasjonalparker og andre store verneområder ble forvaltningsmyndigheten for Femundsmarka og Gutulia nasjonalparker og Femundslia og Langtjønna landskapsvernområder delegert til et politisk sammensatt nasjonalparkstyre med representasjon fra Engerdal og Røros kommuner, Hedmark og Sør-Trøndelag fylkeskommuner og de to berørte reinbeitedistriktene ved Miljøverndepartementets vedtak av 22. mai 2013 (**Femundsmarka nasjonalparkstyre**). Sekretariat for nasjonalparkstyret skal være en eller flere nasjonalparkforvaltere ansatt hos Fylkesmannen, men med lokalt kontorsted. Nasjonalparkstyret vil ha medlemmer oppnevnt fra kommunene, fylkeskommunene og Sametinget.

Styret skal sørge for en helhetlig og kontinuerlig forvaltning på tvers av administrative grenser og innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften for det enkelte verneområde. Styret kan samarbeide med berørte parter gjennom et bredt sammensatt faglig rådgivende utvalg bestående av blant annet grunneiere, samiske interesser, næringsinteresser, frivillige organisasjoner, pedagogiske virksomheter og andre berørte offentlige organer.

Fylkesmannen har tradisjonelt vært forvaltningsmyndighet for større verneområder. Fylkesmannen har klagerett på vedtak fattet etter naturmangfoldloven, jf. § 62, og vil dermed også ha klagerett på vedtak som fattes av nasjonalparkstyret.

Forvaltningen av Femundsmarka nasjonalpark må skje helhetlig og på tvers av administrative grenser (kommune- og fylkesgrenser). På bakgrunn av at det er noen typer kunnskap som bare finnes lokalt, samt viktigheten av å skape lokal tilhørighet til nasjonalparkene, tilsier dette at lokalsamfunnene må trekkes aktivt med i forvaltningen av nasjonalparken. I denne sammenhengen kan en ordning med et faglig rådgivende utvalg være viktig. På en formalisert måte vil dette gi lokalsamfunnene anledning til å komme med synspunkter på og innspill til forvaltningen. Åpenhet og direkte kontakt med brukere, grunneiere og lokalsamfunn vil være en viktig arbeidsmetode i forvaltningen.

5.2 GRENSEMERKING OG SKILTING

Det heter i § 1 i verneforskriften at de nøyaktige grensene for nasjonalparken skal avmerkes i marka og at knekkpunktene skal koordinatfestes. I knekkpunktene for grensa, samt der grensa krysser større vassdrag og veger, skal det settes ned offisielle grensemerker i aluminium med påskrift "Miljøverndepartementet. Verneområde", jfr. også DN-håndbok nr. 17-2001 ("Områdevern og forvaltning"). Denne er oppdatert pr. september 2010. Alle punkter skal innmåles og koordinatfestes ved bruk av GPS-utstyr. Samtidig med grensemerkingen skal det settes opp standard nasjonalparksilte i eller like ved grenselinjen på steder der det er naturlig at folk krysser grensa. I praksis vil dette være ved stier og veger/adkomsttraseer. Slik grensemerking og skilting ble gjennomført av firmaet Solvang og Fredheim AS i 2004-2005 for nasjonalparken med de to tilgrensende landskapsvernområdene.

RETNINGSLINJER OG TILTAK:

- Holde vedlike grensemerkingen og skiltingen som ble utført i 2004-2005. Løpende vurdere behovet for supplerende skilting.

5.3 OPPSYN

Lov om statlig naturoppsyn av 21. juni 1996 åpnet for etablering av Statens naturoppsyn (SNO), som har et særlig ansvar for nasjonale verneverdier og oppsynsoppgaver av nasjonal karakter, og har det overordnede ansvaret for statlig naturoppsyn i alle naturvernområder. SNO er tillagt myndighet til oppsyn etter naturmangfoldloven, friluftsløven, lakse- og innlandsfiskloven, viltloven, motorferdselloven, kulturminneloven, deler av forurensningsloven og småbåtloven. Det statlige naturoppsynet har i første rekke oppgaver som beskrevet i naturoppsynsloven, dvs. forebygging av miljøkriminalitet, kontroll, veiledning og informasjon, og kan drive med praktiske oppgaver som skjøtsel, registreringer, dokumentasjon m.v.

Hovedoppgavene for et oppsyn i Femundsmarka nasjonalpark kan skisseres som følger:

- Informasjon og rettledning til brukere og besøkende med hovedfokus på det vassdragsnære friluftslivet.
- Holde oversikt over utviklingstendenser i bruken av området.
- Holde oppsyn/oversikt med status for natur- og kulturverdiene i området, med spesiell vekt på sårbare og truede arter.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskriftene og annet lov-/regelverk.
- Føre tilsyn med og utføre eventuelt vedlikehold på statlig eiendom, herunder informasjons- og oppmerkingsmateriell.
- Gjennomføre praktiske tiltak på oppdrag fra forvaltningsmyndighetene.

Det bør være en betydelig statlig tilstedeværelse i en nasjonalpark, samtidig som en styrking av eksisterende oppsyn kan være viktig for å sikre god lokal forankring og gode samarbeidsrelasjoner. Pr. i dag er det opprettet én SNO-stilling med Femundsmarka som hovedarbeidsområde. Stillingen har kontorsted på Drevsjø i Engerdal kommune. I tillegg er det en fast stilling med kontorsted

Røros som har Femundsmarka nord og Langtjønnå som del av sitt virkeområde. Siden 2010 har det i regi av SNO vært etablert en ordning med naturveileder i de mest besøkte delene av Femundsmarka og Langtjønnå. Eventuell oppbygging av det statlige naturoppsynet i regionen kan skje gjennom en kombinasjon av nye SNO-stillinger og kjøp av tjenester fra eksisterende lokale oppsyn.

5.4 INFORMASJON

Informasjon og holdningsskapende arbeid er en viktig del av miljøvernforvaltningens arbeidsområde, og representerer en stor utfordring i arbeidet med forvaltning av nasjonalparker. St. meld. nr. 62 (1991-92) signaliserer økt satsing på dette arbeidet, og understreker viktigheten av at en gjennom ulike former for informasjon og veiledning bidrar til å skape forståelse for bevaring av natur og motivere til naturvennlig adferd.

Statens naturoppsyn. Foto: Kirsten Thyrum

Informasjonstavle ved Langen. Foto: Kirsten Thyrum

Informasjonsstrategi generelt

Ikke alle nasjonalparker eller deler av nasjonalparker tåler utvidet bruksomfang eller større bruksintensitet enn dagens situasjon. Informasjonsstrategien må derfor vurderes ut fra graden av sårbarhet/bæreevne, attraktivitet, tradisjonell bruk, beliggenhet i forhold til befolknings- og turistsentra m.v. Informasjonsarbeidet må ta høyde for både å styre trafikken til de minst sårbare områdene, samt skape forståelse og respekt for de verdier nasjonalparken er opprettet for å ta vare på. Informasjonsarbeidet må også sees i sammenheng med forvaltnings- og oppsynsaktiviteter.

Tre brukerrettede strategier for informasjonsarbeidet for Femundsmarka nasjonalpark bør være:

- God flerspråklig "på-stedet-informasjon".
- Tilgjengelig og tilstrekkelig detaljert flerspråklig informasjon for de som planlegger turer i Femundsmarka.

- Samarbeid med skolene i nasjonalparkens nærområder for å gi elevene forståelse av hvilke verdier nasjonalparken representerer og hvordan en best tar vare på disse.

Tre systemrettede strategier for informasjonsarbeidet bør være:

- Jevnlige utvekslinger av erfaringer mellom informasjonsarbeidere, forvaltning, frivillige organisasjoner og oppsyn for stadig bedre å kunne målrette informasjonsarbeidet mot aktuelle problemstillinger.
- Jevnlige brukerundersøkelser rettet mot ulike brukergrupper i og i tilknytning til nasjonalparken for å fange opp endringer i brukernes adferd og måter å innhente informasjon på.
- God koordinering av informasjonsarbeidet for å sikre at de ulike tiltakene i sum har tilsiktet effekt.

Informasjonssenter

St.meld. nr. 62 (1991-92) framhever informasjon om nasjonalparker som et viktig satsingsområde. På bakgrunn av stortingsmeldingen gikk Miljøverndepartementet inn for å etablere nasjonalparksentre i tilknytning til en rekke eksisterende eller framtidige nasjonalparker i løpet av en tiårsperiode. I 1997 ble det opprettet en autorisasjonsordning for slike nasjonalparksentre. Det er nå 14 nasjonalparksentre i Norge. Disse er knyttet til nasjonalparker som alle har hensynet til friluftslivsinteressene innarbeidet som et delmål i verneformålet. Friluftsliv er en del av formålet med opprettelsen av Femundsmarka nasjonalpark. Det var derfor aktuelt å etablere et nasjonalparksenter for Femundsmarka innenfor rammen av denne autorisasjonsordningen.

Femundsmarka nasjonalparksenter ble etablert i 2005 og består av to avdelinger, en på Røros (Stenhuset i Doktortjønna Friluftspark) og en på Elgå i Engerdal. Nasjonalparksenteret er ment å skulle dekke temaene nasjonalpark, naturvern og friluftsliv, samt å formidle miljøinformasjon for andre utvalgte temaer. Målsettingen er at informasjon, inspirasjon og formidling skal bidra til økt forståelse for vern av naturområder og for friluftslivs- og miljøpolitikk generelt.

Femundsmarka har to naturlige innfallsporter som fanger opp de fleste besøkende, Elgå i sør og Langen/Synnergika i nord. For begge steder spiller rutebåten på Femund en viktig rolle for videre transport inn mot nasjonalparken. Det bør etableres et informasjonssenter i tilknytning til begge rutene. Etter at senteret på Elgå er etablert, gjenstår å etablere en informasjonsenhet på Langen/Synnergika. Det er naturlig å tenke seg at denne enheten har en enkel utforming med et begrenset fysisk omfang og etableres i eller i tilknytning til eksisterende bebyggelse.

Brosjyrer og annet skriftlig materiell

Det er behov for brosjyremateriell som kan være tilgjengelig i kommunene og på sentrale plasser i og rundt nasjonalparken (turisthytter og reiselivsbedrifter, rutebåten på Femund, informasjonskontorer, utsalgssteder der informasjonsmateriell legges ut m.fl.). Femundsmarka nasjonalpark inngår i Miljødirektoratets standard flerspråklige brosjyreserie om norske nasjonalparker.

I tillegg til en samlebrochure er det behov for noe enklere informasjonsmateriell om utvalgte temaer. Dette kan lages som en egen trykksak eller ved at en samarbeider med andre organer som også produserer og distribuerer materiell. Forvaltningsmyndigheten har bl.a. et behov for å informere om ønsket adferd

Rutebåt, M/S Fæmund II. Foto: Arne A. Tønset

ute i Femundsmarka for friluftslivsutøverne. Dette kan f.eks. dreie seg om leirslagning, uttak av brensel, søppelhåndtering m.v. Følgende tiltak er gjennomført:

- Informasjon om nasjonalparken, regelverket og ønsket adferd utformet som bordbriketter på M/S Fæmund II.
- Informasjonsbrosjyre spesielt for det vassdragsnære friluftslivet ("kanobrosjyre"). Dette er et samarbeidsprosjekt mellom to fylkesmenn og to länsstyrelser og gir informasjon om regelverket i det helhetlige naturvernområdesystemet på tvers av riksgrensa i området Femundsmarka-Rogen-Långjället.

Statskog har utarbeidet egne informasjonspermer for de enkelte åpne buene på Rørossiden av nasjonalparken. Dette materiellet inneholder blant annet informasjon om brukshistorie, historikken til bua og regler for bruken av bua. Det er utformet slik at informasjonen lett kan byttes ut eller suppleres. De åpne buene er en viktig del av friluftslivet i nasjonalparken og brukes i stort omfang. Besøkende har ofte god tid til å lese i løpet av perioden de bruker buene. Informasjonspermene bør derfor suppleres med informasjon om nasjonalparken, bestemmelsene som gjelder og ønsket friluftslivsadferd, for eksempel ved å bruke kanobrosjyren som utgangspunkt.

Ute-informasjon

Med ute-informasjon menes i første rekke informasjonsplakater. Behovet for slik informasjon er stort, og plakater bør settes opp ved de viktigste innfallsportene til nasjonalparken og landskapsvernområdene. Som en del av Interreg-prosjektet om naturinformasjon i Femundsmarka-Rogen-Långjället, jf. omtale nedenfor, er det utarbeidet nye informasjonsplakater for Femundsmarka nasjonalpark og de to tilgrensende landskapsvernområdene. I tillegg er det utarbeidet og satt opp plakater som omhandler utvalgte temaer, blant annet hensyn i reinbeiteområder og hensynsfull leirslagning. Informasjonsplakatene er satt opp nær grensa ved de mest brukte innfallsportene til nasjonalparken og på noen steder inne i nasjonalparken etter en helhetlig plan.

Naturveiledning

Naturveiledning i form av personlig formidling, organiserte aktiviteter og turer med guider o.l. kan være et viktig supplement til andre informasjonsformer som brosjyrer og ute-informasjon. Naturveiledning kan også bidra til å kanalisere ferdsel innenfor nasjonalparkene.

I utgangspunktet ser en positivt på bruk av Femundsmarka i naturveiledningssammenheng. Dette kan bidra til større naturinteresse og dermed økt miljøbevissthet ut fra tankegangen om at skal du ta vare på natur må du bli glad i natur. Det er naturlig at slik aktivitet tar utgangspunkt i informasjonssentrene på Elgå og Røros. Dette kan f.eks. være et ledd i et samarbeid mellom flere aktører, eksempelvis forvaltningsmyndigheter, SNO, kommuner, utdanningsinstitusjoner m.v. Det er imidlertid viktig at konkrete opplegg skjer i samråd og forståelse med forvaltningsmyndigheten. Et forsøk med naturveiledning i Femundsmarka ble gjennomført i 2010 og videreført i årene 2011-2013.

Etablering av naturstier blir gjerne benyttet som deler av naturveiledningsopplegg. Tradisjonelle naturstier i form av mye punktinformasjon hører hjemme utenfor nasjonalparkene. Dette har sammenheng med en overordnet informasjonsstrategi om å stimulere til oppdagerglede og å samle ute-informasjonen til et fåtall steder ved innfallsportene til nasjonalparken. For

Nasjonalparkinformasjon etter gammel mal.

Foto: Kirsten Thyrum

Femundsmarka vil en i Feragsdam-området rett utenfor nasjonalparken finne dyregraver og andre kulturminner som eventuelt kan inngå i natur-/kulturstier.

Informasjon som en del av funksjonen til naturoppsynet Oppsynsoppgavene i naturvernområder har gått over fra rent kontrollerende oppgaver til å bli mer informasjonsarbeid overfor brukere og det å holde oversikt over det som skjer i området, både naturfaglig og brukermessig. Dette er i tråd med intensjonene nedfelt i St. meld. nr. 62 (1991-92), der Klima- og miljødepartementet går inn for økt satsing på informasjon og holdningsskapende arbeid. Dette bør være en viktig arbeidsoppgave i framtida for naturoppsynet i Femundsmarka. Det er viktig at oppsynspersonellet tar kontakt med besøkende, tar seg tid til å snakke om områdets kvaliteter og hvilke bestemmelser som gjelder; i det hele tatt være aktiv overfor brukerne. Det å være *til stede* og være *tilgjengelig* er viktige stikkord for oppsynet. Skoleverket vil også kunne være en viktig målgruppe for naturoppsynets utadrettede virksomhet. Det bør vurderes å ta initiativ til å etablere faste skoleopplegg med temaene Femundsmarka nasjonalpark og friluftsliv som kan tilbys skolene i regionen.

Informasjonstiltak i samarbeid med svenske forvaltningsmyndigheter

I traktene Femundsmarka-Rogen-Långfjället er det et sammenhengende og helhetlig verneområdekomples på mer enn 2100 km² på tvers av riksgrensen. Dette er et av de største sammenhengende verneområdene i Sør-Skandinavia. Området fungerer som en økologisk enhet, men er splittet opp i mange forvaltningsenheter med ulike forvaltningsregimer (regelverk og forvaltningspraksis).

Forvaltningsspørsmål i disse grenseområdene bør sees i en helhetlig sammenheng. Problemstillingene er i første rekke knyttet til at området som helhet har et stort antall besøkere og at en stor andel av disse bruker arealene på tvers av riksgrense, fylkes- og länsgrenser. De må derfor forholde seg til et komplekst og delvis uoversiktlig regelverk. En forsterket og samordnet informasjonsinnsats om verneområdene, regelverket og ønsket friluftslivsadferd er ønskelig. Det er utarbeidet informasjon som fokuserer på det helhetlige verneområdekompleset, uteinformasjon, en brosjyre og utvikling av ei nettside. Gjennomføring av disse tiltakene er et viktig bidrag til å dekke et

stort informasjonsbehov. Dette grenseoverskridende informasjonsarbeidet er forankret i Interreg-prosjektet "Naturinformation – naturturism i gränslandet Rogen-Femundsmarka-Långfjället" som ble avsluttet i 2011.

RETNINGSLINJER OG TILTAK FOR INFORMASJON:

- Sørge for å dekke informasjonsbehovet om verneverdier og vernebestemmelser "på stedet" for dem som besøker nasjonalparken.
- Etablere en informasjonsenhet i Synnervika/Langen.
- Stedstilpasset plakatinformasjon ved de viktigste innfallsportene til nasjonalparken må vedlikeholdes og oppdateres ved behov, eventuelt sette opp nye.
- Fjerne gammelt og uaktuelt informasjonsmaterieil i terrenget.
- Distribuerer brosjyrene om Femundsmarka nasjonalpark som inngår i Miljødirektoratets standard brosjyreserie om nasjonalparker i Norge og Interregbrosjyren om det helhetlige svensk-norske verneområdekompleset i grenselandet.
- Utarbeide relevant nasjonalparkinformasjon som settes inn i informasjonspermene i de åpne buene.
- Gjøre informasjon og holdningsskapende arbeid til en viktig del av funksjonen til naturoppsynet.
- Vedlikeholde, oppdatere og videreutvikle flerspråklig informasjon på nett (www.grenselandet.no), også med aktuelle nyheter, og som fokuserer på helheten i det norsk-svenske verneområdekompleset i regionen.
- Bruke nasjonalparksentrene som en koordinerende instans for informasjon.
- Samarbeide med skolene i området om kunnskaps- og holdningsskapende arbeid knyttet til verneverdiene i nasjonalparken og om friluftsliv.
- Videreføre ordningen med naturveiledere i Femundsmarka som en del av det helhetlige informasjonssystemet.

5.5 NATUROVERVÅKING

En viktig del av forvaltningen av naturvernområder er å overvåke naturverdiene som ligger til grunn for vernet. Registrering av status og overvåking av utviklingen av disse verdiene er nødvendig for å kunne konstatere eventuelle endringer, samt for at forvaltningsmyndigheten skal ha best mulig kunnskapsgrunnlag tilgjengelig for den løpende forvaltningen. Slik naturovervåking inngår som en del av arbeidet som personell tilknyttet SNO kan utføre, jf. foran. Forvaltningserfaring vil kunne avdekke behov for mer konkrete og detaljerte undersøkelser knyttet til spesielle problemstillinger. Til å løse eventuelle slike oppgaver vil det være aktuelt å engasjere spesielle fagmiljøer/fagpersoner.

Forvaltningsmyndigheten har i dag for liten kunnskap om ulike forhold og utviklingstendenser i Femundsmarka nasjonalpark. Skal en i framtida ha en effektiv forvaltning som hele tiden er i takt med utviklingen, kreves det større basiskunnskap enn det vi har i dag. Dette gjelder utviklingen innenfor endringer i artssammensetninger, forstyrrelse/slitasje, forsuringsskader og friluftsliv. Slik kunnskap må framskaffes gjennom organiserte registreringsopplegg. I hovedsak er dette registreringer som ikke krever spesialkompetanse, men som kan utføres av oppsynspersonell. Sett fra forvaltningens side bør varige registreringer som kan følge utviklingstendenser over tid prioriteres framfor kortvarige forskningsprosjekter. Slike prosjekter må i tilfelle settes inn i en videre sammenheng. Det vil være riktig å prioritere prosjekt som kan bygge opp den lokale kompetansen.

Følgende kunnskap om Femundsmarka er viktig med tanke på den framtidige forvaltningen:

a) Overvåking av sårbare dyrearter. Store rovdyr, rovfugl, lommer og oter er eksempler på arter og artsgrupper som er aktuelle å overvåke. Hovedformålet med registreringene er å ha løpende oversikt over bruken av tradisjonelle nøkkelarealer (hekke- og yngleplasser), samt å bidra til å oppdatere grunnlaget for vurdering av bestandsutviklinger, jf. også tabell over aktuelle tiltak i vedlegg 5.

b) Overvåking av forsuringsskader. Femundsmarka ble til dels hardt rammet av sur nedbør. Det er viktig å følge med både i vannkjemiske forhold, planteliv, laverestående dyrearter, fisk, fugl og pattedyr. Slike registreringer kan til dels gjøres av oppsyn, men det kreves også spesiell fagkompetanse.

c) Utviklingen på leirplassene. Det vil være spesielt viktig med en oppfølging av informasjon om tiltak på leirplassene (rydding av søppel, fjerning av bål plasser), for på den måten å se effekten av tiltakene og eventuelt foreta endringer., jf. også tabell over aktuelle tiltak i vedlegg 6.

d) Kartlegging av brukerinteresser. Når det gjelder friluftslivet i Femundsmarka, synes konflikten mellom ulike brukergrupper å være større enn konflikten mellom friluftslivsutøverne og naturverninteressene. Dette gjelder ikke minst forholdet mellom organisert og uorganisert bruk av nasjonalparken. Både med hensyn til organisert og uorganisert bruk er det særlig

Smålom. Foto: Jan Nordvålen

to aktiviteter som er viktige å følge opp; kanopadling og hundekjøring. En har i dag for dårlig oversikt over omfanget av disse aktivitetene, spesielt de organiserte (bruksfrekvens, hvor utøverne kommer fra, hva de ønsker og forventer etc.).

RETNINGSLINJER OG TILTAK:

- Holde løpende oversikt over status for verdiene som ligger til grunn for vernet, herunder bruk av oppsynspersonell for overvåking av bestandssituasjonen for truede arter, spesielt verdifulle delområder m.m.
- Etter behov engasjere fagpersonell til å utføre målrettede undersøkelser for å belyse utviklingstendenser og spesielle problemstillinger.
- Årlig registrering av antall hekkende par storlom og hekkesuksess i to utvalgte overvåkingsområder.

5.6 SKJØTSEL

Med unntak av Heggrøsta, Røvollen og Muggsjølia er det ikke registrert områder som er avhengig av økologisk skjøtsel for å opprettholde verneverdiene. For Røvollen og Muggsjølia er formålet med skjøtselen av rent kulturhistorisk art. I Heggrøsta er skjøtselen også i stor grad knyttet til bevaring av det biologiske mangfoldet. Heggrøsta vurderes til å ha størst behov for vegetasjonsskjøtsel.

RETNINGSLINJER OG TILTAK:

Fjerne innplantet gran i Heggrøstaområdet. Følge opp dette ved fjerning av eventuell ny spiring. Noe kratt og ungbjørk bør i tillegg ryddes.

Holde vollene på Røvollen og Muggsjølia åpne.

Fra lœa ved Heggrøsta. Foto: Kirsten Thyrum

5.7 TILRETTELEGGING

Det kan være aktuelt å bidra til å bedre adkomstfasilitetene til Femundsmarka nasjonalpark, da særlig parkeringsplassene. Parkeringsmulighetene på innfallsporten Synnervika i Røros peker seg ut i denne sammenhengen. Eventuelle tiltak her må skje i samarbeid mellom Røros kommune og Statskog som grunneier.

TILTAK:

Bedre parkeringsforholdene i Synnervika for de som skal besøke Femundsmarka nasjonalpark.

6 LITTERATUR

- Barth, S. & Barth, E. K. 1983. Hyttetufter etter falkefangere i området Røros-Femunden. Fjellfolk 8: 2-7.
- Barth, S. & Barth, E. K. 1985. Dyregraver i steinaldermiljø. Fjellfolk 10: 36 – 41.
- Bekken, J. 1991. Fuglefaunaen i Femundsmarka. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 57. 40 s.
- Boe, R. 1991. Endringer i skoglandskapet rundt Femunden de siste 300 år. Hovedfagsoppgave ved Geografisk institutt, Universitetet i Trondheim. 163 s.
- Bolstad, G. 1972. Femunden. Utnyttelsen av naturgrunnlaget i steinalder og eldre jernalder. Avhandling for magistergraden i nordisk arkeologi. 163 s.
- Borgos, G., Elven, R. m.fl. (red.). 1973. Femundsmarka. Gutulia. Norges nasjonalparker, bind 4. Lutherstiftelsens forlag.
- Eriksen & Johansen, T. 1990. Viltøkologiske og botaniske undersøkelser i Svartvika-området. Rapport.
- Ericson, M. & Karlsson, K. & Johansen, T. & Jäggi, S. 1998. Forslag til forvaltnings samarbeide innom Femundsmarka nasjonalpark, Femundsmarka landskapsvernområde, Gutulia nasjonalpark, Grøvelsjøens naturreservat, Töfingdalens nationalpark, Långfjällets naturreservat, Städjan-Nipfjällets naturreservat, Rogens naturreservat.
- Fjellheim, E. 1992. Naturbruk hos Rørossamene. Fjellfolk 17: 36-39.
- Fjellheim, S. 1999. Samer i Rørostraktene. Snåsa.
- Fremstad, E. 1987. Slitasje på vegetasjon og mark i Femundsmarka, Rogen og Långfjället. Befaringsrapport. Økoforsk utredning 1987: 2. 65 s.
- Hultman, S. G. & Wallsten, P. 1988. Besøksmønsteret i Rogen-Långfjället 1985. KOMMIT-rapport 1988: 3. 54 s.
- Johansen, T. & Jäggi, S. 1998. Femundsmarka: Naturfaglig og historisk bakgrunnsmateriale. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen.
- Larsson, S. O. 1992. Femundsmarka-Rogen-Långfjället. En studie i naturvårdsforvaltning. Rapport 1992: 2. Högskolan i Östersund.
- Lauritzen, P. R. & Vangen, O. 2007. Femundsmarka og Gutulia. Norges nasjonalparker. Gyldendal Norsk Forlag.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon.
- Nisja, E. G. 1988. Undersøkelse av vegetasjonens slitestyrke ved tråkkforsøk i Femundsmarka. Forslag til forvaltningstiltak i friluftsområder. Hovedfagsoppgave ved Botanisk institutt, Universitetet i Trondheim. 113 s.
- Often, A. 1991. Botaniske strøobservasjoner på østsida av Femunden, Hedmark. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 56. 62 s.
- Pettersen, K. 1983. Øvre Glomma. Arkeologiske undersøkelser 1982 i forbindelse med konsesjonssøknad. Rapport. Arkeologisk serie 1983: 1. 79 s.
- Reindrifftsforvaltningen 2009. Ressursregnskap for reindrifftsnaeringen for reindrifftsåret 1. april 2007 – 31. mars 2008. www.reindrift.no
- Vistad, O. I. 1989. Forvaltningsstrategier. Erfaringer fra Femundsmarka-Rogen-Långfjället. Friluftsliv, fritid og natur. DN-rapport nr. 2: 100-112.
- Vistad, O. I. 1995. I skogen og i skolten. Ein analyse av friluftsliv, miljøoppleving, påverknad og forvaltning i Femundsmarka, med jamføringar til Rogen og Långfjället. Dr. polit.-avhandling ved Geografisk institutt, Universitetet i Trondheim. 300 s.

7 FORVALTNINGSPLAN FOR FEMUNDSLIA LANDSKAPSVERNOMRÅDE

- 1 Innledning
- 2 Formål
- 3 Landskapet
 - 3.1 Bygninger
 - 3.2 Oppmerking av stier
 - 3.3 Grusuttak til veivedlikehold
 - 3.4 Jordbruksvirksomhet
- 4 Plantelivet
 - 4.1 Skogbruk
- 5 Ferdsel
 - 5.1 Organisert ferdsel og ferdsel som kan skade naturmiljøet
 - 5.2 Riding og sykling
- 6 Motorferdsel
 - 6.1 Generelt
 - 6.2 Motorferdsel på veiene til Svukuriset

1 INNLEDNING

Når det gjelder generell informasjon om hva forvaltningsplaner for naturvernområder er, henvises det til omtale av dette i nasjonalparkdelen. Særlig for verneområder med mange og sterke brukerinteresser er det behov for forvaltningsplaner som inneholder mer detaljerte og konkrete "kjøreregler" for hvordan verneforskriftene skal forstås og praktiseres. Med faste bosettinger i Femundslia landskapsvernområde er brukerinteressene sterke, men sammenlignet med innenforliggende nasjonalpark er spennvidden i brukerinteresser mindre. De forvaltningsmessige problemstillingene er vesentlig færre i landskapsvernområdet. Disse er knyttet til et fåtall temaer, eksempelvis bruk av veien til Svukuriset, forvaltning av skogressurser og bygningsforvaltning. Nedenforliggende forslag til forvaltningsplan vil derfor i hovedsak være en presisering, tolkning og utdypning av verneforskriftens bestemmelser. Forhåpentligvis vil dette bidra til å gi brukerinteressene større forståelse av hva som er tillatt og hva som ikke er tillatt, samt gi større grad av forutsigbarhet i hva som kan forventes at en kan få tillatelse til og hva en ikke vil få tillatelse til.

Når det gjelder omtale av naturfaglige forhold og brukerinteresser i Femundslia landskapsvernområde, er dette i stor grad dekket opp av omtalen av disse forholdene i nasjonalparkdelen, jf. foran.

2 FORMÅL

Formålet med opprettelsen av Femundslia landskapsvernområde er å ta vare på et særpregede naturlandskap i tilknytning til Femundsmarka nasjonalpark, jf. verneforskriftens § 2.

I formålsparagrafen heter det videre at "Allmenheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Området skal kunne nyttes til reindrift. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse."

Formålsparagrafen uttrykker hva en ønsker å ta vare på gjennom etablering av landskapsvernområdet. Ved praktisering av verneforskriften og i forvaltningsspørsmål for øvrig skal det legges vekt på formålsparagrafen ved skjønnsmessige vurderinger og i dispensasjonssaker. Særlig vil dette gjelde for dispensasjonssøknader som må vurderes i forhold til naturmangfoldlovens § 48.

Kjøttmeis på elghorn. Foto: Jan Nordvålen

3 LANDSKAPET

3.1 BYGNINGER

Status

Til sammen er det et betydelig antall bygninger innenfor Femundslia landskapsvernområde. Flertallet av disse er knyttet til plassene med fast bosetting, dvs. Svukuriset nordre og Haugen. I tillegg kommer DNTs turisthytte på Svukuriset søndre, private hytter ved Svukuriset, Kuvolsetra og et fåtall enkeltbygninger ellers.

Vedlikehold

Verneforskriften gir adgang til vedlikehold av eksisterende bygninger uten å måtte søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse (§ 3 punkt 1.2.a), dvs. vanlig vedlikeholdsarbeid som ikke er meldepliktig etter plan- og bygningsloven. Utgangspunktet for vedlikeholdstiltak bør være at den opprinnelige bygningen bevares og at alle arbeider skjer i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Verneforskriftens vedlikeholdsbestemmelse gir ikke hjemmel til ombygginger eller utvidelser.

Oppføring av nye bygninger der det er fast bosetting

Verneforskriftens § 3 punkt 1.3.a gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til oppføring av nye bygninger der det er fast bosetting. Haugen

og Svukuriset nordre har fast bosetting i landskapsvernområdet. Faste bosettinger vil tidvis kreve nye og tidsriktige bygninger, både av hensyn til bostandarden og av hensyn til eventuell jordbruksdrift eller annen næringsvirksomhet. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å finne rimelige løsninger på konkrete planer om nybygg på disse to plassene. I et landskapsvernområde er det spesielt viktig å være bevisst og treffe fornuftige valg med hensyn til plassering i terrenget og material- og fargevalg.

Ovennevnte forskriftspunkt er ikke ment å omfatte oppføring av nye fritidsboliger på de to eiendommene. Verneforskriften gir ikke åpning for å tillate oppføring av slike husvære.

Ombygginger og restaureringer på Haugen og Svukuriset

Verneforskriftens § 3 punkt 1.3.b gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til ombygging og restaurering av eksisterende bygninger på Haugen og Svukuriset. Med ombygginger menes tiltak som fører til endring av bygningens utforming, dvs. eksteriørmessige endringer. Ved behandling av eventuelle søknader om slike byggetiltak vil det bli lagt vekt på den funksjonelle og næringsmessige betydningen tiltaket vil ha, og til bygningsmessige krav som eksempelvis stilles til dagens jordbruksdrift og drift av betjente turisthytter.

Haugen. Foto: Naturcentrum AB

Tilbygg

Verneforskriftens § 3 punkt 1.3.c gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger. Forutsetninger som må være oppfylt for at det kan gis dispensasjon er at byggetiltaket skal være forankret i et konkret behov og at tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate.

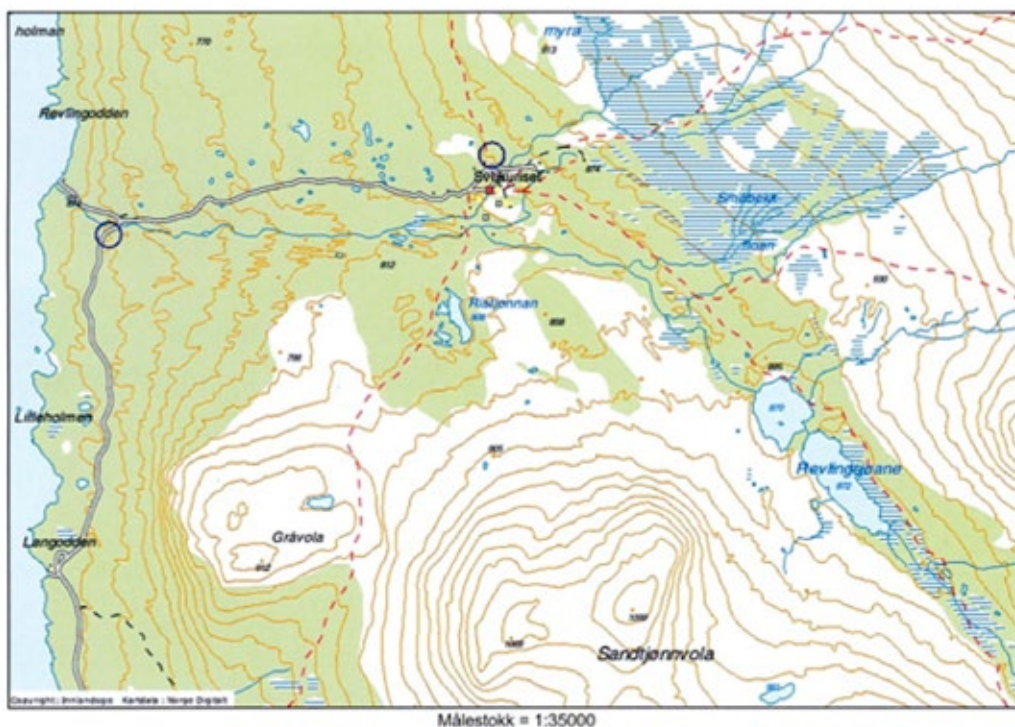
3.2 OPPMERKING AV STIER

Verneforskriftens § 3 punkt 1.3.d gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til opparbeiding og merking av nye stier. Nettet av merkede stier er relativt omfattende i Femundsmarka, dvs. i nasjonalparken og tilgrensende landskapsvernområder. Etter Fylkesmannens oppfatning bør behovet for et hovedstinett være dekket med det eksisterende tilbudet, jf. også drøfting av denne problemstillingen i nasjonalparkdelen av planen. En foreslår derfor en restriktiv holdning i forhold til å tillate anlegg av nye merkede turstier over lengre sammenhengende strekninger i Femundslia landskapsvernområde. En er imidlertid innstilt på å finne rimelige løsninger på eventuelle begrunnede planer om justeringer og omlegginger av eksisterende stier og nyanlegg av mindre omfang.

3.3 VEIVEDLIKEHOLD

Hovedbestemmelsen med forbud mot nye tekniske inngrep som er nedfelt i verneforskriftens § 3 punkt 1.1 er ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende vegger, jf. forskriftens § 3 punkt 1.2.a. Med vedlikehold menes tiltak som høvling av vegbanen, påkjøring av masse, reparasjoner i forbindelse med utgravinger og utrasinger og nødvendige opptak av grøfter. Omlegginger og opprustinger/oppgraderinger er ikke å betrakte som vedlikehold i verneforskriftens forstand.

I verneforskriftens § 3 punkt 1.2.d heter det at det er tillatt med uttak av løsmasser til vegvedlikehold fra steder som er spesielt avsatt til formålet gjennom forvaltningsplan. I de siste årene er grus til dette formålet tatt fra et grustak rett sør for brua over Revlinga og fra en lokalitet på innmarka på Svukuriset. Disse to lokalitetene synes å kunne dekke behovet for grus til vedlikehold av Svukurisveien i overskuelig framtid. Det foreslås at disse 2 grustakene, jf. kart nedenfor, får status som "steder som er spesielt avsatt til formålet gjennom forvaltningsplan". Det er derfor ikke nødvendig med spesiell tillatelse for å fortsette uttaket fra disse grusuttakene. Tillatelse til grusuttak til veivedlikehold fra andre lokaliteter i landskapsvernområdet kan ikke påregnes gitt.

Figur 2. Lokaliteter (blåfargede sirkler) for uttak av grus til vedlikehold av Svukurisveien.

3.4 JORDBRUKSVIRKSOMHET

Ifølge verneforskriftens § 3 punkt 1.2.c er drift av eksisterende dyrkede arealer og setervoller tillatt. Det samme gjelder nødvendig gjerdning rundt slike arealer. Bestemmelsene i forskriften setter heller ingen restriksjoner på beiting.

Det er jordbruksarealer i drift på Svukuriset. Verneforskriften setter ingen restriksjoner på den jordbruksmessige utnyttelsen av disse arealene. Oppdyrking av nye arealer krever imidlertid dispensasjon etter § 48 i naturmangfoldloven.

4 PLANTELIVET

4.1 SKOGBRUK

Ifølge verneforskriftens § 3 punkt 2.2 er hogst tillatt etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten. I tillegg til retningslinjer som følger av Levende Skog og miljøforskriften etter skogbruksloven, skal en slik plan bygge på følgende retningslinjer:

- Lukkede hogstformer bør benyttes.
- Områder som vesentlig preger skogbildet skal bevares.
- Bekkedaler, urskogglommer og koller skal bevares.
- Døde og døende trær eller særpregede trær skal ikke felles.
- Etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse.

Selv om det er mange år siden det er avvirket skog i næringsmessig sammenheng i landskapsvernområdet, knytter det seg visse skogbruksmessige interesser til furuskogressursene i området. Ved eventuell framtidig utarbeidelse av planer for avvirkning forutsettes det at flerbrukshensyn, bevaring av biologisk mangfold, opprettholdelse av et stabilt landskapsbilde og hogstformer og skjøtsel som er mest mulig tilpasset stedegne forhold står sentralt.

Det er viktig å merke seg at anlegg av veier for skogbruksformål ikke er tillatt, jf. § 3 punkt 1.1 med forbud mot tekniske inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Verneforskriftens § 3 punkt 2.2 er ment å gjelde for hogst og skjøtsel som en del av skogbruksnæringen. Det er også tradisjon for hogst av ved for bosettingene, hytteeierne og bruksberettigede i området. Dette vil være uttak av trevirke i langt mindre omfang enn den skogbruksmessige utnyttelsen. Slikt veduttak omtales ikke spesielt i verneforskriften. I og med at det ikke er en generell plantelivsfredning i Femundslia landskapsvernområde, vil dette være å tolke som at det ikke kreves spesiell tillatelse fra forvaltningsmyndigheten i forhold til verneforskriften for slikt veduttak. Tørrfuru, både stående og liggende, bidrar sterkt til å prege landskapsbildet i Femundsmarka. Det forutsettes at all vedhogst er i samsvar med retningslinjene som er opplistet i verneforskriftens § 3 punkt 2.2. Dette betyr blant annet at døde og døende trær og særpregede trær som bidrar til å prege landskapets art eller karakter ikke skal røres. Tillatelse til vedhogst må innhentes/utvises fra grunneier på vanlig måte.

5 FERDSEL

5.1 ORGANISERT FERDSEL OG FERDSEL SOM KAN SKADE NATURMILJØET

Fri ferdsel i utmark (allmannsretten) med rettigheter og plikter som følger av dette gjelder i landskapsvernområdet. Verneforskriften er heller ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots eller på ski i regi av turistforeninger, skoler, barnehager og ideelle lag og foreninger, jf. § 3 punkt 4.2. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må imidlertid ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette betyr ikke at slike tillatelser ikke vil kunne gis. Søknadsplikt for slike aktiviteter vil sikre en dialog mellom brukere og forvaltning, og gi forvaltningsmyndigheten muligheten for å styre ferdselen i tid og rom og dermed redusere eventuelle konflikter i forhold til dyrelivet og sårbar natur. I motsetning til det tradisjonelle friluftslivet kan slik organisert ferdsel bety et stort antall mennesker på samme sted på samme tid. Søknadsplikten betyr at forvaltningsmyndigheten kan vurdere planene i forhold til naturmiljøets sårbarhet.

Foto: Bengt Magnusson

5.2 RIDING OG SYKLING

Ifølge verneforskriftens § 3 punkt 4.3 er riding og sykling bare tillatt på veien til Svukuriset. Bruk av hest til kløving, for eksempel i forbindelse med transport av varer og felt storvilt, er imidlertid tillatt i hele landskapsvernområdet.

Omfanget av sykling og riding utenom veiene i landskapsvernområdet har vært svært begrenset eller så godt som fraværende. Hensynet til blant annet slitasjesvak vegetasjon er bakgrunnen for at verneforskriften ikke åpner opp for slike aktiviteter.

6 MOTORFERDSEL

6.1 GENERELT

I verneforskriftens § 3 punkt 5.1 heter det som en hovedregel angående motorferdsel at i landskapsvernområdet gjelder lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Dette betyr at verneforskriften ikke setter ytterligere begrensninger på denne aktiviteten utover det som denne loven med tilhørende forskrift setter. Imidlertid er det i verneforskriften nedfelt to unntak fra denne hovedbestemmelsen:

- Framkjøring av tømmer/virke er kun tillatt på frossen og snødekt mark.
- Motorisert ferdsel på veiene til Svukuriset er forbudt med de unntak som er nevnt i forvaltningsplanen (se drøfting av dette spørsmålet nedenfor).

6.2 MOTORFERDSEL PÅ VEIEN(E) TIL SVUKURISSET

Status. Historikk

Anlegg av kjørevei til Svukuriset har skjedd i flere etapper. Femund var opprinnelig hovedferdselsåren til bosettingene og plassene langs Femundlandet på både vest- og østsiden. Svukuriset ligger ca. 3,5 km fra Femund. På begynnelsen av 1900-tallet ble det anlagt hestevei fra bryggeområdet ved Revlinga opp til Svukuriset. På 1950-tallet ble denne traseen oppgradert slik at også traktorer og biler kunne kjøre på den. I 1982 ble det anlagt bilveg fra Langodden som ligger ca. midt mellom Elgå og Revlinga fram til Revlinga. På denne måten fikk Svukuriset veiforbindelse til det offentlige vegnettet på Elgå. Låst bom ble satt opp ved Sagbekken et stykke sør for Langodden. Pr. i dag er hele veistrekningen fra Elgå til Svukuriset, herunder den delen av traseen som ligger i Femundslia landskapsvernområde, å betrakte som vei i motorferdsellovens forstand. Svukuriset nordre er eier av veien og av veigrunnen for strekningen Langodden–Svukuriset. Brukeren på Svukuriset nordre står for brøyting og vedlikehold.

Problemstillinger

Veistrekningene Langodden-Revlinga og Revlinga-Svukuriset ble anlagt for å dekke spesielle kjørebehov. På begynnelsen av 1980-tallet ble det i forbindelse med anlegget av bilvegen nordover fra Langodden uttalt at et viktig formål var å sikre næringsgrunnlaget og trygge bosetningen på Svukuriset nordre. Det har aldri vært intensjonen at veistrekningene skulle være åpne for allmenn motorisert ferdsel. Dette ville i så fall forflytte "angrepspunktet" på nasjonalparken ca. 1 dagsmarsj i forhold til Elgå som har vært og er det tradisjonelle utgangspunktet sørfra for turer i Femundsmarka.

I medhold av daværende vernebestemmelser for Femundsmarka landskapsvernområde av 9. juli 1971, punkt 3b, fastsatte Miljøverndepartementet den 18. desember 1987 "Bestemmelser for bruk av veien mellom Langodden og Revlingen i Femundsmarka landskapsvernområde". Disse bestemmelsene har imidlertid vært oppfattet, ikke unaturlig, til å gjelde for hele strekningen Langodden-Svukuriset. Hovedbestemmelsen var at kjøring på veien er forbudt. Det presiseres imidlertid at forbudet ikke gjelder for kjøring i ambulanse-, rednings-, brannvern-, politi- og oppsynsformål, oppsitterne på Svukuriset nordre og

slekt og venner til disse, Den Norske Turistforening for transport av materialer, proviant og utstyr til Svukuriset søndre, kjøring i forbindelse med reindrift og for offentlig myndighet som er ute på tjenesteoppdrag. I bestemmelsen punkt 3 heter det at kan gis tillatelse til kjøring i andre nødvendige tilfeller der særlige grunner tilsier det.

Med bakgrunn i veianleggenes opprinnelige funksjon og beliggenheten i Femundslia landskapsvernområde som et bufferområde mot innenforliggende Femundsmarka nasjonalpark, foreslås det derfor å videreføre en restriktiv holdning til motorferdsel på veien til Svukuriset. Med visse justeringer foreslås det at det saklige innholdet i Miljøvern-departementets bestemmelser av 18. desember 1987 i hovedsak legges til grunn for den videre forvaltningen.

Det er 3 private fritidsboliger i tilknytning til veien nær Svukuriset. En finner det rimelig at eierne av disse bygningene blir omfattet av unntakene fra det generelle kjøreforbudet på veien.

Turisthytta på Svukuriset søndre drives som ei tradisjonell betjent overnattingshytte i regi av Den Norske Turistforening, som en del av et sti- og løype-nett i Femundsmarka. Hovedtyngden av gjester kommer til fots på turiststien fra Elgå eller langs veien fra brygga på Revlinga. Det har ikke vært praksis og heller ikke vært tillatt at gjester selv kjører inn til Svukuriset eller at gjestene blir hentet med bil. Det har vært tillatt med kjøring i forbindelse med driften av turisthytta (transport av proviant, utstyr, materialer), enten i regi av driverne selv eller som varelevering. Personer har fått sitte på ved slik transport dersom det har vært plass og forutsatt at dette ikke betinger ekstra kjøring. Praksisen som er beskrevet ovenfor anbefales videreført. Dette betyr at det ikke gis åpning for at turisthyttas gjester selv kjører fram eller at gjester hentes/bringes mellom Svukuriset og Elgå/Revlinga. Tillatelse til kjøring i forbindelse med drift av turisthytta skal forstås slik at det også omfatter kjøring knyttet til vedlikehold, nødvendig service og ettersyn.

Svukuriset nordre er et gardsbruk i drift med fast bosetting, og Fylkesmannen har forståelse for at det i dette marginale området næringsmessig sett bør tas tilbørlig hensyn til dette. Gården har også turisme som en del av næringsgrunnlaget, i hovedsak knyttet til utleie av 2 buer ved Revlingsjøene i Femundsmarka

nasjonalpark i isfiskeperiodene på førjulsvinteren og i perioden februar-april. Dette dreier seg stort sett om ukesleie. Med bakgrunn i hovedformålet med anlegg av bilveien til Svukuriset vil en heller ikke anbefale at overnattingsgjester og leietakere hos Svukuriset nordre selv får anledning til å kjøre fram til gården. Miljøverndepartementets bestemmelser fra 1987 ga heller ikke hjemmel til dette. En finner imidlertid å kunne akseptere, ut fra Svukuriset nordres spesielle status, at eieren kan transportere sine gjester til og fra gården. Dette blir å sammenligne med løyvekjørings-ordninger som mange kommuner praktiserer. Selv om ordningen kan medføre praktiske utfordringer, kan den også tenkes å kunne styrke næringsgrunnlaget ved salg av "pakker" som inkluderer både utleie og transport.

Forslag til retningslinjer

Motorisert ferdsel på veien til Svukuriset er i følge verneforskriftens § 3 punkt 5.2 forbudt med de unntak som følger av forvaltningsplanen. På bakgrunn av ovenstående foreslås følgende unntak:

- Motorisert ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, toll-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver.

- Nødvendig kjøring for Statskog, Engerdal fjellstyre og Statens naturoppsyn i forbindelse med tjenesteoppdrag.
- Nødvendig kjøring ved utøvelse av reindrift.
- Kjøring for de fastboende på Svukuriset nordre og besøkende til disse.
- Kjøring i forbindelse med drift av turisthytta på Svukuriset søndre.
- Kjøring for de 3 hytteeierne ved Svukuriset for adkomst til hyttene.
- Kjøring for den faste bosettingen på Svukuriset nordre for transport av overnattingsgjester/leietakere til og fra Elgå. Etter avtale med fastboende på Svukuriset nordre kan overnattingsgjester/leietakere kjøre inn selv.

Naturmangfoldlovens § 48 gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gjøre unntak fra vernebestemmelsene i naturvernområder dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Denne bestemmelsen vil også kunne komme til anvendelse ved vurdering av søknader om dispensasjon i spesielle tilfeller for motorisert ferdsel på veien til Svukuriset for transportbehov som ikke er dekket av unntakene opplistet ovenfor.

Svukuriset turisthytte. Foto: Naturcentrum AB

8 FORVALTNINGSPLAN FOR LANGTJØNNA LANDSKAPSVERNOMRÅDE

- 1 Innledning
- 2 Formål
- 3 Landskapet
 - 3.1 Bygninger
 - 3.2 Vedlikehold av veier/grustak
 - 3.3 Gjerdeanlegg
 - 3.4 Restaurering av fløtningsanlegget og manøvrering av vannstanden i Langtjønnavassdraget i forbindelse med fløtning og restaurering
 - 3.5 Oppdyrking av tidligere ryddet areal tilhørende Øya
 - 3.6 Opparbeiding og merking av stier
- 4 Plantelivet
 - 4.1 Skogbruk
 - 4.2 Uttak av tømmer og ved til setrene Øya og Ljøsnavollen og plassene Nordvika og Svartvika
 - 4.3 Hogst av ved til åpne buer
- 5 Ferdsel
 - 5.1 Organisert ferdsel og ferdsel som kan skade naturmiljøet
 - 5.2 Riding og sykling
 - 5.3 Leirslagning langs Langtjønnva og Feragen
- 6 Motorferdsel

1 INNLEDNING

Når det gjelder generell informasjon om hva forvaltningsplaner for naturvernområder er, så henvises det til omtale av dette i nasjonalparkdelen. De forvaltningsmessige problemstillingene i forhold til friluftslivet er mye de samme som i Femundsmarka nasjonalpark.

Det er en del spesielle forvaltningsmessige problemstillinger knyttet til Langtjønna landskapsvernområde sammenliknet med Femundsmarka nasjonalpark. Dette gjelder:

- Vedlikeholdsansvar for fløtningsanlegget mellom Femund og Feragen.
- Seterdrifta i Øya og Ljøsnåvollen. Her er det totalt en stor bygningsmasse.
- To fraflytta plasser, Nordvika og Svartvika. Her er også en stor bygningsmasse, til dels av stor kulturhistorisk verdi.
- Flere private hytter.
- Øyaveien, vedlikehold og bruk.

Naturfaglige forhold og friluftsliv er i stor grad beskrevet i nasjonalparkdelen.

Det er også verdt å merke seg at hovedbestemmelsen angående motorferdsel i landskapsvernområdet er at den reguleres etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag med tilhørende forskrift. Imidlertid er all framkjøring av tømmer/virke kun tillatt på frossen og snødekt mark. Det heter videre i bestemmelsen at all motorisert ferdsel skal foregå hensynsfullt slik at det ikke oppstår skjemmende hjulspor, terrengskader og lignende.

2 FORMÅL

Formålet med opprettelsen av Langtjønna landskapsvernområde er å ta vare på et særegent natur- og kulturlandskap i tilknytning til Femundsmarka nasjonalpark, med kulturlandskaps-elementer blant annet knyttet til fløtningsanlegget mellom Femund og Feragen, jf. også verneforskriftens § 2.

Langtjønna og Litllangtjønna. Foto: Naturcentrum AB

Nordvika. Foto: Bengt Magnusson

I formålsparagrafen heter det videre at "Allmenheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Området skal kunne nyttes til reindrift. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse."

Formålsparagrafen uttrykker hva en ønsker å ta vare på gjennom etablering av landskapsvernområdet. Ved praktisering av verneforskriften og i forvaltnings-spørsmål for øvrig skal det legges vekt på formålsparagrafen ved skjønnsmessige vurderinger og i dispensasjonssaker. Ivaretagelse av kulturminner må skje i samråd med ansvarlige kulturminnemyndigheter.

3 LANDSKAPET

3.1 BYGNINGER OG KULTURLANDSKAP

Status

Det er en betydelig bygningsmasse innenfor Langtjønna landskapsvernområde. De fleste av disse er knyttet til seteranleggene i Øya og på Ljøsnavollen og de to fraflytta brukene Nordvika og Svartvika. I tillegg kommer flere buer tilhørende Statskog og en rekke private hytter.

Svartvika, Ljøsnavollen og seteranleggene i Øya er viktige kulturmiljøer og bør opprettholdes som det. Det er ønskelig at både kulturlandskapet og bygningsmassen på disse stedene holdes i hevd. Ivaretagelse av bygningsmassen er ikke et ansvar for forvaltningsmyndigheten for verneområdene, men det er aktuelt å kunne bidra til en planmessig skjøtsel av de delene av kulturlandskapet som ansees å ha en spesiell verdi i forhold til biologisk mangfold.

Vedlikehold av bygninger

Verneforskriften gir adgang til vedlikehold av eksisterende bygninger uten å måtte søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse (§ 3 punkt 1.2.a), dvs. vanlig vedlikeholdsarbeid som ikke er meldepliktig etter plan- og bygningsloven. Utgangspunktet for vedlikeholdstiltak bør være at den opprinnelige bygningen bevares og at alle arbeider skjer i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Verneforskriftens vedlikeholdsbestemmelse gir ikke hjemmel til ombygginger og utvidelser.

Oppføring av nye bygninger på Øya, Ljøsnavollen, Nordvika og Svartvika

Verneforskriftens § 3 punkt 1.3.a gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til oppføring av nye bygninger knyttet til jordbruksvirksomhet på Øya, Ljøsnavollen, Nordvika og Svartvika. I dag drives aktiv setring i Øya og Ljøsnavollen. Nordvika har i dag ingen aktiv jordbruksaktivitet. Det må her presiseres at det kun er gjennom aktiv drift denne adgangen gis. I et landskapsvernområde er det spesielt viktig å

være bevisst og treffe fornuftige valg med hensyn til plassering i terrenget og material- og fargevalg.

Ovennevnte forskriftspunkt er ikke ment å omfatte oppføring av nye fritidsboliger på de nevnte eienommene. Verneforskriften gir ikke åpning for å tillate oppføring av slike husvære.

Ombygginger og restaureringer i Øya, Ljøsnåvollen, Nordvika og Svartvika

Verneforskriftens § 3 punkt 1.3.b gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til ombygging og restaurering av eksisterende bygninger i Øya, Ljøsnåvollen, Nordvika og Svartvika. Med ombygginger menes tiltak som fører til endring av bygningens utforming, dvs. eksteriørmessige endringer. Ved behandling av eventuelle søknader om slike byggetiltak vil det bli lagt vekt på den funksjonelle og næringsmessige betydningen tiltaket vil ha, og til bygningsmessige krav som eksempelvis stilles til dagens jordbruksdrift og betjente turisthytter.

Tilbygg

Verneforskriftens § 3 punkt 1.3.c gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger. Forutsetninger som må være oppfylt for at det kan gis dispensasjon er at byggetiltaket skal være forankret i et konkret

behov og at tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate.

Tiltak

– Utarbeide oversikt over eksisterende bygninger i landskapsvernområdet med opplysninger om bygningstype, størrelse og eksakt beliggenhet, samt lage et bildearkiv, etter mønster fra tilsvarende arbeider i de store verneområdene i Dovrefjell-Rondaneregeion.

3.2 VEDLIKEHOLD AV VEIER/GRUSUTTAK

Hovedbestemmelsen med forbud mot nye tekniske inngrep som er nedfelt i verneforskriftens § 3 punkt 1.1 er ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende vegger, jf. forskriftens § 3 punkt 1.2.a. Med vedlikehold menes tiltak som høvling av vegbanen, påkjøring av masse, reparasjoner i forbindelse med utgravinger og utrasinger og nødvendige opptak av grøfter. Omlegginger og opprustinger/oppgraderinger er ikke å betrakte som vedlikehold i verneforskriftens forstand. Veien mellom Støvelbekken og Ljøsnåvollen berører landskapsvernområdet. Det kan utføres alminnelig vedlikehold på denne veien med standard som på vernetidspunktet. Standardheving eller oppgradering av veien er søknadspliktig. Vedlikehold har til nå delvis

Ljøsnåvollen. Foto: Naturcentrum AB

Hogst ved Langtjønna. Foto: Tom Johnansen

skjedd ved at grus er tatt på ulike strekninger langs veien og dels gjennom frakt av grus utenfra. Grus som tas innenfor landskapsvernområdet må tas fra de steder det tidligere er tatt grus. Disse plassene må kartfestes og det må lages en plan for grusuttaket.

Fra Langen til Svartvika og Nordvika går en gammel hestevognvei. I forbindelse med aktiviteten i Svartvika benyttes traktor noen få ganger på denne strekningen. Det omfanget av kjøring med traktor som er på denne veien i dag er akseptabelt, idet en ikke kan se at den medfører økende kjøreskader over tid. Dette forutsetter at klopper over bløte partier vedlikeholdes og noen steder forbedres. Innenfor verneområdet gjelder dette spesielt ved Stallmyra.

Tiltak

– Lage en plan for uttak av grus til veivedlikehold. I dette inngår både stedsangivelse av uttakssteder, hvordan uttaket skal skje og uttaksmengder på de ulike stedene.

3.3 GJERDEANLEGG

Innenfor landskapsvernområdet er det gjerdeanlegg knyttet til reindrift og jordbruk. Et sperregjerde for rein er anlagt på strekningen Feragen-Mugga-Røstneset. Videre er det gjerdeanlegg i forbindelse med jordbruksaktiviteten i Øya, Ljøsnåvollen og Svartvika. Disse anleggene er delvis satt opp for å holde reinen unna dyrket mark.

Tømmerrenne. Foto: Bengt Magnusson

I Nordvika har eier satt i gang et omfattende restaureringsarbeid, der kulturlandskapsskjøtsel inngår. Beiting med hest er en del av dette opplegget. I denne sammenheng kan det være aktuelt med enkel gjerding.

Vedlikehold av eksisterende gjerdeanlegg nevnt ovenfor tillates etter verneforskriftens § 3 punkt 1.2.a og d.

3.4 STENSETTING I LJØSNÅA

En strekning av Ljøsnåa er stensatt for å unngå erosjon av dyrket mark. Dette er å anse som et eksisterende anlegg som kan vedlikeholdes, eventuelt med ny stensetting dersom det er behov for det.

3.5 RESTAURERING AV FLØTNINGSANLEGGET OG MANØVRERING AV VANNSTANDEN I LANGTJØNNVASSDRAGET I FORBINDELSE MED FLØTNING OG RESTAURERING

I 1764 ble et kanalsystem som muliggjorde fløtning av tømmer og ved fra Femund og nordover til Hådalssvassdraget fullført. Dette gjorde at Femund fikk et kunstig avløp mot nord.

Fløtningsanlegget består av 4 tømmerrenner og fløtningsdammer i store- og lille Langtjønna. Også

Feragen som delvis ligger innenfor landskapsvern-området er fløtningsregulert.

Tre av tømmerrennene og damanlegget ved store Langtjønna ble restaurert for 10 år siden. Disse er restaurert etter antikvariske prinsipper. Den fjerde renna, mellom Femund og Lorthølet er ikke restaurert på tilsvarende måte. Her er det blant annet brukt trykkipregnerte materialer. I formålet med vernet er det lagt vekt på kulturlandskapselementer blant annet knyttet til dette fløtningsanlegget.

Røros kommune har ansvar for tilsyn med fløtningsanlegget. Det bør lages en plan for vedlikehold av dette anlegget. I dette må det også ligge en finansieringsplan. Verneforskriften er ikke til hinder for restaurering av fløtningsanlegget, jf. § 3 punkt 1.2.b, men forskriften inneholder ikke spesielle bestemmelser for å ivareta selve fløtningsanlegget. Det vil derfor være ansvarlig kulturminnemyndighet som må stå for vedlikeholdet. En vedlikeholdsplan må godkjennes av kulturvernaglig myndighet og vil ikke være en del av forvaltningsplanen for Langtjønna landskapsvernområde.

Ved framtidige reparasjoner/restaureringer av fløtningsanlegget kan det være nødvendig med manøvrering av vannstanden. Det er også mulig å regulere vannstanden ved eventuelle fløtninger etter forskriftens § 3 punkt 1.2.b.

Ved en eventuell restaurering vil det også være aktuelt å anvende lettere maskiner. Dette ble også benyttet ved siste restaureringen. Slik tillatelse må eventuelt gis i medhold av lov om motorferdsel i utmark og vassdrag og innenfor rammen av verneforskriftens § 3 punkt 5 om motorisert ferdse.

Feragen var tidligere regulert for fløtning. Etter at fløtningen opphørte er dammen ved utløpet av sjøen fjernet. Vannstanden i sjøen synes stadig å bli lavere, muligens som en følge av at det skjer en utvasking av bunnmateriale i utløpet. Dette kan igjen være et resultat av reguleringen, ved at forholdene ikke har stabilisert seg etter at dammen ble revet. Dersom denne utviklingen fortsetter vil det bli svært vanskelig å sjøsette båter fra Feragsdamveien. Flere tidligere brukte båtplasser og naust kan bli vanskelig å benytte. For å stabilisere vannstanden kan det være aktuelt å bygge en terskel i utløpet, noe som må vurderes etter naturmangfoldlovens § 48 dersom tiltaket skulle bli aktuelt.

3.6 OPPDYR KING AV TIDLIGERE RYDDET AREAL TILHØRENDE ØYA

I Øya er det ryddet et areal med tanke på etterfølgende oppdyrking. Dersom driften her gjør det ønskelig at dette området dyrkes opp, kan tillatelse til dette gis etter verneforskriftens § 3 punkt 1.3.d.

3.7 OPPARBEIDING OG MERKING AV STIER

Verneforskriftens § 3 punkt 1.3.e gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til opparbeiding og merking av nye stier. Nettet av merkede stier er relativt omfattende i Femundsmarka, dvs. i nasjonalparken og tilgrensende landskapsvernområder. Behovet for et hovedstinett bør være dekket med det eksisterende tilbudet, jf. også drøfting av denne problemstillingen i nasjonalparkdelen av planen. Det vil derfor være en restriktiv holdning i forhold til å tillate anlegg av helt nye merkede turstier over lengre sammenhengende strekninger i Langtjønna landskapsvernområde.

4 PLANTELIVET

4.1 SKOGBRUK

I følge verneforskriftens § 3 punkt 2.2 er hogst tillatt etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten. I tillegg til retningslinjer som følger av Levende Skog og miljøforskriften etter skogbruksloven, skal en slik plan bygge på følgende retningslinjer:

- Lukkede hogstformer bør benyttes.
- Områder som vesentlig preger skogbildet skal bevares.
- Bekkedaler, urskogsrommer og koller skal bevares.
- Døde og døende trær eller særpregete trær skal ikke felles.
- Etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse.
- Hogst kan utføres for å opprettholde åpne kulturlandskap og et åpent areal omkring eksisterende bygninger.

Hogst kan ikke være av et slikt omfang at det vil endre eller prege landskapets art eller karakter, jf. naturmangfoldlovens § 36.

Statskog utarbeidet planer for avvirkning for det såkalte "Svartvikområdet". Disse planene omfattet hogst innenfor Langtjønna landskapsvernområde og Femundsmarka nasjonalpark. Deler av disse planene ble realisert først på 1990-tallet da deler av Ljøsnåneset ble avvirket.

Innenfor landskapsvernområdet knytter det seg spesielle naturfaglige interesser til del-områdene Håneset, Høgåsen og Bakkaåsen, jf. kart i figur 10. Innenfor disse områdene skal det ikke avvirkes skog.

Utenfor disse områdene vil de planene som Statskog utarbeidet kunne videreføres innenfor landskapsvernområdet, idet de anses som tilfredsstillende i forhold til retningslinjene for hogst som framgår av forskriftens § 3 punkt 2.2.

4.2 UTTAK AV TØMMER OG VED TIL SETRENE ØYA OG LJØSNÅVOLLEN OG PLASSENE NORDVIKA OG SVARTVIKA

Uttak av tømmer og ved til setrene Øya og Ljøsnåvollen og plassene Nordvika og Svartvika vil være av beskjedent omfang. Hogst av tømmer og ved må følge de rammer som er gitt i kapittel 4.1. Om hogst skulle være aktuelt på Statskogs grunn, må tillatelse være innhentet fra Statskog.

Hogst av ved bør fortrinnsvis konsentreres til uttynning av bjørk i tidligere kulturpåvirkede områder og gjennom uttynning av furu i ungskog. Med unntak av Ljøsnådalen er det relativt lite bjørkeressurser i landskapsvernområdet. Mest mulig av veduttaket bør derfor skje i form av uttynning av furu i ungskogfelter. De ulike aktørene dette gjelder må lage en plan for sitt virkesuttak, som så vurderes og godkjennes av forvaltningsmyndigheten.

4.3 HOGST AV VED TIL ÅPNE BUER

Hogst av ved til åpne buer må også foregå innenfor rammene som er beskrevet i kapittel 4.1. Om vedhogsten skal skje på Statskogs grunn, må tillatelse være innhentet fra Statskog.

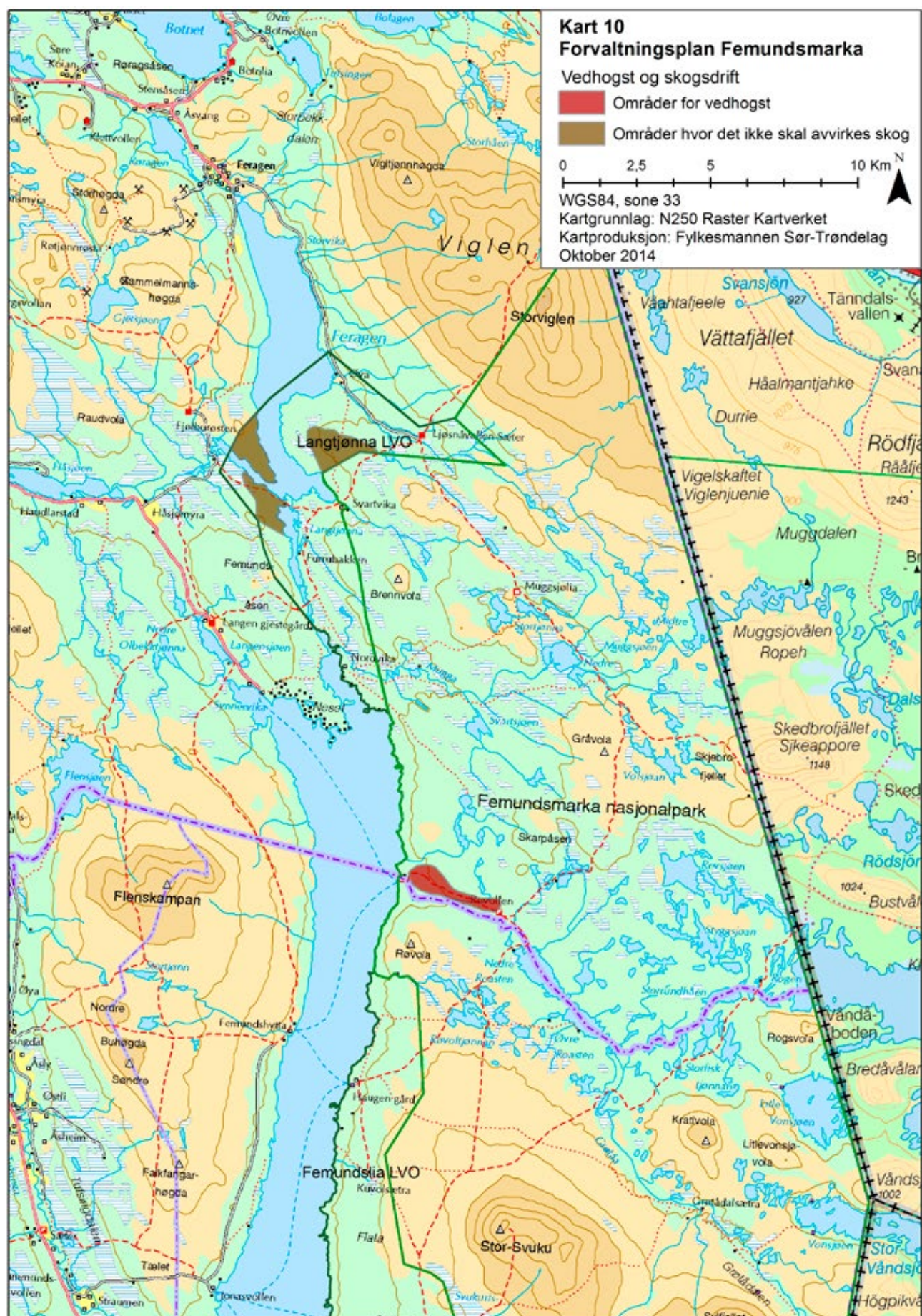
De siste årene har SNO og Statskog i fellesskap kjørt fram ved til åpne buer og til to leirplasser med godkjente bålplasser i landskapsvernområdet. Dette har vært gjort for å hindre skader på vegetasjon og til dels bygningsmasse. Erfaringer viser at tørre furuer rundt buene forsvinner dersom de besøkende selv må sørge for vedforsyningen. Det er også eksempler på at folk har gått løs på bygningsmassen. I tillegg er det også hogd ved til buer i Femundsmarka nasjonalpark innenfor Langtjønna landskapsvernområde.

Dersom en i framtida skal drifte buer og leirplasser på en effektiv måte er en helt avhengig av at store deler av veduttaket nevnt ovenfor kan gjennomføres innenfor landskapsvernområdet. Å frakte inn all denne veden utenfra vil også innebære langt mer snøskuterkjøring.

Store deler av landskapsvernområdet har et ensartet, furudominert skogbilde. Med unntak av Ljøsnådalen forekommer bjørk relativt sparsomt. Med unntak av bjørkeoppslag rundt bygninger, anlegg og sterkt kulturpåvirkede områder skal det kun hogges furu, dette for å spare de få naturlige bjørkeforekomstene.

Tiur. Foto: Arne A. Tønset

5 FERDSEL

5.1 ORGANISERT FERDSEL OG FERDSEL SOM KAN SKADE NATURMILJØET

Fri ferdsel i utmark (allemannsretten) med rettigheter og plikter som følger av dette gjelder i landskapsvernområdet. Verneforskriften er heller ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots eller på ski i regi av turistforeninger, skoler, barnehager og ideelle lag og foreninger, jf. § 3 punkt 4.2. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må imidlertid ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette betyr ikke at slike tillatelser ikke kan gis. Søknadsplikt for slike aktiviteter vil sikre en dialog mellom brukere og forvaltning, og gi forvaltningsmyndigheten muligheten for å styre ferdselen i tid og rom og dermed redusere eventuelle konflikter i forhold til dyrelivet og sårbar natur. I motsetning til det tradisjonelle friluftslivet kan slik organisert ferdsel bety et stort antall mennesker på samme sted på samme tid. Søknadsplikten betyr at forvaltningsmyndigheten kan vurdere planene i forhold til naturmiljøets sårbarhet.

5.2 RIDING OG SYKLING

Etter verneforskriftens § 3 punkt 4.3 er sykling og organisert bruk av hest bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen.

Uorganisert bruk av hest er ut fra dette tillatt etter bestemmelsene i friluftsløven. Etter friluftsløvens punkt 3.2.3 er riding tillatt på vei eller sti året rundt i utmark, men over alt i utmark på fjellet. For Langtjønna landskapsvernområde gjelder at organisert bruk av hest og sykling er tillatt på veien til Ljøsnåvollen. Organisert bruk av hest og sykling er også tillatt på den tidligere brukte vognveien mellom Langen, Nordvika og Svartvika. Annen sykling eller organisert bruk av hest i landskapsvernområdet er dermed forbudt. Kart 11 viser traseene der organisert bruk av hest og sykling tillates uten at det må søkes forvaltningsmyndigheten spesielt om dette.

5.3 LEIRSLAGNING LANGS LANGTJØNNA OG FERAGEN

Vassdraget Femund-Langtjønna-Feragen er et meget populært område for kanopadlere. Området er lettere tilgjengelig enn nasjonalparken. Dette gjør området også populært for store grupper. Området bærer til dels preg av hard bruk med røff atferd i naturen. Dette gjelder så vel vedhogst som forsøpling. Skogen rundt de mest populære leirplassene bærer sterkt preg av lite naturvennlig vedsanking. På hver leirplass er det også gjerne flere bålplasser, flere av dem lagt brannfarlig i terrenget.

Også de åpne buene i dette området er gjennomgående mer forsøplet enn buene inne i nasjonalparken.

Utsikt fra Langtjønnebua. Foto: Naturcentrum AB

Ved Furubakken. Foto: Naturcentrum AB

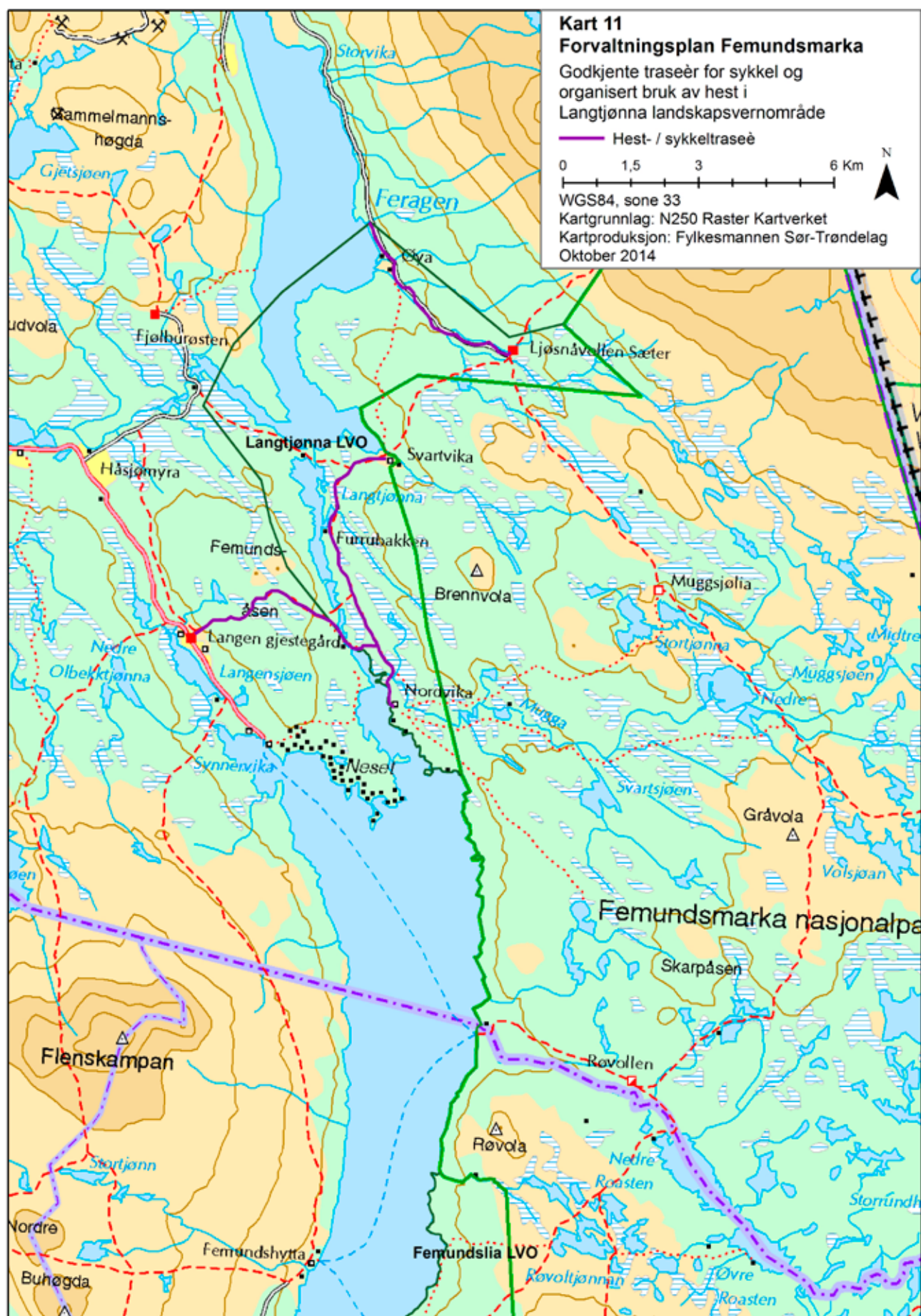
Oversikt over buer i Langtjønna landskapsvernområde:			
Navn	Bygningstype	Eier	Status
Nordviksanden	Fløtarbu	Statskog	Låst, utleiebu
Lorthølbua	Bu	Statskog	Åpen
Litjrenna	Fløtarbu	Statskog	Åpen
Furubakken	Bu	Statskog	Åpen
Langtjønnebua	Bu	Statskog	Åpen
Jælabua	Bu	Statskog	Åpen
Hestbetåsbua	Bu		Låst
Sandodden	Hytte	Rendriftsforvalningen	Låst

Et mål i dette området er å redusere antall bålplasser. Leirslagning av større grupper bør videre styres mot tilrettelagte plasser. På to av de mest brukte leirplassene er noen brannsikre bålplasser godkjente for bålbrekking hele året av Røros kommune som brannvernmyndighet. Her er det de siste årene kjørt fram ved for å forsøke og stoppe uheldig vedhogst. Et mål er å styre større grupper til disse plassene.

6 MOTORFERDSEL

I verneforskriftens § 3 punkt 5.1 heter det som en hovedregel at i landskapsvernområdet gjelder lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Dette betyr at verneforskriften ikke setter ytterligere begrensninger på denne aktiviteten utover det som denne loven med tilhørende forskrift setter. Imidlertid er det i verneforskriften nedfelt ett unntak fra denne hovedbestemmelsen:

– Framkjøring av tømmer/virke er kun tillatt på frossen og snødekt mark.

Sagbekkdalen mot Elgpiggen. Foto: Jan Nordvålen

9 VEDLEGG

- 1 Verneforskrift for Femundsmarka nasjonalpark
- 2 Verneforskrift for Femundslia landskapsvernområde
- 3 Verneforskrift for Langtjønna landskapsvernområde
- 4 Bevaringsmål - begrepsforklaring
- 5 Bevaringsmål for Femundsmarka nasjonalpark
- 6 Samletabell for aktuelle tiltak i Femundsmarka nasjonalpark i perioden 2013-2017

VEDLEGG 1

Forskrift om verneplan for Femundsmarka. Vern av Femundsmarka nasjonalpark i Røros kommune i Sør-Trøndelag fylke og Engerdal kommune i Hedmark fylke.

Fastsatt ved kgl.res. av 09. juli 1971, endret ved kgl.res. 21. februar 2003 i medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr 63 § 3, jfr. § 4 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 AVGRENSNING

Nasjonalparken dekker et areal på ca. 573 km².

Nasjonalparken berører følgende statsallmenninger: Røros statsallmenning, Feragen statsallmenning og Rendal Nordre statsallmenning.

Foruten statsallmenningene berører nasjonalparken følgende gnr/bnr:

Røros kommune: 132/307.

Engerdal kommune: 48/1, 48/2, 48/3, 48/6.

Grensene for nasjonalparken framgår av vedlagte kart i målestokk 1: 60 000, datert Miljøverndepartementet desember 2002. De nøyaktige grensene for nasjonalparken skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Kartet og verneforskriften oppbevares i Røros og Engerdal kommuner, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Hedmark, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2 FORMÅL

Formålet med opprettelsen av Femundsmarka nasjonalpark er:

- å bevare et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt skog- og fjellområde,
- å bevare landskapsformer med blant annet det særpregede dødislandskapet med blokkmark, morenerygger, sjøer og vannsystemer,
- å bevare det naturlige biologiske mangfoldet med et egenartet plante- og dyreliv.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Kulturminner i nasjonalparken skal sikres mot skade. Området skal kunne nyttes til reindrift. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse.

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, oppsetting av salgsboder, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av buer og klopper, hensetting av campingvogner o.l., oppsetting av skilt, merking av stier og løyper o.l. Kulturminner skal beskyttes mot skade som ikke skyldes naturlig forfall. Oppstillingen er ikke uttømmende.

1.2. Bestemmelsene i punkt 1.1 er ikke til hinder for:

- a) Vedlikehold av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger. Vedlikehold av bygninger skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Bygningene skal ikke endre funksjon, bygges om eller utvides.
- b) Vedlikehold av merkede stier, løyper, buer, klopper og skilt.
- c) Tradisjonell drift av Røvollen turisthytte og utleie av buer, hytter og seterhus.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a) Tiltak for å ta vare på kulturminner.
- b) Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.
- c) Oppføring av buer/gammer i forbindelse med oppsynsvirksomhet og gjeting.
- d) Oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger.
- e) Oppføring av bu ved Rønsjøen og gapahuker langs Røa for de faste bosettingene i Sylengrenda.
- f) Oppsetting av skilt, bygging av buer eller klopper, merking av nye stier og omlegging av merkede stier.

2. Plantelivet

2.1. All vegetasjon er vernet mot skade og ødeleggelse av enhver art. Dette gjelder også døde trær. Planting, såing, gjødsling og innføring av nye plantearter er forbudt.

2.2. Bestemmelsene i 2.1. er ikke til hinder for:

- a) Beiting.
- b) Bruk av tørre kvister til bål.
- c) Plukking av bær og matsopp.
- d) Plukking av vanlige planter til eget bruk.
- e) Reindriftens nødvendige uttak av bjørk til eget brensel innenfor nasjonalparken.

2.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a) Uttak av trevirke til brensel for buer, hytter og setrer beliggende i nasjonalparken.
- b) Uttak av trevirke i nasjonalparken til brensel for oppsitterne på Ljøsnaåvollen, Øya og Svartvika.

2.4. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet. Dette gjelder ikke reinbeite.

3. Dyrelivet

3.1. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot forstyrrelse, skade og ødeleggelse.

3.2. Jakt er tillatt etter viltlovens bestemmelser og etter reindriftsrettens regler. Bruk av fangstredskaper er ikke tillatt. Nye dyrearter må ikke innføres.

3.3. Fiske er tillatt i samsvar med bestemmelsene i lov om laksefisk og innlandsfisk og etter reindriftsrettens regler. Nye fiskearter eller næringsdyr for fisk må ikke innføres. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til utsetting av fisk fra lokale fiskestammer der dette er gjort tidligere.

3.4. Kalking av vann og på land er forbudt.

Forvaltningsmyndigheten kan likevel gi tillatelse til kalking i vann som er nødvendig for å reetablere eller hindre at arter dør ut på grunn av sur nedbør. Det skal gjennom forvaltningsplanen fastsettes referanseområder som ikke kan kalkes.

4. Ferdsel

4.1. All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på naturmiljø eller kulturminner. Dyrelivet må ikke forstyrres.

4.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jfr forvaltningsplan.

4.3. Sykling og riding er ikke tillatt. Bruk av hest til kløving er tillatt.

4.4. Innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

4.5. Av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller legge ned løyper og stier.

4.6. Leirslagning på øyer er ikke tillatt.

4.7. Henleggelse av båter og kanoer er ikke tillatt. Båter med tilknytning til oppsyn og forvaltning hjemlet i lov omfattes ikke av forbudet. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til henleggelse av båter i særlige tilfeller.

4.8. Telting utover én uke på samme sted krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Oppsetting av gapahuker e.l. er ikke tillatt, jf dog pkt 1.3 e.

4.9. Bestemmelsene i punkt 4.1- 4.8 gjelder ikke ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, toll-, oppsyns- eller forvaltningstjeneste.

5. Motorferdsel

5.1. Motorisert ferdsel til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken, er forbudt.

5.2. Bestemmelsene i pkt. 5.1. er ikke til hinder for:

- a) Motorisert ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, toll-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver. Øvelseskjøring for nevnte formål krever særskilt tillatelse.
- b) Bruk av luftfartøy og beltekjøretøy på vinterføre for utøvelse av reindrift.
- c) Bruk av beltekjøretøy på vinterføre langs faste traseer for oppsitterne på Svukuriset, Haugen og Sylen for ferdsel mellom disse eiendommene.

5.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a) Nødvendig bruk av motorkjøretøy på barmark for utøvelse av reindrift.
- b) Uttransport av felt elg ved bruk av beltegående elgtrekk.
- c) Uttransport av felt elg med luftfartøy, i tråd med forvaltningsplanen.
- d) Nødvendig transport av ved, materialer, utstyr m.m. til setrer, buer og hytter vinterstid.
- e) Bruk av beltekjøretøy på vinterføre for transport i forbindelse med utleie av nærmere angitte husvære, i tråd med forvaltningsplanen.
- f) Flyving lavere enn 300 meter over bakken i forbindelse med beitedyrleting og viltregistreringer.
- g) Bruk av beltekjøretøy på vinterføre for vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer, kløpper og skilt.

For reindriften legges det opp til en praksis med flerårige tillatelser som del av godkjent reinbeitedistriktsplan i henhold til reindriftsloven slik at næringen kan utøves på tilfredsstillende måte.

6. Forurensning

6.1. Forurensning og forsøpling er forbudt i nasjonalparken. Avfall skal tas med ut av området. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

6.2. Bruk av motor på isbor, sag, modellfly, modellbåt o.l. er forbudt.

6.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: Bruk av motorsag i forbindelse med uttak av ved.

§ 4 GENERELLE UNNTAKSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5 FORVALTNINGSPLAN

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

§ 6 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for nasjonalparken.

§ 7 RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes ett rådgivende utvalg for forvaltningen av nasjonalparken.

§ 8 IKRAFTTREDELSE

Denne forskriften trer i kraft straks.

VEDLEGG 2

Forskrift om verneplan for Femundsmarka. Vern av Femundslia landskapsvernområde i Engerdal kommune i Hedmark fylke.

Fastsatt ved kgl.res. 21.februar 2003 i medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 5 og § 6, jf §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 AVGRENSNING

Landskapsvernområdet dekker et areal på ca. 40 km². Landskapsvernområdet berører Rendal Nordre statsallmenning og følgende gnr/bnr: 163/2, 163/12, 163/13, 163/14,18.

Grensene for landskapsvernområdet framgår av vedlagte kart i målestokk 1: 60 000, datert Miljøverndepartementet desember 2002. Kartet og verneforskriften oppbevares i Engerdal kommune, hos Fylkesmannen i Hedmark, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

§ 2 FORMÅL

Formålet med opprettelsen av Femundslia landskapsvernområde er å ta vare på et særpreget naturlandskap i tilknytning til Femundsmarka nasjonalpark.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Området skal kunne nyttes til reindrift. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse.

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, vegbygging, vassdragsreguleringer, oppdemninger, oppdyrking av nye arealer, inngjerding av utmarksarealer, drenering og annen form for tørlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, framføring av luftledninger, bergverksdrift og annen form for grave-, sprengnings- eller borearbeider, sprøyting med kjemiske midler mot lauvtreoppslag, planting av trær, oppsetting av tavler og skilt, merking av nye stier, hensetting av campingvogner og bobiler og henleggelse av avfall. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapets art eller karakter vesentlig.

1.2. Bestemmelsene i 1.1 er ikke til hinder for:

- Vedlikehold av eksisterende bygninger, vegger, anlegg, gjerder, bruer, merkede stier, klopper o.l. Eksisterende vegger og andre anlegg kan vedlikeholdes slik at dagens standard opprettholdes.
- Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade med samme størrelse og funksjon som tidligere. Forvaltningsmyndigheten skal varsles og kan sette vilkår for utformingen av bygningene.
- Drift av eksisterende setervoller og dyrkede arealer. Nødvendig gjerding rundt setervoller og dyrkede arealer er tillatt.
- Uttak av løsmasser til vegvedlikehold fra steder som er spesielt avsatt til formålet gjennom forvaltningsplan.
- Drift og vedlikehold av eksisterende kraftlinjer.
- Nødvendig istandsetting av kraftlinjer ved akutt utfall. Ved bruk av motorkjøretøy skal tiltakshaver i etterkant sende melding til forvaltningsmyndigheten.
- Oppgradering og fornyelse av kraftlinjer, når dette ikke medfører endring av, eller bredere linjetrasé. Tiltakshaver skal varsle forvaltningsmyndigheten før arbeidet starter.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Oppføring av nye bygninger hvor det er fast bosetting.
- Ombygging og restaurering av eksisterende bygninger på Haugen og Svukuriset.
- Mindre tilbygg til eksisterende bygninger.
- Opparbeiding og merking av stier.

2. Plantelivet

2.1. Innføring av nye plantearter er forbudt.

2.2. Hogst er tillatt etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten. En plan skal normalt bygge på følgende retningslinjer:

- Lukkede hogstformer bør benyttes.
- Områder som vesentlig preger skogbildet skal bevares.
- Bekkedaler, urskogslommer og koller skal bevares.
- Døde/døende trær eller særpregede trær skal ikke felles.
- Etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse.

2.3. Beiting er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter. Dette gjelder ikke reinbeite.

3. Dyrelivet

3.1. Jakt og fiske er tillatt i samsvar med gjeldende lovverk.

3.2. Nye dyrearter må ikke innføres.

4. Ferdsel

4.1. All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på landskap eller naturmiljø.

4.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. forvaltningsplan.

4.3. Riding og sykling er bare tillatt på veiene til Svukuriset. Bruk av hest til kløving er tillatt.

4.4. Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

5. Motorisert ferdsel

5.1. For motorisert ferdsel gjelder lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Framkjøring av tømmer/virke er imidlertid kun tillatt på frossen og snødekt mark. All motorisert ferdsel skal foregå hensynsfullt og slik at det ikke oppstår skjemmende hjulspor, terrengskader o.l.

5.2. Motorisert ferdsel på veiene til Svukuriset er forbudt med de unntak som er nevnt i forvaltningsplanen.

§ 4 GENERELLE UNNTAKSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeid eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5 FORVALTNINGSPLAN

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan sette i verk tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for gjennomføring av tiltak når det gjelder forvaltning, skjøtsel, informasjon m.v.

Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

§ 6 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

§ 7 RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 8 IKRAFTTREDELSE

Denne forskriften trer i kraft straks.

VEDLEGG 3

Forskrift om verneplan for Femundsmarka. Vern av Langtjønna landskapsvernområde i Røros kommune i Sør-Trøndelag fylke.

Fastsatt ved kgl.res. 21. februar 2003 i medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 5 og § 6, jf §§ 21, 22, og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 AVGRENSNING

Landskapsvernområdet dekker et areal på ca. 37 km². Landskapsvernområdet berører Røros statsallmenning og følgende gnr/bnr: 132/307, 417, 418, 474, 476, 487, 701, 887, 925, 926, 1086, 1087 og 140/9,17.

Grensene for landskapsvernområdet framgår av vedlagte kart i målestokk 1:60 000, datert Miljøverndepartementet desember 2002. Kartet og verneforskriften oppbevares i Røros kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

§ 2 FORMÅL

Formålet med opprettelsen av Langtjønna landskapsvernområde er å ta vare på et særegent natur- og kulturlandskap i tilknytning til Femundsmarka nasjonalpark, med kulturlandskapselementer blant annet knyttet til fløtningsanlegget mellom Femund og Feragen.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Området skal kunne nyttes til reindrift. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3, er det forbud mot inngrep som oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, vegbygging, vassdragsreguleringer, oppdemninger, oppdyrking av nye arealer, inngjerding av utmarksarealer, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, framføring av luftledninger, bergverksdrift og annen form for grave-, sprengnings- eller borearbeider, sprøyting med kjemiske midler mot lauvtreoppslag, planting av trær, oppsetting av tavler og skilt, merking av nye stier, hensetting av campingvogner og bobiler og henleggelse av avfall. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapets art eller karakter vesentlig.

1.2. Bestemmelsene i 1.1 er ikke til hinder for:

- Vedlikehold av eksisterende bygninger, veger, anlegg, gjerder, bruer, merkede stier, klopper o.l. Eksisterende veger og andre anlegg kan vedlikeholdes slik at dagens standard opprettholdes.
- Restaurering av fløtningsanlegget og manøvrering av vannstanden i Langtjønnavassdraget i forbindelse med fløtning og restaurering.
- Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade med samme funksjon og størrelse som tidligere. Forvaltningsmyndigheten skal varsles og kan sette vilkår for utformingen av bygningene.
- Drift av eksisterende setervoller og dyrkede arealer. Nødvendig gjerding rundt setervoller og dyrkede arealer er tillatt.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Oppføring av nye bygninger knyttet til jordbruksvirksomhet på Øya, Ljøsnåvollen, Svartvika og Nordvika.
- Ombygginger og restaureringer av eksisterende bygninger på Øya, Ljøsnåvollen, Svartvika og Nordvika.
- Mindre tilbygg til eksisterende bygninger.
- Oppdyrking av tidligere ryddet areal tilhørende Øya.
- Opparbeiding og merking av stier.

2. Plantelivet

2.1. Innføring av nye plantearter er forbudt.

2.2. Hogst er tillatt etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten. En plan skal normalt bygge på følgende retningslinjer:

- Lukkede hogstformer bør benyttes.
- Områder som vesentlig preger skogbildet skal bevares.
- Bekkedaler, urskogslommer og koller skal bevares.
- Døde/døende trær eller særpregede trær skal ikke felles.
- Etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse.

2.3. Beiting er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter. Dette gjelder ikke reinbeite.

3. Dyrelivet

3.1. Jakt, fangst og fiske er tillatt etter gjeldende lovverk.

3.2. Nye dyrearter må ikke innføres.

4. Ferdsel

4.1. All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på landskap, naturmiljø eller kulturmiljø.

4.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. forvaltningsplan.

4.3. Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for bruk i forvaltningsplanen. Bruk av hest til kløving og i forbindelse med landbruksmessig virksomhet er tillatt.

4.4. Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

5. Motorisert ferdsel

5.1. For motorisert ferdsel gjelder lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Framkjøring av tømmer/virke er imidlertid kun tillatt på frossen og snødekt mark. All motorisert ferdsel skal foregå hensynsfullt og slik at det ikke oppstår skjemmende hjulspor, terrengskader o.l.

§ 4 GENERELLE UNNTAKSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeid eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5 FORVALTNINGSPLAN

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan sette i verk tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for gjennomføring av tiltak når det gjelder forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon m.v.

Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

§ 6 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

§ 7 RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 8 IKRAFTTREDELSE

Denne forskriften trer i kraft straks.

VEDLEGG 4

BEVARINGSMÅL - BEGREPSFORKLARING

Bevaringsmål og bevaringsmålobjekt

Et bevaringsmål er en kort beskrivelse av en ønsket tilstand for en naturtype (evt. annet kartobjekt). Kartobjektet som det da er knyttet bevaringsmål til kalles **bevaringsmålobjekt**. Ofte er slike objekt allerede etablert, f.eks. i NiN-databasen/Naturbasen.

Tilstandsvariabler

Man bruker en eller flere **tilstandsvariabler** (eks. Fremmedartsinnslag (FA)) for å måle **tilstanden** til bevaringsmålobjektet. De fleste tilstandsvariablene er definerte i Artsdatabankens Naturtypebase (variasjon-tilstandssøkklinter). Miljødirektoratet har utarbeidet en håndbok («Hakkespettboka») som viser hvordan utvalgte tilstandsvariabler bør brukes av forvaltningen.

Tilstandsklasser

Samtidig med at forvaltningsmyndigheten fastsetter bevaringsmål, skal de også gi konkrete grenseverdier for tre **tilstandsklasser**; *god tilstand*, *middels tilstand* eller *dårlig tilstand*. Lokal overvåking av en tilstandsvariabel, vil resultere i et tall eller ja/nei. Dette resultatet plasserer variabelen i en av de tre tilstandsklassene. Det er forvaltningsmyndigheten som fastsetter grenseverdiene for disse tilstandsklassene. Det kan være aktuelt å justere grenseverdiene når man får tilgang til konkrete overvåkingsdata. Målt tilstand for den aktuelle tilstandsvariabelen kan "oversettes" til et NiN-trinn (eller egendefinert trinn). «Hakkespettboka» har forslag på hvordan målt tilstand kan koples til et NiN-trinn.

NiN trinndeling

I NiN-kartlagte områder er det ofte registrert tilstandsvariabler med et tilhørende **NiN-trinn** (eks. FA-Fremmedartsinnslag = 2). Overvåkingsdata kan brukes for å angi NiN-trinn for en tilstandsvariabel. Dersom overvåkingsdata viser endringer i fremmedarts-innslaget, kan det derfor være aktuelt å revidere NiN-trinnet som er gitt i kartleggingsdataene. Hvis forvaltningsmyndigheten ønsker å overvåke en tilstandsvariabel som ikke er plassert på et NiN-trinn, må man selv fastsette trinnet. Hjelp til dette finnes i «Hakkespettboka» eller Artsdatabankens naturtypebase.

Overvåkingsmetode

Overvåking av tilstand skjer etter en **overvåkingsmetode**. Metoden har alltid geografiske egenskaper (f.eks. befaringslinje, transekt, overvåkingsrute), og skal kunne vises på kart. Dette kartobjektet beskriver metoden, og det skal etter hvert utvikles en metodedatabase der metoden kan lagres. Overvåkingsmetoden skal også inkludere en beskrivelse av hvordan data skal innhentes. Beskrivelsen kan bestå av tekst og illustrasjonsfoto. Det er avgjørende at metoden er godt dokumentert og kan gjentas. Overvåkingen skal alltid resultere i et tall, eller ja/nei. Slå opp i «Hakkespettboka» og velg overvåkingsmetode for tilstandsvariabelen (i nesten alle tilfeller anbefales en enkel form for strukturert befarings).

Tiltak

Dersom bevaringsmålets tilstand utløser tiltak, kan det være behov for å definere hvilket område tiltaket skal gjøres i. Dette gjøres evt. i SNOs Verneområdelogg.

VEDLEGG 5

BEVARINGSMÅL FOR FEMUNDSMARKA NASJONALPARK

Naturkvalitet 1: Vegetasjon og økosystemintakthet – død ved/rasting

Status/beskrivelse

Store døde furutrær, stående eller liggende, hele eller fragmenter/deler, er en del av Femundsmarkas særtrekk. I enkelte delområder setter slike forekomster preg på landskapsbildet. Denne type død ved er attraktivt som bålvirke. Det synes derfor viktig å overvåke utviklingen mht forekomsten av død ved i noen enkeltområder.

Forutsetning for god bevaringsstatus

- Store døde trær bevares intakte, dvs. at de ikke fjernes, berøres av hogst eller ødelegges på annen måte.
- Nedbrytingen skal utelukkende styres av naturlige prosesser.

Trusselfaktorer

- Hogst.
- Uttak til bålved.

Tabell 1. Bevaringsmål for "Død ved/rasting"

Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstand	Aktuelle tiltak
Død ved (DV).	DV skal utvikles gjennom naturlig dynamikk. I område 1 skal det finnes x objekter død ved pr. dekar, i område 2 y objekter død ved pr. dekar. Alle nedbrytingsstadier skal være representert.	Prøveflater i 2 kartfestede arealer. Registreringer hvert 2. år. Prøveflatene bør vurderes lagt i tilknytning til overvåkingsarealene for leirplass-slitasje og forsøpling, jf. bevaringsmål for naturkvalitetene 2 og 4 nedenfor.	God: Minst 4 objekter pr. dekar, begge nedbrytingsklasser (lite nedbrutt og sterkt nedbrutt) skal være representert. Middels: 2-4 objekter pr. dekar. Dårlig: Mindre enn 2 objekter pr. dekar.	Informere besøkende om verdien av død ved og bestemmelsene som gjelder for uttak av bålved, både info i terrenget og på nett. Informere om ulvelaven spesielt.

Naturkvalitet 2: Vegetasjon og økosystemintakthet – terreng- og vegetasjonsslitasje/ leirplasser

Status/beskrivelse

Terreng- og vegetasjonsslitasje på mye brukte leirplasser langs enkelte vassdrag i Femundsmarka er en forvaltningsutfordring som bør overvåkes i noen delområder. Problemstillingen er særlig aktuell for det er en overordnet målsetting å styre organiserte grupper sommerstid, eksempelvis kanogrupper, til lokaliteter som er spesielt definert for formålet.

Forutsetning for god bevaringsstatus

- At slitasjepreget areal for mye brukte leirplasser ikke øker.

Trusselfaktorer

- Brukere av populære leirplasser langs vassdragene utvider leirplassene ved å stadig ta i bruk nye arealer med naturlig vegetasjon i periferien som ikke er nevneverdig påvirket av slitasje.

Tabell 2. Bevaringsmål for "Terreng- og vegetasjonsslitasje – leirplasser"

Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstand	Aktuelle tiltak
Slitasje og slitasjebetinget erosjon (SE).	Leirplassen benevnt x og leirplassen benevnt y skal ikke øke i arealomfang.	Kartfeste utstrekningen av 2 leirplasser ved registreringer hvert 5. år	God: Slitasjepreget areal har gått ned. Middels: Slitasjepreget areal er uendret. Dårlig: Slitasjepreget areal har økt.	Informere besøkende om ønsket leirslagningsadferd gjennom oppslag i terrenget og på nettet. Anmode om at kun arealer som fra tidligere er preget av leirslagning tas i bruk.

Naturkvalitet 3: Økologiske funksjonsområder – hekkeområder for storlom**Status/beskrivelse**

Utallige små og store vann og mange våtmarksområder gjør Femundsmarka til et viktig hekkeområde for våtmarksfugler, spesielt for ande- og vadefugler. De fleste andearter som kan forventes å ha tilhold i regionen er påvist. Storlom er en karakterart for området. Også smålom hekker, men mer fåtallig. Siden storlommen er en karakterart for Femundsmarka, samt at den også kan betraktes som en indikatorart i forhold til vurdering av områdets kvaliteter som hekkeområde også for en rekke andre våtmarksfuglearter, vil det være nyttig å kunne overvåke denne arten spesielt.

Forutsetning for god bevaringsstatus

- Tilgang på tilstrekkelig areal vannarealer med naturelementer, eksempelvis øyer og holmer, som tilfredsstiller storlommens krav til hekkeområder.
- Unngå menneskelige aktiviteter eller forstyrrelser som ødelegger hekking.

Trusselfaktorer

- Forstyrrelser som følge av ikke-motorisert ferdsel.

Tabell 3. Bevaringsmål for "Hekkeområder for storlom"

Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstand	Aktuelle tiltak
Hekkende storlom.	Storlom skal gjennomføre minimum x vellykkede hekkinger i Femundsmarka nasjonalpark årlig.	Systematisk og årlig registrering av antall hekkende par og hekkesuksess i 2 utvalgte overvåkingsområder.	God: Økning i antall hekkinger totalt. Middels: Hekkeomfang som i et gjennomsnitt-år (referanseverdi). Dårlig: Nedgang i antall hekkinger i forhold til referanseverdien.	Kartlegge/estimere totalbestanden og fastsette et referansenivå.

Naturkvalitet 4: Landskap og villmarkspregede naturområder – forsøpling

Status/beskrivelse

Forsøpling er et problem og en forvaltningsutfordring i deler av nasjonalparken. Det er særlig i tilknytning til leirplasser langs en del hovedvassdrag at det er et problem at besøkende "glemmer" å ta med seg søppel og avfall ut igjen.

Forutsetning for god bevaringsstatus

- Søppel og avfall skal ikke etterlates i Femundsmarka nasjonalpark.

Trusselfaktorer

- Besøkende lar være å ta med seg søppel og avfall ut igjen fra nasjonalparken, ved enten å la søppelet ligge eller med vekslende hell forsøke å grave ned, brenne eller gjemme vekk avfallet.

Tabell 4. Bevaringsmål for "Forsøpling"

Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstand	Aktuelle tiltak
Forsøpling (FG).	Søppel og avfall skal ikke forekomme i terrenget.	Velge ut og kartfeste 2 overvåkingsområder der mengden søppel (antall kg) registreres hvert år. Plassene som velges kan med fordel være de samme som overvåkes med hensyn til leirplass slitasje.	God: Fravær av søppel eller at mengden søppel er vesentlig redusert i forhold til "normaltilstanden" (referanseverdien). Middels: Antall kg søppel er uendret. Dårlig: Antall kg søppel har økt.	Målrettet informasjon mot brukergrupper, gjennom oppsyn og naturveiledere, ved oppslag i terrenget og på nettet. Gjennomføre spesielle ryddeaksjoner enkelte år.

VEDLEGG 6

Samletabell for aktuelle tiltak i Femundsmarka nasjonalpark og tilhørende LVO i perioden 2014 – 2018						
Nr.	Tiltak	Ansvar og aktører	Kostnads-overslag	Aktuell finansiering	Tidsramme	Merknader/status
2.2 NAURFAGLIGE FORHOLD						
1	Lage oversikt over rødlistede naturtyper i Femundsmarka nasjonalpark.	Forvaltningsmyndigheten			2015	Kan skje i regi av nasjonalparkforvalteren
2	Overvåke forekomsten av død ved i utvalgte prøveflater, jf. bevaringsmål i vedlegg 4. Systematiske registreringer.	Forvaltningsmyndigheten			Løpende	
3	Årlig registrering av antall hekkende par storlom og hekkesuksess i to utvalgte overvåkings-områder, jf. bevaringsmål i vedlegg 4.	Forvaltningsmyndigheten			Løpende	
4	Overvåke suksessjoner over tid i forbindelse med utvalgte brannflater i området.	Forvaltningsmyndigheten			Løpende	
4.6 BYGNINGER						
5	Kartlegge og utarbeide en oversikt over eksisterende bygninger, anlegg og innretninger innenfor nasjonalparken med opplysninger om bygningstype, størrelse, eksakt beliggenhet, samt lage bildearkiv.	Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med Statskog, Engerdal og Røros kommuner		Bestillingsdialogen (SNO)	2015-2017	
4.8 FERDSEL OG FRILUFTSLIV						
6	Utarbeide kart over traseer/korridorer der organisert hundespennkjøring kan foregå, i samråd med andre brukerinteresser, herunder reindriften.	Forvaltningsmyndigheten			2015	Behovet må vurderes i samråd med reindriften og andre brukerinteresser

Nr.	Tiltak	Ansvar og aktører	Kostnads-overslag	Aktuell finansiering	Tidsramme	Merknader/status
7	Informere aktuelle etableringer, brukergrupper og –miljøer om bestemmelsene angående organisert bruk og beliggenheten av leirplasser for store grupper.	Forvaltningsmyndigheten og Statens naturoppsyn			Løpende	
8	Holde faste leirplasser mest mulig fri for søppel, fjerne lite naturvennlige og brannfarlige bålplasser, henstille til besøkende om å benytte eksisterende bålplasser.	Statens naturoppsyn (oppsyn og eventuelle naturveiledere)			Løpende	
9	Kartfeste og overvåke utstrekningen av utvalgte leirplasser ved systematiske registreringer hvert jf. bevaringsmål i vedlegg 4.	Forvaltningsmyndigheten og Statens naturoppsyn			Løpende	
10	Registrere mengden av søppel i utvalgte overvåkingsområder hvert år, jf. bevaringsmål i vedlegg 4.	Forvaltningsmyndigheten og Statens naturoppsyn			Løpende	
11	Utarbeide plan for ansvar, vedlikehold og drift av de åpne buene.	Forvaltningsmyndigheten sammen med Statskog		Bestillingsdialogen	2014-2015	
12	Utarbeide oversikt over eksisterende båter i nasjonalparken og hvem som har rett til å ha båt liggende, samt føre kontroll med at nye ikke fraktes inn uten at det er gitt tillatelse til dette.	Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med Statens naturoppsyn			Løpende	
13	Kartlegge og kloppegge tråkksvake partier langs mye brukte turiststier.	Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med DNT og SNO		Bestillingsdialogen	Løpende	
4.10 SKJØTSEL AV VEGETASJON						
14	Bevare et åpent engpreg ved Heggrosta. Følge opp mulig ettervekst av gran i området.	Forvaltningsmyndigheten som ansvarlig, SNO som utøvende			Løpende	
15	Bevare et åpent engpreg på setervollen rundt bygningene på Røvollen og Muggsjølia.	Forvaltningsmyndigheten som ansvarlig, SNO som utøvende			Løpende	

Nr.	Tiltak	Ansvar og aktører	Kostnads-overslag	Aktuell finansiering	Tidsramme	Merknader/status
4.11 KULTURMINNER						
16	Kartfesting og registrering av gamle ferdsselsveier og historier i tilknytning til Femundsmarka.	Settes bort til aktuell aktør, eksempelvis historielag	60 000	Bestillingsdialogen (SNO)	2015-2016	
5.7 TILRETTELLEGGING						
17	Vurdere behov for informasjon og tilrettelegging i Synnervika for besøkende til nasjonalparken.	Forvaltningsmyndigheten		Bestillingsdialogen (SNO)	2015-16	To-trinns sak: 1. Planlegging 2. Gjennomføring
6.0 FORVALTNINGSMESSIGE OPPGAVER OG TILTAK						
18	Vedlikeholde grensemerking og skilting. Vurdere behovet for supplerende skilting ("brune" nasjonalparksiltter).	Statens naturoppsyn			Løpende	
19	Vedlikeholde og eventuelt bytte ut ødelagte/slitte informasjonsplakater og informasjonstavler.	Statens naturoppsyn			Løpende	
20	Fjerne gammelt og uaktuelt informasjonsmaterielt i terrenget.	Statens naturoppsyn			Løpende	
21	Distribuere eksisterende informasjonsbrosjyrer om Femundsmarka nasjonalpark og verneområdekompleset Femundsmarka-Rogen-Långfjället til aktuelle aktører.	Forvaltningsmyndigheten og Statens naturoppsyn			Løpende	
22	Gjøre informasjon om verneverdier og naturvennlig friluftsliv til en viktig del av oppsynsarbeidet.	Statens naturoppsyn			Løpende	
23	Utvikle metodikk for oversikt over forekomstene/tilholdet av utvalgte sårbare arter/rødlistearter.	Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med Statens naturoppsyn			Løpende	

Nr.	Tiltak	Ansvar og aktører	Kostnads- overslag	Aktuell finansiering	Tidsramme	Merknader/status
24	Ved behov engasjere fagpersonell til gjennomføring av registreringer/undersøkelser for å oppdatere basiskunnskap eller belyse spesielle problemstillinger knyttet til forekomst av eller utviklingstrender for arter/artsgrupper eller menneskelig bruk.	Forvaltningsmyndigheten		Bestillingsdialogen	Løpende	
25	Restaurering av tømmerrennene i vassdraget mellom Femunden og Feragen. Et omfattende arbeid som må gjennomføres i samarbeid med Rørosmuseet.	Forvaltningsmyndigheten Rørosmuseet	4,5 mill	Ulike kilder bla bestillingsdialogen	2014 -2018	Rørosmuseet er i gang med organisering av et prosjekt for å gjennomføre disse restaureringsarbeidene
26	Utarbeide en plan for uttak av grus for vedlikehold av veien inn til Ljøsnavollen.	Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med Røros kommune			2014	
27	Kulturlandskapsregistreringer, innhenting av kunnskap om det er særlig viktige kulturlandskap, som det bør drives skjøtsel av, for å ivareta disse innenfor Langtjønn LVO.	Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med Røros kommune			2014 -2015	Samarbeid med fylkesmannens landbruksavdeling, og andre faginstanser

